

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Mgr. Eva Kučerová

POŘÍZENÍ PRO PŘÍPAD SMRTI

Disposition mortis causa

Rigorózní práce

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): července 2015

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Lysé nad Labem dne 31. 07. 2015

Mgr. Eva Kučerová

Ráda bych touto cestou poděkovala svým nejbližším za podporu po celou dobu mého studia.

Obsah

Úvod.....	1
1 Dědické právo – pořízení pro případ smrti	4
2 Závěť	6
2.1 Obecně.....	6
2.2 Forma	10
2.2.1 Holografní závěť	11
2.2.2 Alografní závěť	12
2.2.3 Závěť ve formě veřejné listiny.....	15
2.2.4 Privilegované závěti.....	16
2.3 Náhradnictví a svěřenecké nástupnictví.....	20
2.3.1 Obecné náhradnictví	21
2.3.2 Svěřenské nástupnictví	23
2.4 Omyl.....	27
2.5 Pořizovací nezpůsobilost.....	28
2.6 Vedlejší doložky.....	30
2.6.1 Vykonavatel závěti	31
2.6.2 Správce pozůstalosti	32
2.6.3 Podmínka	33
2.6.4 Doložení času.....	35
2.6.5 Příkaz	36
2.7 Zrušení závěti	38
2.8 Dovětek	40
3 Dědická smlouva.....	42
3.1 Obecně.....	42
3.2 Způsobilost uzavřít dědickou smlouvu	43
3.3 Formální náležitosti dědické smlouvy	44
3.4 Obsahové náležitosti dědické smlouvy	45
3.5 Zrušení dědické smlouvy	47
3.6 Zvláštní ustanovení o dědické smlouvě mezi manželi.....	48

4	Odkaz.....	50
4.1	Obecně.....	50
4.2	Druhy odkazů.....	52
4.2.1	Odkaz věcí určitého druhu.....	53
4.2.2	Odkaz určité věci.....	54
4.2.3	Odkaz pohledávky.....	55
4.2.4	Odkaz dětem a příbuzným.....	57
4.3	Nabytí odkazu.....	57
5	Nepominutelní dědicové.....	60
6	Vydědění.....	63
6.1	Obecně.....	63
6.2	Důvody vydědění.....	65
6.2.1	Neposkytnutí potřebné pomoci.....	65
6.2.2	Neprojevování opravdového zájmu.....	66
6.2.3	Odsouzení pro trestný čin spáchaný za okolností svědčící o zvrhlé povaze 67	
6.2.4	Vedení trvale nezřízeného života.....	69
6.2.5	Zadlužený a marnotratný potomek.....	69
6.3	Negativní závěť.....	71
7	Dědění s cizím prvkem.....	73
7.1	ZMPS.....	73
7.2	Nařízení EU.....	78
8	Exkurz do dědického práva okolních zemí.....	83
8.1	Slovensko.....	83
8.2	Polsko.....	85
8.3	Německo.....	87
8.4	Rakousko.....	90
	Závěr.....	93
	Seznam zkratk.....	96
	Použitá literatura.....	97
	Resumé.....	104

Abstrakt.....	106
Abstrakt v českém jazyce.....	106
Abstrakt v anglickém jazyce.....	107
Klíčová slova	109

Úvod

Téma rigorózní práce jsem zvolila vzhledem k aktuálnosti tématu a také vzhledem k mému pracovnímu zaměření, jelikož pracuji jako notářský koncipient a s touto problematikou přicházím do styku dnes a denně.

Jak prohlásil Seneca „Celý lidský život není nic jiného než cesta ke smrti“ (Hominis tota vita nihil aliud quam ad mortem iter est). Proto je podle mého i dědické právo jednou z nejdůležitějších právních oblastí. *Jedná se o úpravu neobyčejně významnou jak vzhledem k přirozené úctě k zemřelému člověku a respektu k jeho poslednímu přání, která případně projevil, tak také z hlediska úpravy nabývání vlastnictví právním nástupnictvím a úpravy dědické sukcese vůbec.¹ Výsledek celoživotního úsilí, který se zhmotnil v majetku zůstavitele, se předává těm, kteří jsou zůstaviteli nejdražší.²*

Notářský stav je zásadními změnami hmotněprávní i procesněprávní úpravy postižen nejvíce. Důvodně lze očekávat, že v právní praxi vznikne celá řada výkladových problémů, těžkostí, jak to které ustanovení zákona vyložit a aplikovat; to platí zejména u těch institutů, které jsou zcela nové či znovu obnovené.³ Jelikož jsem již také částečně zařazena do notářského stavu, musím uznat, že změn v dědickém právu je opravdu nepočítaně a také, že se celý stav potýká s problémy, jak která ustanovení aplikovat.

Práce notáře byla v mnoha případech velmi ztížena přijetím „nového“ občanského zákoníku, ale musím se nové úpravy i zastat, jelikož rozšířila notářskou činnost o sepisování dalších institutů pořízení pro případ smrti a některá ustanovení vyjasnila. Pro všechny je to sice novinka, ale je možné se inspirovat v úpravách zahraničních či velmi často v Obecném občanském zákoníku z roku 1811. Jak je nám známo zákonodárci čerpali inspiraci zejména z Obecného občanského zákoníku z roku 1811, poté z vládního návrhu československého občanského zákoníku vyhotoveného v roce 1937,

---

¹ ELIÁŠ, Karel. Základní pojetí návrhu úpravy dědického práva pro nový občanský zákoník. Ad notam : notářský časopis. 2003, č. 5, str. 98.

² WAWERKA, Karel. Jaké dědické právo?. Ad notam : notářský časopis. 2004, č. 2, str. 39.

³ DVOŘÁK, Jan: Přetavování. Ad notam: notářský časopis. 2014, č. 1, str. 1.

ale nikdy nepřijatého a samozřejmě i v jiných zemích, ať evropských či mimoevropských.

Práce je rozdělena do osmi hlavních částí, které se samozřejmě nadále větví, aby byl text více přehledný. Všechny části nepojednávají o pořízení pro případ smrti, ale zařadila jsem do své práce i kapitoly o institutech úzce souvisejících.

V první kapitole je jen obecně nastíněna problematika dědického práva a pořízení pro případ smrti a vlastně pojednává o tom, co bude blíže popsáno v následujících kapitolách. Druhá kapitola by se dala považovat za stěžejní, jelikož je jí věnován největší rozsah. Pojednává o závěti jako o nejpoužívanějším pořízení pro případ smrti, o jejich formách, obsahu, vedlejších doložkách a dalších nových institutech, které jsme v úpravě „starého“ občanského zákoníku neznali. Třetí část upravuje dědickou smlouvu, která je nejsilnějším pořízením pro případ smrti a i nejsilnějším dědickým titulem (před závětí a zákonem). Ve čtvrté části je již obsažena problematika odkazu, i přesto, že není pořízením pro případ smrti, úzce s ním souvisí, a proto jsem tuto kapitolu do své práce zařadila. Pátý úsek je věnován nepominutelným dědicům a šestý, který je s ním úzce propojen, pojednává o institutu vydědění. Šestá a sedmá část je věnována zahraničí, a to úpravě dědického práva s mezinárodním prvkem a také je v mé práci obsažen krátký exkurz do dědického práva našich sousedních zemí.

Cílem této práce je seznámit širokou odbornou i laickou veřejnost s úpravou dědického práva v „novém“ občanském zákoníku a poskytnout tak jakýsi návod, jak mohou zůstavitelé se svým majetkem naložit. Doufám, že se také časem rozšíří povědomí veřejnosti o možnostech, jak se svým majetkem naložit a budou tak více dbát svých práv a více využívat právě pořízení pro případ smrti. V dnešní době je i přes rozsáhlou právní úpravu pořízení pro případ smrti v „novém“ občanském zákoníku“ stále nejčastějším dědickým titulem zákon (zákonná dědická posloupnost). Podle mých zkušeností, pokud zůstavitel pořídí pořízení pro případ smrti, jde spíše o osobu velmi majetnou, anebo o osobu, která nemá zákonné dědice a nechce, aby její majetek připadl státu nebo která má zákonné dědice velmi vzdálené, se kterými se nestýká a nepřeje si, aby na ně přešel jeho majetek.

Práce je zaměřena převážně na hmotněprávní úpravu, ale protože úzce souvisí s úpravou procesněprávní, někdy se nevyhnu i zmínce právě o právu procesním.

Práce vychází z právního stavu ke dni 31.7.2015.

1 Dědické právo – pořízení pro případ smrti

*Dědické právo je výrazem snahy o přesah majetkového stavu, který zde byl v době smrti zůstavitele, je výrazem snahy o kontinuitu, úctu k odcházející generaci a o respektování zůstavitelovy vůle.*⁴ Tyto zásady dědického práva formuloval již před více než sto lety Emanuel Tilsch, ve svém zásadním dílu⁵, které je hojně využíváno i v dnes. Základní myšlenkou dědického práva je zásada zachování hodnot, bez této zásady by dědické právo nemohlo existovat. Je nutné zajistit, aby různé hodnoty přesahovali délku jednoho lidského života. Dalším principem je princip přechodu na jednotlivce. Tento princip motivuje zůstavitele k tvoření hodnot s vědomím, že po jeho smrti vše přejde na jeho blízké. Například socialistické zákoníky se snažily tento princip značně omezit a to tím, že vyloučili určitý majetek z vlastnictví soukromých osob, tedy pokud někdo něco nevlastní, nemůže tento majetek po jeho smrti přejít na jeho právní nástupce. Mezi další zásady patří princip rovnosti, princip univerzální sukcese, princip volnosti dědictví přijmout, princip úřední ingerence.⁶ Zásadou, která je v „novém“ občanském zákoníku zvláště zdůrazňována je volnost zůstaviteli vůle. Zůstavitel tuto volnost může realizovat prostřednictvím pořízení pro případ smrti.

V „novém“ občanském zákoníku se dosti výrazně rozšířil počet pořízení pro případ smrti. Patří mezi ně dědická smlouva, závěť a dovětek. Existují i širší výklady⁷, které mezi pořízení pro případ smrti řadí i odkaz, listinu o vydědění a listinu o odvolání pořízení pro případ smrti či vydědění.

Jde tedy o dědickou posloupnost z pořízení pro případ smrti, ke které dochází na základě vůle, kterou projevil zůstavitel v pořízení pro případ smrti. Ve své praxi jsem však došla k poznatku, že rozdíl ve využití mezi intestátní dědickou posloupností a testamentární je velký. Prakticky je dědění ze závěti (s jiným pořízením pro případ smrti jsem se dosud nesetkala) v poměru k dědění ze zákona asi 1:50. I když je to méně

---

⁴ WAWERKA, Karel. Jaké dědické právo?. Ad notam : notářský časopis. 2004, č. 2, str. 39.

⁵ TILSCH, Emanuel. Dědické právo rakouské se stanoviska srovnávací vědy právní. Praha: Bursík a Kohout, 1905, str. 157.

⁶ ELIÁŠ, Karel. Základní pojetí návrhu úpravy dědického práva pro nový občanský zákoník. Ad notam : notářský časopis. 2003, č. 5, str. 97.

⁷ SVOBODA, Jiří, Klička, Ondřej: Dědické právo v praxi. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 52.

používaný institut, je velmi důležitý, bez něj by zůstavitel byl velice ochuzen o možnost rozhodnout o rozdělení svého jmění. Dále v této práci podrobněji rozeberu jednotlivá pořízení pro případ smrti a další instituty s nimi související.

2 Závěť

2.1 Obecně

Jak je ze zákonné definice v §1494 „nového“ občanského zákoníku známo, *závěť je odvolatelný projev vůle, kterým zůstavitel pro případ své smrti osobně zůstavuje jedné či více osobám alespoň podíl na pozůstalosti, případně i odkaz*⁸. Závěť (dříve označována jako kšaft⁹) je nepoužívanějším pořízením pro případ smrti. Tedy když už se člověk rozhodne o svém majetku rozhodnout před smrtí a nenechat tak rozdělení majetku na zákonné posloupnosti, ve většině případů přistoupí k závěti.

U závěti je nutné zdůraznit, že jde o odvolatelný a jednostranný projev vůle, tyto znaky ji odlišují od dědické smlouvy.¹⁰ Závěť může zůstavitel během svého života kdykoliv odvolat, a to z důvodu, že závěť se stává účinnou až po smrti zůstavitele. Novinkou je, že v závěti lze povolat nejen dědice, ale i odkazovníky. Tato změna je logická, jelikož s „novým“ občanským zákoníkem byl zaveden i staronový institut odkazů.

Zásada, která je protkaná celým „novým“ občanským zákoníkem je pak uvedena v § 1494 odstavci 2. Jde o zásadu volnosti projevu vůle. Je nutné dávat, co největší důraz na zůstavitelovu vůli, tak aby jí bylo co nejvíce vyhověno. V dědickém právu je tato zásada obzvláště důležitá, jelikož zůstavitel v době, kdy se o dispozici s jeho majetkem rozhoduje, již není živ, tedy ani nemůže zasáhnout do dění kolem jeho majetku. Každý zůstavitel, který se rozhodne o svém majetku pořídit, by si měl tak dopředu dobře rozmyslet, jak svou vůli v závěti definuje a snažit se o co největší srozumitelnost. Samozřejmě, že každý soudní komisař se bude snažit, co nejvíce vyhovět vůli zůstavitele, ale jelikož nemůže dostatečně znát rodinné poměry a další

---

⁸ § 1494 „nového občanského zákoníku.

⁹ <http://kramerus.nkp.cz/kramerus/MShowMonograph.do?id=3786> - KRISTÁN Z KOLDÍNA, P.: Práva městská Království Českého a Markrabství Moravského spolu s krátkou jich summou – digitalizovaný dokument.

¹⁰ TILSCH, Emanuel. *Právo dědické*. Nezměněné vydání. Praha: Všehrd, 1908, str. 39.

okolnosti, je mnohdy velmi těžké pochopit, co zůstavitel zamýšlel. Tyto problémy nastávají většinou pouze v případě závětí ve formě soukromých listin. Pokud je závěť sepsaná formou notářského zápisu, je notář povětšinou natolik duchapřítomný, že zůstaviteli napomůže s formulací své vůle tak, aby byla co nejvíce zřejmá.

Jak je v „novém“ občanském zákoníku uvedeno může zůstavitel ve své závěti poukázat i na jinou listinu. Toto ustanovení bylo uvedeno již v § 582 ABGB.¹¹ Zůstavitel tak může odkázat ve své závěti na jinou listinu právě proto, aby bylo více zřejmé, jak chce svou vůli projevit. Podmínkou je však, aby tato listina splňovala stejné náležitosti, které jsou nutné pro závěť. Pokud tomu tak nebude, je možné tuto listinu použít jako listinu, která pouze vysvětluje zůstavitelovu vůli.

Obecnými náležitostmi jsou obecné náležitosti nutné pro projev vůle, které jsou uvedeny v obecné části „nového“ občanského zákoníku. Vůle zůstavitele musí být pravá, vážná, svobodná, projev vůle určitý a srozumitelný¹² (jak je uvedeno výše).

Je nutné také zdůraznit, že právo pořídit závěť je osobním právem zůstavitele. Na rozdíl od jiných právních jednání závěť nelze učinit prostřednictvím plné moci.¹³ Dále z toho vyplývá, že zůstavitel musí pořídit závěť vždy sám, závěť společná je zakázána. Jedinou možností, jak pořídit společně je tak dědická smlouva.

Obligatorní náležitostí každé závěti je povolání dědiců k pozůstalosti, popř. odkazovníků. Je již čistě na zůstaviteli, zda povolá dědice k závěti jako celku nebo zda jim určí podíly. Aby v těchto případech nevznikaly problémy, jsou v „novém“ občanském zákoníku uvedeny výkladová pravidla.

Pokud je povolán jen jediný dědic, je situace jednoduchá, buď je povolán k celé pozůstalosti, tedy zdědí celou pozůstalost, anebo je povolán k určitému podílu, kdy zdědí tento určitý podíl a zbylá část pozůstalosti se stává předmětem dědění dle zákonné dědické posloupnosti.

---

¹¹ SCHROTZ, Karel, Bedřich ANDRES, Vladimír FAJNOR, Adolf ZÁTURECKÝ, Antonín HARTMANN, František ROUČEK a Jaromír SEDLÁČEK. Komentář k československému občanskému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Repr. pův. vyd. z r. 1936. Praha: Codex Bohemia, 1998, str. 132.

¹² FIALA, R., Drápal, L. a kol.: Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, str. 91.

¹³ Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013-, 4 sv., str. 75.

Dalším případem, který může nastat, je situace, kdy je povoláno k dědění ze závěti více dědiců, jejich podíly však nejsou určeny. V takovém případě je postup takový, že všichni dědicové mají stejný podíl na pozůstalosti. Tedy když si tento případ vysvětlíme na příkladu: Zůstavitel ve své závěti uvedl, že povolává k dědění veškerého svého majetku své tři sourozence Karla Nováka, Hanu Novákovu a Jana Nováka. Nic víc v závěti uvedeno nebylo. Tedy dle výše uvedeného pravidla bude každému sourozenci připadat třetina pozůstalosti.

Za situace, kdy zůstavitel určí všem dědicům jejich podíly, ale nepořídí tak o celé své pozůstalosti, je jasné, že zbylá část připadá na dědění dle zákonné dědické posloupnosti. Jediná výjimka z tohoto pravidla by nastala v případě, že by bylo zřejmé, že zůstavitel zamýšlel pořídit o celé pozůstalosti a však došlo k zřejmé nesprávnosti a při výpočtu něco přehlédl.

Problematickým by mohl být také případ, kdy zůstavitel části dědiců, které povolá, určí podíly a části podíly neurčí. V takovém případě se má za to, že dědicové, kteří podíly určené nemají, dědí zbylou část pozůstalosti rovným dílem. Pokud nic nezbude pro dědice bez podílů, je pravidlo nastaveno tak, že se všem dědicům s podílem srazí poměrně tolik, aby se dědicům bez podílů dostalo tolik, kolik náleží dědici s určeným nejmenším podílem. Aby toto pravidlo bylo jasnější, opět ho popíši na příkladu: Zůstavitel ve své závěti uvedl, že jeho dcera Karolína a jeho syn Karel dědí každý jednu čtvrtinu jeho majetku. Tedy každý z výše uvedených dětí bude dědit jednu čtvrtinu a zbylá polovina bude předmětem dědění dle zákona. Pokud by zůstavitel uvedl, že dcera Karolína dědí jednu polovinu pozůstalosti a syn Karel také jednu polovinu pozůstalosti a dále povolává k dědění i svou sestru Marii. Museli by se podíly Karla i Karolíny zmenšit natolik, aby se Marii dostalo stejně jako jim, tedy jedné třetiny.

Pokud si člověk tato pravidla přečte v zákoně, je mu vše víceméně jasné. Obávám se však, že v praxi by bylo mnohem složitější, k takovýmto výpočtům dojít. Zatím jsem se však s tímto případem nesetkala.

Výraznou novinkou, kterou „nový“ občanský zákoník zavedl je zavedení principu reprezentace i v testamentární posloupnosti. Jde o ustanovení §1503 odst. 1 „nového“

občanského zákoníku, kdy je uvedeno, že pokud se v testamentární posloupnosti vyskytnou osoby, které jsou při zákonné dědické posloupnosti považovány za jednu osobu, jsou i dle testamentární posloupnosti považovány za jednu osobu, pokud vůle zůstavitele nebyla opačná. Tedy tato situace může nastat například v případě, že zůstavitel povolá k dědění ze závěti všechny své děti. Pokud by se jedno jeho dítě jeho smrti nedožilo (popřípadě by bylo nezpůsobilé dědit z jiného důvodu), na jeho místo by vstoupili jeho děti, vnuci zůstavitele, tak jak by tomu bylo při zákonné dědické posloupnosti, a to i přesto, že to zůstavitel ve své závěti neuvedl.¹⁴ Tento případ by pak mohl nastat i u sourozenců (3. dědická třída) a tet a strýců (6. dědická třída).

Druhé výkladové pravidlo uvedené v § 1503 „nového“ občanského zákoníku stanoví vyvratitelnou právní domněnku převzatou z § 2072 německého BGB.¹⁵ Tedy pokud zůstavitel povolá k dědění skupinu osob, kterou určí jen obecně (např. členy fotbalového týmu, v kterém jsem trénoval), považují se za dědice osoby, které byli v této skupině v době zůstavitelovy smrti.

Poslední pravidlem uvedeným v § 1503 „nového“ občanského zákoníku je, že pokud zůstavitel povolá za dědice chudé či obdobnou skupinu osob, má se za to že povolal obec, kde měl poslední trvalé bydliště. Tato obec má však povinnost tento majetek použít právě ve prospěch této skupiny.

Dále je v „novém“ občanském zákoníku popsána situace, co se má stát, pokud některý ze závětních dědiců nedědí. Podíl takového dědice poměrně přirůstá ostatním dědicům ze závěti, pokud mají všichni stejné podíly. Pokud někomu byl určen pevný podíl, přírůstek mu nenáleží a náleží jen těm dědicům, kterým dědický podíl určen nebyl.

Na závěr obecných informací o závěti bych se ráda zmínila ještě o datu pořízení závěti. Do 1.1.2014 bylo uvedení data závěti obligatorním požadavkem pro platnost závěti. V „novém“ občanském zákoníku tato povinnost již stanovena není. Jediná zmínka o datu závěti je v § 1494 odst. 1 věta druhá „nového“ občanského zákoníku. Kde je stanoveno, že neplatnost závěti by byla zapříčiněna chybějícím datem jen

---

¹⁴ Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013-, 4 sv., str. 85.

¹⁵ FIALA, R., Drápal, L. a kol.: Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, str. 111.

v případě, že by bylo pořízeno více závětí, které by si odporovali, a nebylo by jasné, která byla pořízena dříve a která později. Tato úleva z pořizování závěti byla zřejmě částečně inspirována §578 ABGB.¹⁶ Tedy pokud bude pořízena závěť bez data a nebude jí žádná jiná závěť odporovat, bude i přesto platná. Opět se zde projevuje zásada, aby byla co nejvíce zachována zůstavitelova vůle. I přesto bych doporučovala všem zůstavitelům, aby datum pořízení (nebo alespoň jiné určení data – např. v den mých šedesátých narozenin) do závěti uváděli, protože pokud by se později rozhodli pořídit další závěť a mohlo by to zapříčinit neplatnost obou závětí a s majetkem by pak bylo naloženo jinak než zůstavitel zamýšlel. Samozřejmě tato možnost neuvedení data v závěti se dotýká pouze závětí ve formě soukromé listiny, protože každý notářský zápis musí dle § 63 odst. 1 písmeno a) notářského řádu obsahovat místo, den, měsíc a rok právního jednání.

2.2 *Forma*

Základní dělení forem závěti je na závěti ve formě veřejné listiny a závěti ve formě soukromé listiny. Závěti ve formě soukromé listiny se pak dále rozdělují na tzv. holografní a alografní. Základním požadavkem na závěť je tedy písemná forma, a to vždy, jedinou výjimkou jsou nově zavedené privilegované závěti (tzv. závěti s úlevami). Přejímá se tak dosavadní dikce § 476 odst. 2 „starého“ občanského zákoníku.¹⁷

Jelikož závěť představuje velmi důležité právní jednání, je také nutné požadovat větší formálnost. Písemná forma je tedy na místě.

---

¹⁶ PĚCHA, František. Závěť bez data? To bych nedoporučoval! Ad notam: notářský časopis. 2013, č. 1, str. 14.

¹⁷ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, str. 630.

2.2.1 Holografní závěť

Nejjednodušší formou pro pořízení závěti je forma holografní. Dle většiny odborné literatury jde o nejčastější formu závěti. Ze své zkušenosti však musím říct, že tomu tak není. Nejvíce se setkávám se závěťmi ve formě notářského zápisu. Holografní závěť je závěť, která musí být celá sepsána vlastní rukou zůstavitele a jím i podepsána. Pokud by závěť neobsahovala podpis či nebyla celá sepsána vlastní rukou zůstavitele, zapříčinilo by to absolutní neplatnost celé závěti. Jde o dva obligatorní znaky holografní závěti.

*Zákon tím, že klade důraz na to, aby závěť v celém jejím rozsahu zůstavitel vlastní rukou sepsal, sleduje kromě jiného zajištění její pravosti. Rukopis totiž vykazuje charakteristické rysy písma pisatele.*¹⁸ Pokud by tedy někdo namítal, že závěť není sepsána zůstavitelem, je možné porovnat jeho rukopis s jinými listinami, které najisto sepsal. Toto dokazování by samozřejmě muselo probíhat před soudem a museli by být povoláni znalci s oboru grafognózie (písmoznalectví). Závěť tedy musí být celá sepsána vlastní rukou zůstavitele. V zákoně je sice uvedeno spojení „vlastní rukou“, dokáží si však představit platnou závěť, která by byla sepsána nohou či ústy, a to v případě, že by šlo standartní styl psaní zůstavitele. Mohli by tak tedy pořídít i fyzicky postižení zůstavitelé. Nejvyšším soudem bylo rozhodnuto¹⁹ v tomto smyslu o to tak, že jde o platnou vlastnoruční závěť i v případě, že závěť byla sepsána nedominantní rukou zůstavitele. Je však nutné, aby šlo o právní jednání učiněné pouze zůstavitelem. Tedy pokud zůstaviteli bude někdo se sepsáním závěti pomáhat (vedl by mu například ruku), tak by již nešlo o vlastní rukopis zůstavitele a taková závěť by byla absolutně neplatná.²⁰

Co se týče podpisu zůstavitele v holografní závěti, nikde není stanoveno, kde by měl být podpis umístěn. Z logiky věci však vyplývá, že by měl být umístěn na konci textu závěti a tak jí celou uzavírat. Dále není stanoveno, zda podpis musí obsahovat celé

---

¹⁸ SCHELLE, K., Schelleová, I.: Dědické právo podle nového občanského zákoníku, Praha: Linde Praha, a.s., 2013, str. 57.

¹⁹ 30 Cdo 1975/2001

²⁰ 21 Cdo 1744/2007

jméno i příjmení zůstavitele. Judikatura²¹ dovodila, že není nutné celé jméno i příjmení zůstavitele, postačí pouze příjmení zůstavitele. Samozřejmě podpis ani nemusí být čitelný, jde jen o to, aby nebylo pochyb o tom, že jde o podpis zůstavitele. Dále bylo však dovozeno²², že text, který neobsahuje jméno ani příjmení zůstavitele, nelze považovat za podpis zůstavitele, tedy nelze závěť podepsat například jen textem „tvůj strýc“.

Jde sice o judikaturu vydanou před účinností „nového“ občanského zákoníku, ale jelikož právní úprava v tomto směru nebyla změněna, lze tuto judikaturu využívat i dnes.

2.2.2 Alografní závěť

Pokud zůstavitel není schopen sepsat závěť vlastní rukou, je pro něj další možností závěť alografní. Nejde tedy o závěť sepsanou vlastní rukou zůstavitele. Alografní závěť lze také dále dělit a to na alografní závěť prostou a speciální.

Alografní závěť prostá je závěť, kterou zůstavitel nese-psal vlastní rukou, vlastní rukou jí však podepsal a před dvěma svědky současně přítomnými prohlásil, že jde o jeho poslední vůli. U podpisu závěti platí to samé, co je uvedeno výše u holografní závěti. Podpis na závěť zůstavitel nemusí připojit přímo před svědky, je nutné jen, aby před nimi prohlásil, že jde o jeho poslední vůli.

Kdo a jak sepsal alografní závěť není pro platnost závěti vůbec důležité. Závěť tedy mohl sepsat sám zůstavitel pomocí počítačové techniky, anebo také úplně jiná osoba, která se aktu zřízení alografní závěti vůbec nemusí zúčastnit.

Zůstavitel dále musí před dvěma svědky výslovně prohlásit, že jde o listinu obsahující jeho poslední vůli. Výslovně je v zákoně stanoveno, že svědci musí být aktu

---

²¹ Rc 51/1984 (4 Cz 82/82)

²² 21 Cdo 51/2008

zřízení závěti přítomni oba dva současně. Tedy svědci musí oba vyslechnout prohlášení zůstavitele, že listina obsahuje jeho poslední vůli.²³

Ve své praxi jsem se setkala s případem, kdy zůstavitel celou závěť sepsal na psacím stroji, datoval ji, i vlastnoručně podepsal. V závěti však nebyla ani zmínka o svědcích, ani zde nebyli jejich podpisy. I přesto, že podpis zůstavitele na listině byl ověřený, museli jsme tuto závěť považovat za neplatnou, právě kvůli chybějícím svědkům. V tomto případě mi přišli požadavky zákona až příliš formalistické, ale stále je nutné myslet na to, že pokud jde o závěť, měl by si zůstavitel zjistit všechny potřebné právní normy, aby si mohl být jist tím, že závěť sepsal správně.

Alografní závěť speciální je upravena pro případ, kdy by chtěl pořizovat zůstavitel, který je nevidomý či je osobou se smyslovým postižením. V tomto případě je pořízení závěti o něco ztíženo, a to tak, že pokud pořizuje osoba se smyslovým postižením je nutná přítomnost třech svědků. Svědci musí být současně přítomni i v tomto případě.

U nevidomého zůstavitele, kterému nemusí být obsah závěti tlumočen speciálním způsobem, musí zůstavitel projevit vůli před třemi svědky (jak je uvedeno výše). Poté musí tuto listinu nahlas přečíst jeden ze svědků, nesmí to však být ten, který listinu sepsal (závěť tedy může sepsat jeden ze svědků, ale i jiná osoba). Dále zůstavitel prohlásí, že jde o jeho poslední vůli. Toto prohlášení by dle odborné literatury^{24,25} nemělo být pouze konkludentní, ale mělo by jít o takové prohlášení, z kterého bude zřejmé, že zůstavitel schvaluje tento text jako svou poslední vůli.

Je-li zůstavitel osobou se smyslovým postižením (nemůže číst nebo psát) je jediným rozdílem od zůstavitele nevidomého to, že obsah závěti mu musí být tlumočen takovým způsobem dorozumívání, který si on zvolí a který ovládají všichni svědci (může jít například o znakovou řeč).

---

²³ NOVOTNÝ, P., Novotná, M.: Nový občanský zákoník, Dědické právo, Praha: GRADA Publishing, a.s., 2014, str. 49.

²⁴ FIALA, R., Drápal, L. a kol.: Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, str. 186.

²⁵ Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013-, 4 sv., str. 133.

Další náležitosti speciální alografní závěti jsou uvedeny v § 1536 „nového“ občanského zákoníku. Tato ustanovení se vztahují na oba případy výše uvedené, tedy i na osoby nevidomé (jde také o osoby se smyslovým postižením). V závěti tedy musí být uvedeno, že zůstavitel nemůže číst nebo psát, kdo závěť napsal, kdo ji přečetl (tlumočil - popř. jakým způsobem) a jak zůstavitel potvrdil, že listina obsahuje jeho poslední vůli. I zde musí zůstavitel závěť podepsat. Pokud zůstavitel není schopen psát, je možné připojit vlastní znamení zůstavitele, a to rukou či jinak. Může jít například o znamení učiněné ústy či nohou zůstavitele. Pokud není zůstavitel ani tohoto schopen, pak mu nezbyvá nic jiného než pořídit závěť ve formě veřejné listiny.

Dlužno dodat i podmínky, které musí splňovat svědkové závěti a které se uplatní, jak při alografní závěti prosté a speciální, tak i při privilegovaných závětích, o kterých je pojednáno v části 2.2.4. Hlavním úkolem svědků je dosvědčit, že zůstavitel a pořizovatel jsou jednou osobou. Svědek se podepíše a zpravidla připojí doložku poukazující na to, že je svědkem. V zákoně je u svědecké doložky použito slovo „zpravidla“ připojí, jazykovým výkladem tedy lze dojít k tomu, že doložka není nutnou náležitostí závěti. Pokud tedy závěť bude obsahovat pouze podpis svědka, nemůže to zapříčinit její neplatnost. Svědkem nemůže být osoba, která je nesvéprávná a která nerozumí jazyku, v kterém zůstavitel pořizuje (tím je myšlen i jiný způsob dorozumívání). Dále nemůže být svědkem osoba, která je v závěti uvedena jako dědic nebo odkazovník, či jím blízké osoby a zaměstnanci. Tyto osoby mohou svědčit jen za předpokladu, že tu část závěti kde je zůstavitel povolává, napíše zůstavitel vlastní rukou. Svědky dle § 1541 „nového“ občanského zákoníku nemohou být také pisatel závěti, předčítatel závěti, vykonavatel závěti, tlumočník a úřední osoba. Tyto všechny osoby jsou uvedeny z důvodu, že by mohla být obava o to, zda daná osoba nemá na pořizované závěti osobní zájem a mohla by být v tomto směru zaujatá.

Zásadní novinkou je výslovné ustanovení o mlčenlivosti. Kdo působil při pořízení závěti nebo jiném právním jednání, pro které zákon vyžaduje náležitosti jako pro závěť, jako pisatel, svědek, předčítatel, tlumočník, schovatel nebo úřední osoba, zachová o

*obsahu zůstavitelovy vůle mlčenlivost. To však neplatí tehdy, je-li zřejmá jiná vůle zůstavitele.*²⁶

2.2.3 Závěť ve formě veřejné listiny

Veřejnou listinou je dle § 567 „nového“ občanského zákoníku *listina vydaná orgánem veřejné moci v mezích jeho pravomoci nebo listina, kterou za veřejnou prohlásí zákon; to neplatí, pokud trpí takovými vadami, že se na ni hledí, jako by veřejnou nebyla*²⁷. Forma notářského zápisu zůstává základní formou veřejné listiny, v níž se závěť pořizuje. Tomu odpovídá i ustanovení § 3026 odst. 2 „nového“ občanského zákoníku.

Závěť v této formě je jistou garancí pravosti a platnosti závěti. Notář je osobou, kterou sám stát jmenuje na jeho pozici a tím by měla být zaručena jeho nestrannost a nezávislost. Pokud se zůstavitel rozhodne sepsat závěť ve formě notářského zápisu, má jistotu, že mu budou dány všechny informace, které jsou nutné pro pořízení závěti a také rady cílící k tomu, aby byla co nejlépe naplněna vůle zůstavitele. Jelikož je každý notář také soudním komisařem, má ty nejucelenější informace o řízení o pozůstalosti a samozřejmě dostatečnou znalost problematiky závěti při řízení o pozůstalosti.

Dále má v tomto případě zůstavitel jistotu, že se jeho závěť nikam „nezatoulá“, protože každá závěť sepsaná notářským zápisem je i evidovaná v Evidenci právních jednání pro případ smrti, kterou vede Notářská komora České republiky. Povinnost zápisu závěti do této evidence je stanovena v § 6 předpisu Notářské komory České republiky o Evidenci právních jednání pro případ smrti²⁸ a dle § 35c odst. 1 notářského řádu. Do této evidence lze samozřejmě zapsat i závěti ve formě soukromé listiny, notář však tak činí pouze na žádost.

---

²⁶ FRINTA, Ondřej: Závěť (nejen) v návrhu nového OZ. Právník. 2008, č. 11, str. 1208.

²⁷ § 567 „nového“ občanského zákoníku

²⁸ KLEIN, Šimon: Evidence právních jednání pro případ smrti. Ad notam: notářský časopis. 2014, č. 5, str. 16.

Závěť může sepsat jakýkoliv notář, kterého zůstavitel požádá. Na rozdíl o řízení o pozůstalosti zde neplatí žádná místní příslušnost. Každý notář je povinen se před sepisem závěti přesvědčit, že zůstavitel toto rozhodnutí činí s rozmyslem, vážně a bez donucení. Při sepisu závěti by pak měl být účasten jen notář, popř. pracovníci notáře a zůstavitel, aby se předešlo jakémukoliv ovlivňování třetími osobami. Pro tento účel bývá pravidlem, že v notářských zápisech je uvedeno, že zůstavitel prohlašuje, že toto jednání činí s rozmyslem, při plném vědomí, bez donucení a vážně.

V určitých případech je forma notářského zápisu jedinou možnou formou, jak mohou některé osoby pořídit závěť. Je tomu tak, pokud by chtěl o svém majetku pořídit nezletilý nesvéprávný, kterému již bylo patnáct let (§ 1526 „nového“ občanského zákoníku); ten, kdo byl omezen ve svéprávnosti, pořizuje-li v mezích omezení (§ 1528 odst. 1 „nového“ občanského zákoníku) a neuzdravil-li se (§ 1527 „nového“ občanského zákoníku); osoba, která nemůže číst a psát a není přitom schopna se na listinu podepsat nebo vyznačit vlastní znamení (§ 1535 odst. 2 „nového“ občanského zákoníku); ten, kdo je v sociálním či zdravotnickém zařízení a chce pořídit ve prospěch zdejšího zaměstnance (§ 1493 „nového“ občanského zákoníku) a v poslední řadě v případě, že zůstavitel v závěti zakládá nadaci nebo ústav (§ 309 odst. 1 a odst. 4 a § 418 „nového“ občanského zákoníku).²⁹

2.2.4 Privilegované závěti

Privilegované závěti se do našeho právního řádu vracejí po více než půl století. Naposledy byly privilegované závěti v našem právním řádu upraveny v Občanském zákoníku z roku 1811. Poté z našeho právního řádu vymizela a její návrat zapříčinil až „nový“ občanský zákoník. V důvodové zprávě se jako důvod znovu zavedení privilegovaných závětí uvádí, že *nelze vyloučit mimořádné situace, kdy se události z vnějších příčin vyvinou nečekaným způsobem a kdy člověk, ač má třeba i osud svého majetku po své smrti důkladně promyšlen, nemůže pořídit s obřadnostmi, které zákon*

---

²⁹ FIALA, R., Drápal, L. a kol.: Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, str. 191.

vyžaduje pro běžné situace.³⁰ V „novém“ občanském zákoníku jsou upraveny čtyři situace (případy), za nichž je možné pořídit závěť s úlevami.

*V první řadě jde o situaci, kdy je zůstavitel pro nenadálou událost v patrném a bezprostředním ohrožení života nebo v případě, že se nachází na místě, kde je běžný společenský styk ochromen následkem mimořádné události a současně na něm nelze požadovat, aby pořídl závěť v jiné formě.*³¹ V takovém případě je možné pořídit závěť v ústní formě. Dle judikatury³² k Občanskému zákoníku z roku 1811 při ústním pořízení musí pořizovatel svou vůli před svědky vyjádřit a nestačí, aby jen odsouhlasil dříve napsanou závěť. Zde je tedy opuštěno od jinak obligatorního nařízení písemné formy závěti. Další podmínkou pro platnost takové závěti je, aby zůstavitel závěť pronesl (pořídil) před třemi současně přítomnými svědky. Tito svědci by měli dodatečně pořídit záznam o zůstavitelově závěti, tedy sepsat to, co zůstavitel pronesl. Zákon předem předvídá i situaci, kdy svědci tak neučiní a záznam nepořídí, v takovém případě dojde k výslechu svědků závěti před soudním komisařem, který vše zaznamená do soudního protokolu o výslechu svědků.

Podle mého bude velice problematické posoudit, které situace lze podřadit pod případy patrné a bezprostřední ohrožení z důvodů nenadále události. V odborné literatuře³³ se uvádí příklady jako člověk v bezprostředním ohrožení života v hořícím domě, při povodni, po těžké havárii, úrazu, infarktu, mozkové příhodě a pro situace, kde je ochromen běžný společenský styk uvádí příklady - člověk uvězněný v domě bezprostředně po povodni, v koloně vozidel na dálnici, v metru, lanovce či výtahu. Tyto situace se samozřejmě musí posoudit vždy objektivně a ne podle toho jak se cítil zůstavitel. Zatím jsem se setkala pouze s jedním případem, kdy bylo vypravitelem pohřbu sděleno, že zůstavitelka pořídila ústní formou, a to proto, že byla v bezprostředním ohrožení života. Šlo o situaci, kdy zůstavitelka byla převezena do nemocnice s tím, že jí poté v nemocnici začali selhávat orgány. Vypravitel pohřbu sdělil, že zůstavitelka vše chtěla odkázat jemu a že má i svědky, kteří toto její prohlášení

---

³⁰ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, str. 635.

³¹ KŘIVSKÁ, Miloslava: Privilegované závěti. Ad notam: notářský časopis. 2013, č. 5, str. 9.

³² Rv I 8/24 (Vážný 3624/24)

³³ FIALA, R., Drápal, L. a kol.: *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, str. 201.

slyšeli. Zatím se však nepodařilo zjistit, zda byli všichni svědci přítomni současně a také ještě nebyl proveden výslech svědků, za účelem zaznamenání poslední vůle zůstavitelky do soudního protokolu. Zatím tedy není jasné, zda šlo o privilegovanou závěť či nikoliv, tento případ je ještě v řešení. Samozřejmě bude obtížné posoudit, zda nastala situace bezprostředního ohrožení života, pokud zůstavitelka již v nemocnici nějakou dobu ležela, než byl její stav kritický a zda tedy neměla lépe dbát svých práv.

Dále je nutné dodat, že ústní závěť je také omezena na platnosti a to pro případ, že zůstavitel tuto mimořádnou situaci přežije. Platnost této závěti je omezena jen po dobu dvou týdnů. Tato doba však nemůže začít běžet dříve, než bude zůstavitel moci pořídit závěť ve formě veřejné listiny.

Druhou situací je případ, kdy je důvodná obava, že zůstavitel zemře dříve, než by mohl pořídit závěť ve formě veřejné listiny. Tehdy může poslední vůli zůstavitele zaznamenat starosta obce nebo ten, kdo je podle jiného právního předpisu oprávněn vykonávat pravomoci starosty a to vždy za přítomnosti dvou svědků. Je zde nutné podotknout, že v právní normě chybí slova „současně přítomnými“, lze tedy dovodit, že v tomto případě není nutná současná přítomnost svědků.³⁴ Posouzení situace jak vážné je ohrožení života zůstavitele bude pravděpodobně v tomto případě na starostovi.

Závěť, kterou starosta zaznamená, musí obsahovat podpis starosty, podpisy svědků a starosta musí závěť před svědky zůstaviteli přečíst, dále se doporučuje, aby závěť obsahovala i podpis zůstavitele, pokud to nebude možné, nezapřičiňuje to neplatnost závěti. Měl by být však uveden důvod proč tak nemohlo být učiněno. Další úlevou v tomto případě je, že svědky závěti mohou být i osoby starší 15 let, tedy i osoby neplně svéprávné. Další zajímavostí je, že pokud tato závěť bude obsahovat všechny výše uvedené náležitosti je považována za veřejnou listinu. Starosta tedy má povinnost pořídit záznam o ústním projevu zůstavitelovi vůle a tento záznam poté co nejdříve uschovat u notáře.³⁵ I platnost této závěti je omezena, a to po dobu tří měsíců. Opět se tato doba počítá až od doby, kdy zůstavitel může pořídit závěť ve formě veřejné listiny.

Dále je nutné zmínit, které další osoby kromě starosty obce mohu tuto závěť zaznamenat. V zákoně je odkazováno na jiné právní předpisy. Tato pravomoc je

---

³⁴ KŘIVSKÁ, Miloslava: Privilegované závěti. Ad notam: notářský časopis. 2013, č. 5, str. 9.

³⁵ SVOBODA, Jiří, Klička, Ondřej: Dědické právo v praxi. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 68.

upravena v zákoně č. 128/2000 Sb. o obcích, kde je uvedeno, že pravomoc starosty obce může vykonávat ve statutárních městech primátor; pověřený člen zastupitelstva obce v případech nebyl-li určen zastupitelstvem místostarosta; místostarosta. A podle zákona č. 131/2000 Sb. o hlavním městě Praze je oprávněn vykonávat pravomoc starosty primátor hlavního města Prahy. Dle obou zákonů jde o úkony v přenesené působnosti.

Dalším, v řadě třetím, případem je závěť pořízená před velitelem námořního plavidla nebo letadla. Tedy *bude-li mít pro to zůstavitel vážný důvod, může jeho poslední vůli na palubě námořního plavidla plujícího pod státní vlajkou České republiky nebo letadla zapsaného v leteckém rejstříku České republiky zaznamenat velitel námořního plavidla nebo letadla, popř. jeho zástupce, a to za přítomnosti dvou svědků (ani zde zákon nepožaduje jejich současnou přítomnost), a pokud tomu nebrání péče o bezpečnost plavby.*³⁶ V zákoně je poměrně podrobně popsáno, jak má být tato závěť zaznamenána. Pokud je závěť pořízena na palubě plavidla, má být velitelem zaznamenána do lodního deníku a poté bez zbytečného odkladu předána zastupitelskému úřadu České republiky, který je neblíže přístavu, kam plavidlo připluje. Pokud je závěť pořízena na palubě letadla, zaznamená velitel závěť do palubního deníku a závěť předá bez zbytečného odkladu zastupitelskému úřadu České republiky, podle toho kde v zahraničí letadlo přistálo.

Opět je nutné, aby záznam závěti obsahoval podpisy svědků, velitele, popř. zůstavitele jak je uvedeno výše. A opět velitel po zaznamenání závěti zůstaviteli tuto závěť přečte. I zde je tato závěť považována za veřejnou listinu, pokud jsou splněny všechny předepsané náležitosti.

Omezení platnosti je u této závěti také po dobu tří měsíců, za stejných podmínek jako jsou uvedeny výše u závěti zaznamenané starostou.

Posledním případem závěti s úlevami je závěť pořízená před velitelem vojenské jednotky. Zde jde o velmi speciální ustanovení, jelikož takto může závěť pořídit jen voják nebo jiná osoba náležející k ozbrojeným silám. Takto může voják pořídit při účasti v ozbrojeném konfliktu a vojenských operacích, jeho vůli zaznamená velitel vojenské jednotky České republiky nebo jiný voják v hodnosti důstojníka nebo vyšší, za

---

³⁶ KŘIVSKÁ, Miloslava: Privilegované závěti. Ad notam: notářský časopis. 2013, č. 5, str. 9.

přítomnosti dvou svědků. Opět zde není požadována současná přítomnost obou svědků. Takto sepsanou závěť pak velitel předá veliteli nadřízenému velitelství a odtud je nutné ji bez zbytečného odkladu předat Ministerstvu vnitra České republiky. Dále je stanoveno, že pokud budou dodrženy všechny formální požadavky, nelze tuto závěť, co do platnosti popřít.

Co se týče záznamu závěti, opět jsou zde stejná pravidla jako u předchozích dvou privilegovaných závětí. Platnost závěti je pak také omezena po dobu tří měsíců.

Jediné, co mi v tomto ustanovení však není jasné, zda voják může takto pořídit jen v případě, že bude v bezprostředním boji, nebo zda takto může pořídit, i když se zrovna bude nacházet mimo bojové území.

Myslím, že přestože privilegované závěti budou využívány jen zřídkakdy, je dobré, aby náš právní řád tuto úpravu obsahoval. Protože pokud alespoň jednomu zůstaviteli pomůže k uspořádání jeho majetku před jeho smrtí, tak jak si přál, má opodstatnění.

2.3 Náhradnictví a svěřenecké nástupnictví

Dědická substitute obecně umožňuje zůstaviteli lépe naložit se svým majetkem pro případ svojí smrti, jelikož umožňuje pro zůstavitelem předvídané situace určit osoby, které mají vstoupit na místo původního dědice určeného v posledním pořízení³⁷, a to jak v případě obecného náhradnictví, tak v případě svěřenského nástupnictví. Obecné náhradnictví v našem právním řádu platilo ještě za Občanského zákoníku z roku 1950, ale svěřenské nástupnictví bylo v Občanském zákoníku z roku 1950 již zcela zavrhnuto a dokonce bylo výslovně stanoveno, že všechny pořízení obsahující svěřenské nástupnictví jsou neplatné. V „starém“ občanském zákoníku, pak byli zakázané oba tyto instituty. Opět se tedy vrací tyto instituty do naší právní úpravy a tak ještě více rozšiřují dispoziční možnosti zůstavitele.

---

³⁷ BEDNÁŘ, Václav. Testamentární dědická posloupnost. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, str. 134.

Náhradnictví a svěřenské nástupnictví jsou instituty, které spolu velmi souvisí, mají společné znaky, ale v základě se navzájem výrazně liší.

2.3.1 Obecné náhradnictví

*Substitucí obecnou nazýváme ustanovení zůstavitelovo, že pozůstalost, nenabude-li ji dědic povolaný (institut), má připadnouti osobě jiné (substitovi).*³⁸ Obecné náhradnictví je institucí, která je vlastně založena na odkládací podmínce.³⁹ Tedy náhradník nastupuje až v případě, že první dědic z nějakého důvodu nedědí a v případě, že náhradník se zůstavitelovi smrti dožil. Obecné náhradnictví tak představuje jakousi zůstavitelovu řadu dědiců, kteří mají dědit. Náhradníky může zůstavitel řetězit, jak dlouho chce, náhradnictví není nijak omezeno. Může stanovit jednomu dědici více náhradníků či více dědicům jednoho náhradníka. Jakmile však dědictví nabude první z náhradníků, popř. povolaný dědic, náhradnictví ostatních zaniká.

Aby bylo vše jasnější, pokusím se tento institut vysvětlit na příkladu. Ustanovení náhradníka by tedy v závěti mohlo znít takto: Dědičkou veškerého svého majetku ustanovuji svou družku Janu Novotnou, nar. 21.12.1945, bytem Nezvalova 55, Ostrava. V případě, že Jana Novotnou, ať už s jakéhokoliv důvodu můj majetek nenabude, ustanovuji dědičkou veškerého svého majetku svou sestru Evu Novákovou, nar. 3.4.1955, bytem Seifertova 67, Ostrava.

Důvod, kdy nastoupí náhradník, může zůstavitel určit buď obecně, jak je uvedeno v případě výše, subjektivním důvodem (dědic nechce dědit) nebo objektivním důvodem (dědic nemůže dědit).

Zůstavitel může za náhradníka povolát samotné spoludědice anebo úplně jinou osobu. Pokud zůstavitel povolá spoludědice, má se za to, že chtěl zůstavitel podělit

---

³⁸ KRČMÁŘ, Jan. Základy přednášek o právu občanském: Právo dědické. Praha: Všehrad, 1924, str. 38.

³⁹ SCHROTZ, Karel, Bedřich ANDRES, Vladimír FAJNOR, Adolf ZÁTURECKÝ, Antonín HARTMANN, František ROUČEK a Jaromír SEDLÁČEK. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Repr. pův. vyd. z r. 1936. Praha: Codex Bohemia, 1998, str. 169.

náhradníky v takovém poměru, v jakém podělil tyto dědice. A v případě, že povolá úplně jinou osobu (extraneus) spolu se spoludědici za náhradníky, rozdělí se rovným dílem.⁴⁰ Pro lepší pochopení opět přidávám příklad: Povolal-li zůstavitel 3 dědice A, B a C, každého k jedné třetině pozůstalosti a všem navzájem určil náhradníky opět A, B a C. V případě, že by A nedědil, by pak jeho podíl přirůstal B a C jako náhradníkům a každý by pak dědil jednu polovinu pozůstalosti. V případě, že by byla uvedena jako náhradník ještě třetí osoba, tedy A, B a C by opět dědili každý jednu třetinu, s tím že za náhradníky by byli povoláni A, B, C a D. V takovém případě pokud by A nedědil, tak by se jeho podíl jedné třetiny dědil mezi náhradníky B, C a D. V celkovém výčtu by pak B dědil 4/9, C také 4/9 a D 1/9.

Dále je nutné zdůraznit, že dědicův náhradník má nastoupit na místo povolaného dědice, a to se všemi právy i povinnostmi. Pokud tedy zůstavitel dědicovi stanovil nějaká omezení, přebírá je i náhradník, ledaže jde o takové omezení, které se jasně vztahují jen k osobě dědice, nebo zůstavitel jasně stanovil, že tato omezení padají jen na určitého dědice.

Náhradnictví může najít uplatnění i u intestátní dědické posloupnosti, např. nařídí-li zůstavitel, že substitut nabude dědictví, nenabude-li jej žádný dědic ze zákonné dědické posloupnosti.⁴¹

Jak již bylo výše řečeno, náhradnictví zaniká vždy, když nabude dědictví dědic nebo jeden z náhradníků, tím je řada náhradníků u konce. Zvláštním způsobem zániku náhradnictví je případ, kdy zůstavitel povolal náhradníka svému dítěti v době, kdy dítě nemělo potomky, pak pokud neprojeví vůli opačnou, náhradnictví zanikne ex lege, když toto dítě zanechá potomky způsobilé dědit.

---

⁴⁰ SCHROTZ, Karel, Bedřich ANDRES, Vladimír FAJNOR, Adolf ZÁTURECKÝ, Antonín HARTMANN, František ROUČEK a Jaromír SEDLÁČEK. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Repr. pův. vyd. z r. 1936. Praha: Codex Bohemia, 1998, str. 174.

⁴¹ FIALA, R., Drápal, L. a kol.: Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, str. 119.

2.3.2 Svěřenské nástupnictví

Svěřenské nástupnictví je také označováno jako fideikomisární substituce. Obecný občanský zákoník z roku 1811 původně upravoval vedle svěřenského nástupnictví též rodinný fideikomis, který vymezil jmění pro potomky za nezcizitelný statek rodiny.⁴² U rodinného fideikomisu však byla tzv. perpetuita, kdy takto vyčleněný majetek byl navěky v nástupnickém systému. Na rozdíl od toho byla a je tato nekonečnost u svěřenského nástupnictví zakázána.

Jak již bylo uvedeno výše, svěřenské nástupnictví se od obecného náhradnictví odlišuje. Hlavním rozdílem je to, že zde následný dědic (svěřenský nástupce) dědice nenahrazuje, ale nastupuje po něm (po předním dědici). Svěřenské nástupnictví zavazuje dědice, který dědictví přijal, přenechat pozůstalost jiné osobě jako dalšímu dědici, nastane-li událost určená (*casus substitutionis*) v závěti. Vždy jde jen o určitý časový úsek, kdy je zůstavitelovým dědicem přední dědic. Po uplynutí tohoto časového úseku nabývá pozůstalost svěřenský nástupce.

Svěřenské nástupnictví především respektuje autonomii vůle zůstavitele a umožňuje mu upravit složité majetkové a rodinné vztahy.⁴³ I s tímto institutem jsem se setkala, a to tak, že jsme sepisovali závěť se svěřenským nástupnictvím. Šlo o situaci, kdy zůstavitelka má nezletilého syna, s jeho otcem vychází velmi špatně, vlastní několik nemovitostí, na kterých zřídila služebnosti svým rodičům. Jelikož hodně cestuje, měla obavu, že zemře dříve, než její syn bude zletilý, v takovém případě by vše dědil sice syn, ale jeho otec jako jeho zákonný zástupce by o jeho majetku rozhodoval a mohl by rodičům zůstavitelky ztěžovat užívání nemovitostí, u kterých mají služebnost užívání. Z tohoto důvodu jsme v závěti zřídili svěřenské nástupnictví pro případ, že zůstavitelka zemře dříve, než bude jejímu synovi osmnáct let. Předním dědicem bude matka zůstavitelky a svěřenským nástupcem syn zůstavitelky. Pokud tedy přední dědička dědictví nabude, přejde na svěřenského nástupce v den jeho osmnáctých narozenin.

---

⁴² TILSCH, Emanuel. *O fideikommissech*. Vyd. autorisované. Praha: Věšhrd, 1908, str. 1.

⁴³ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, str. 622.

Svěřenské nástupnictví musí být zřízeno takovým způsobem, aby bylo jasné, že zůstavitel chtěl zřídit svěřenské nástupnictví. Lze ho zřídit výslovně, nebo tím, že svému dědici povolá dědice, zakáže dědici, aby o zanechaném jmění pořizoval, povolá za dědice někoho, kdo v době jeho smrti ještě není naživu či povolá dědice s podmínkou nebo na určitou dobu. Pokud i přesto nebude jasné, zda zůstavitel povolal náhradníka či svěřenského nástupce, je dle výkladového pravidla toto povolání povoláním náhradníka. Svěřenské nástupnictví lze zřídit k celé pozůstalosti, k její části nebo také k odkazu.

Zůstavitel může povolat více předních dědiců pro jednoho svěřenského nástupce i více svěřenských nástupců pro jednoho předního dědice. Tato řada není nijak omezena, pokud všichni svěřenští nástupci jsou zůstavitelovými současníky. Současníkem je ta osoba, která existuje v době zůstavitelovi smrti. Do této definice lze zahrnout i nascitura, tedy počaté, dosud nenarozené, dítě. Stejně tak může být svěřenským nástupcem právnická osoba, pokud v době smrti existovala, anebo pokud byla zůstavitelovým pořízením pro případ smrti založena a vznikla nejpozději rok po smrti zůstavitele. Pokud by však zůstavitel povolal osoby, které v době jeho smrti neexistují, je tato řada omezená, a to po dobu dokud nenabude pozůstalost první svěřenský nástupce, který nebyl zůstavitelovým současníkem.

Svěřenské nástupnictví zaniká v případě, že již není žádný následný dědic, který by po zůstaviteli nabyl dědictví. Poslední zůstavitelův svěřenský nástupce tedy zůstává zůstavitelovým dědicem a stává se vlastníkem zděděného majetku. Dále svěřenské nástupnictví zanikne z důvodu, že nenastal případ, pro který bylo svěřenské nástupnictví zřízeno. Ve výše uvedeném případě by tomu tak bylo, když by zůstavitelka zemřela až po synově zletilosti. Dále zaniká uplynutím sta let od smrti zůstavitele. Tento zánik není striktní, svěřenské nástupnictví může zaniknout i po delší době než je sto let a to za splnění těchto podmínek: *zůstavitelovým předním (následným dědicem v řadě předcházejícím posledního následného dědice) dědicem je určena osoba žijící v době zůstavitelovy smrti; zůstavitelův následný dědic má dědictví nabýt nejpozději při smrti předního dědice; okamžik, kdy má k přechodu dědictví z předního dědice na následného dědice dojít, nastane až po uplynutí 100 let od zůstavitelovy smrti.*⁴⁴ Dalším případem zániku svěřenského nástupnictví je zánik v rozsahu povinného dílu nařízeného

---

⁴⁴ SVOBODA, Jiří, Klička, Ondřej: Dědické právo v praxi. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 169.

zůstavitelem svému nezletilému dítěti nezpůsobilému pořizovat, nabytím pořizovací způsobilosti tímto dítětem. Tedy svěřenské nástupnictví zanikne jen co do povinného dílu a to zpravidla v době, kdy nezletilé dítě dosáhne patnácti let. Dále zanikne svěřenské nástupnictví ze stejného důvodu jako je tomu u obecného náhradnictví, a to pokud zůstavitel zřídí svěřenské nástupnictví proto, že jeho potomek neměl potomky, zanikne svěřenské nástupnictví, pokud tento potomek děti zanechá. Tento případ zániku svěřenského nástupnictví však může zůstavitel vyloučit výslovným prohlášením v závěti. Obdobným případem zániku je situace, kdy zůstavitel zřídí dědici svěřenského nástupce z důvodu, že není způsobilý pořizovat z důvodu omezení svéprávnosti. Opět svěřenské nástupnictví zanikne, pokud tato osoba způsobilost pořizovat nabude. Zda tato osoba nabude pořizovací způsobilost jen v určitém rozsahu i svěřenské nástupnictví zanikne jen v určitém rozsahu. I pokud by osoba opět ztratila způsobilost pořizovat, svěřenské nástupnictví se již neobnoví, pokud zaniká, zaniká navždy. A i zde může tento zánik zůstavitel výslovně vyloučit. Posledním způsobem zániku svěřenského nástupnictví je nabytí dědictví osobou, která neexistovala v době zůstavitelovi smrti. Tedy, jak již bylo uvedeno výše, svěřenské nástupnictví zanikne v okamžiku, kdy nabude dědictví první osoba, která nebyla zůstavitelovým současníkem.

Velmi důležitými informacemi, které je nutné si u svěřenského nástupnictví uvědomit, jsou práva a povinnosti dědiců. Svěřenský nástupce má právo požadovat po předním dědici, aby sestavil inventář v písemné formě. Inventář má sloužit k tomu, aby měl svěřenský nástupce jistotu, že mu přední dědic předá vše, co je předmětem svěřenského nástupnictví. Svěřenský nástupce má právo být při sepisování inventáře přítomen, na jeho žádost musí být podpis předního dědice na inventáři úředně ověřen a dokonce může tento inventář požadovat sepsaný ve formě veřejné listiny. Náklady na vyhotovení tohoto inventáře jdou k tíži dědictví, resp. k tíži pozůstalosti (náklady na sestavení inventáře jsou pasivem pozůstalosti).⁴⁵

Právo nakládat se svěřeným majetkem má přední dědic omezené, je to logické z důvodu, že majetek musí být zachován pro svěřenského nástupce. Přední dědic má vlastnické právo k předmětu svěřenského nástupnictví, jeho vlastnické právo je však omezeno jen na práva a povinnosti pořizovatele. Tedy má právo věci užívat, brát z nich

---

⁴⁵ FIALA, R., Drápal, L. a kol.: Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, str. 144.

plody a užitky, ale je povinen o věci náležitě pečovat, aby nedocházelo k zmenšení hodnoty věcí. Měl by věc udržovat v takovém stavu, v jakém ji převzal. Jediným případem, kdy může přední dědic věc zcizit nebo zatížit, je situace, kdy věc použije k úhradě dluhů zůstavitele nebo pokud mu k tomu dá souhlas následný dědic. Pokud by bylo následných dědiců více za sebou, byl by nutný souhlas všech. Tento souhlas musí být učiněn jen ve formě notářského zápisu nebo může být nahrazen rozhodnutím soudu o nahrazení tohoto souhlasu.

Samozřejmě, protože jde o dispoziční právo zůstavitele, má právo v závěti také stanovit, že přední dědic má právo s předmětem svěřenského nástupnictví volně nakládat. Poté by vlastnické právo předního dědice nebylo nijak omezeno.

Nutno také zdůraznit, že majetek, který je předmětem svěřenského nástupnictví není předmětem dědění po předním dědici (to vyplývá ze samotné podstaty institutu). *Volný majetek předního dědice nabudou jeho dědici, kteří dědictví neodmítnou (přijmou), a majetek, který je předmětem svěřenského nástupnictví, převezme svěřenský nástupce.*⁴⁶

Posledním důležitou informací o svěřenském nástupnictví je to, že pokud je předmětem svěřenského nástupnictví věc, která je zapisována do veřejného seznamu, zapisuje se do tohoto seznamu i informace o svěřenském nástupnictví. Veřejným seznamem je myšlena veřejná evidence věcí⁴⁷, v tomto kontextu jde hlavně o katastr nemovitostí. Pokud jde o věci, které ve veřejném seznamu zapsány nejsou a přední dědic s nimi naloží takovým způsobem, ke kterému neměl oprávnění, má svěřenský nástupce možnost domáhat se neúčinnosti takového právního jednání dle ustanovení o relativní neúčinnosti.

---

⁴⁶ Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013-, 4 sv., str. 97.

⁴⁷ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, str. 428.

2.4 Omyl

Vždy je nutné význam slov v závěti vykládat podle hlediska pořizovatele závěti, nikoli z hlediska dědice či odkazovníka. Je tedy nutné stanovit, zda se jedná o podstatný omyl či nikoliv. Podstatný omyl v závěti totiž zapříčiňuje neplatnost ustanovení závěti, které se podstatný omyl týká (jde o neplatnost relativní, dědic se jí musí dovolat). Ustanovení o omylu dopadá na případy, kdy se zůstavitel zmýlil tak, že kdyby se nezmylil, nepořídil by závěť takto nebo by nepořídil závěť vůbec.

Omyl lze definovat jako *nesprávnou představu jednajícího o určité skutečnosti týkající se jeho právního jednání a jeho důsledkem je rozdíl mezi právními následky, které účastník svým jednáním zamýšlel vyvolat, a právními následky, které jeho jednání ve skutečnosti způsobilo.*⁴⁸ Omyl pak můžeme dělit na omyl ve vůli (vnitřní), omyl vyvolaný úmyslně třetí osobou a omyl v pohnutce (v cíli sledovaném právním jednáním).

Dle § 1530 „nového“ občanského zákoníku jde o podstatný omyl, pokud se omyl týká osoby, které se něco zůstavuje. Osobou je myšlen dědic či odkazovník. Dalším podstatným omylem je omyl v podílu či věci. A posledním případem je omyl v podstatné vlastnosti věci. Může jít například o omyl v hodnotě věci, kterou zůstavitel odkázal.

*Pouhá vada projevu – včetně případů přerěknutí, přepsání, nesprávného pojmenování nebo popsání – není podstatným omylem.*⁴⁹ Uvede-li například zůstavitel špatné jméno a příjmení osoby, ale osoba jinak bude popsána tak, že nebude pochyb o tom, o jakou osobu jde, nepůjde o podstatný omyl a závěť bude platná. Tedy bude nutné posuzovat každou situaci ad hoc.

Posledním ustanovením, které se týká omylu, je § 1531 „nového“ občanského zákoníku. V tomto ustanovení je upraven omyl v pohnutce. Toto ustanovení lze uplatnit jen v případě, že bude cíl, ke kterému závěť směřuje v závěti také uveden. Těžko jinak

---

⁴⁸ FIALA, R., Drápal, L. a kol.: Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, str. 167.

⁴⁹ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, str. 630.

soudní komisař zjistí, z jakého důvodu zůstavitel pořídil, tak jak pořídil. Tento případ může nastat například, když zůstavitel pořídí závěť z důvodu, že nemá žádné zákonné dědice, při řízení o pozůstalosti však vyjde najevo, že má dítě, o kterém nevěděl. V takovém případě by byla závěť neplatná. Avšak zůstavitelovo dítě by se této neplatnosti muselo dovolat.

2.5 Pořizovací nezpůsobilost

Pořizovat závěť mají jen fyzické osoby. Základním předpokladem pro pořízení závěti je právní osobnost, tu má každá fyzická osoba od narození až do smrti. Tato podmínka je tedy splněna u fyzické osoby vždy, pokud je naživu. Druhou podmínkou je svéprávnost, tu nabývá fyzická osoba zpravidla dosažením osmnáctého roku věku (dosažením zletilosti). I z tohoto pravidla však existuje výjimka, fyzická osoba může nabýt plnou svéprávnost i před dosažením osmnáctého roku, avšak jen v zákonem uvedených případech. Jde o případy, kdy fyzické osobě přizná plnou svéprávnost svým rozhodnutím soud anebo o situaci, kdy nezletilý (alespoň šestnáctiletý) uzavře manželství a tím nabyde plnou svéprávnost.⁵⁰ Pokud by se ještě před osmnáctými narozeninami tato osoba rozvedla (či jinak zaniklo jeho manželství), již mu plná svéprávnost zůstává a nemůže o ni přijít.

Samozřejmě existují i výjimky z pravidla, že pořizovat může jen plně svéprávná fyzická osoba. Tyto výjimky jsou uvedeny v § 1526 až 1528 „nového“ občanského zákoníku.

Prvá výjimka se vztahuje na osoby, jež dovršily 15 let věku. Tyto osoby mohou pořizovat, dokud se však nestanou svéprávnými, jen ve formě veřejné listiny.⁵¹ Takto může tento nezletilý poříditi i bez souhlasu svého zákonného zástupce. Notář je natolik rozumnou a práva znalou osobou, že dokáže nezletilému dostatečně objasnit důsledky jeho právního jednání a upozornit ho na možná úskalí. K tomuto ustanovení proběhla

---

⁵⁰ BEDNÁŘ, Václav. Testamentární dědická posloupnost. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, str. 129.

⁵¹ Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013-, 4 sv., str. 116.

diskuze. Zda když je výslovně uvedeno, že bez souhlasu zákonného zástupce může pořídit ve formě veřejné listiny, zda se souhlasem zákonného zástupce může pořídit i jinak. Myslím, že tento výklad toho ustanovení by byl příliš extenzivní a domnívám se, že s celého textu zákona nevyplývá, že by chtěl zákonodárce rozšířit pořizovací způsobilost nezletilých starších patnácti let věku.

Druhou výjimkou je uzdravení nesvéprávného omezeného v pořizovací způsobilosti. Jde o případy, kdy uzdravení má za následek vrácení svéprávnosti (jakési mezidobí mezi uzdravením člověka a soudním rozhodnutím o vrácení svéprávnosti) a případy tzv. světlých okamžiků (lucida intervalla – jasné mezidobí, jasná chvilka u nemocných s poruchami vědomí).⁵² V těchto případech bude velice obtížné dokazovat, zda zůstavitel pořizoval ve světlé chvíli či nikoliv. Toto břemeno dokazování bude váznout na osobě, která platnost této závěti tvrdí. V praxi si reálně nedokážu představit, jak by tato osoba mohla dokázat, že zůstavitel pořizoval ve světlé chvíli. Jediným důkazním prostředkem, který by snad přicházel v úvahu, by byl výslech svědků, kteří byli se zůstavitelem při pořizování závěti anebo bezprostředně před či po pořizení. Myslím, že uplatnění tohoto ustanovení bude velmi obtížné.

Je třeba zmínit, že u osoby nesvéprávně není povoleno pořizovat závěť ani za účasti opatrovníka takové osoby a to vzhledem k tomu, že je nutné mít stále na paměti, že pořizení závěti je osobním jednáním zůstavitele a nemůže být při tomto jednání nikým zastoupen.

Poslední výjimkou z pravidla je možnost pořizovat osoby omezené ve svéprávnosti. Tedy osoba omezená ve svéprávnosti může pořizovat jen v rozsahu tohoto omezení, a to ve formě veřejné listiny. Pokud například je zůstavitel omezen ve svéprávnosti, tak že může rozhodovat o majetku jen do hodnoty 20.000,-Kč. Může pořídit závěť, kde povolá dědice právě k částce 20.000,-Kč. Zvláštní případem omezení je pak omezení z důvodu chorobné závislosti na požívání alkoholu, užívání psychotropních látek nebo podobných přípravků či jedů nebo chorobné závislosti na hráčské vášni představující závažnou duševní poruchu. Taková osoba může pořídit v jakékoliv formě, a však pouze o polovině pozůstalosti. Pokud by však dotyčný neměl

---

⁵² FIALA, R., Drápal, L. a kol.: Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, str. 161.

žádné zákonné dědice a zbylá polovina pozůstalosti by měla připadnout státu, může pořídit o celé pozůstalosti.

2.6 Vedlejší doložky

Znovu zavedení vedlejších doložek závěti je silným projevem snahy rozšířit autonomii vůle zůstavitele. Vedlejší doložky závěti lze dělit na doložky, v kterých se povolává vykonavatel závěti či správce pozůstalosti a na doložky, jimiž připojí do závěti podmínku, doložení času nebo příkaz.

Výslovně je stanoveno, že pokud vedlejší doložka směřuje jen k zřejmému obtěžování dědice nebo odkazovníka ze zjevné zůstavitelovy svévole, nepřihlíží se k ní. Posuzování, zda jde již o obtěžující doložku či nikoliv, bude vždy předmětem konkrétního případu a i zde bude mít soudní komisař velmi těžkou úlohu.

Dále se nepřihlíží k doložce, která zjevně odporuje veřejnému pořádku nebo je nesrozumitelná. V tomto případě lze posuzování rozporu s veřejným pořádkem posuzovat mnohem snadněji, jelikož pokud by byla doložka v rozporu s veřejným pořádkem, nutila by dědice, aby páchal protiprávní jednání. Například by mohlo jít o takovou doložku, že dědic nabude dědictví pod podmínkou, že usmrtí nějakou osobu. Co se týče zákonného ustanovení o nesrozumitelnosti doložky, jde o vadu právního jednání již upravenou v § 553 odst. 1 a zde je tedy právní úprava zdvojená.⁵³

Další neúčinné doložky jsou takové, které se týkají osobního stavu dědice. Zůstavitel nemůže dědici nařídit uzavřít či neuzavřít manželství, setrvat v manželství nebo zrušit manželství. Myslím, že takto formulované doložky, kdyby neexistovalo toho speciální ustanovení, by se dali podřadit i pod zřejmě obtěžující doložky uvedené v § 1551 odst. 2 „nového“ občanského zákoníku. Zajímavý je však dodatek, že lze zřídit někomu právo na dobu, než uzavře manželství. Může jí například o právo na nějaké výživné či jinou rentu, a tuto výplatu pak lze odůvodnit dočasným majetkovým stavem

---

⁵³ FIALA, R., Drápal, L. a kol.: Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, str. 221.

dědice. Samozřejmě je nutné si uvědomit, že vše co je zde řečeno o manželství, se vztahuje i na registrované partnerství.

Zvláštní ustanovení vztahující se k podmínce a doložení času jsou obsažena v § 1567 a 1568 „nového“ občanského zákoníku. Jsou zde upraveny vztahy mezi předním a následným (svěřenským nástupcem) dědicem. Právo předního dědice je omezeno jen na právo poživatele a následný dědic má povinnost přispět přednímu dědici na úhradu dluhů zůstavitele nebo na povinný díl nepominutelného dědice. Dále je odkazováno na ustanovení týkající se svěřenského nástupnictví a řečeno, že to co platí pro předního a následného dědice, platí stejně i pro předního a následného odkazovníka.

Níže se pokusím podrobněji popsat jednotlivé typy vedlejších doložek závěti.

2.6.1 Vykonavatel závěti

Vykonavatel závěti je tradičním institutem dědického práva, který se do občanského zákoníku vrací po více než čtyřiceti letech. Zůstaviteli je dána možnost, aby si pro případ své smrti zvolil osobu, která bude obecně dohlížet na splnění jeho poslední vůle.⁵⁴ Pokud tedy soudní komisař zjistí, že byl vykonavatel závěti povolán, je jeho povinností vykonavatele závěti o tomto faktu informovat. Vykonavatel však může z této funkce kdykoliv odstoupit a to tím způsobem, že doručí své odstoupení soudu (soudnímu komisaři). Vykonavatele závěti může zůstavitel povolat jen závětí. Ani soud není oprávněn jmenovat vykonavatele závěti.

Hlavním úkolem vykonavatele závěti je dbát o řádné plnění zůstavitelovi vůle. Je však čistě na zůstaviteli jaké úkoly vykonavatel závěti uloží a také zda mu přizná odměnu za výkon jeho funkce.

Vykonavatel závěti má především tyto úkoly: dbát o řádné splnění poslední vůle zůstavitele s péčí řádného hospodáře; hájit před soudem platnost závěti; namítat nezpůsobilost dědice nebo odkazovníka; potvrzuje soudu splnění zůstavitelových

---

⁵⁴ BEDNÁŘ, Václav: V občanském zákoníku jsem narazila na pojem vykonavatele závěti. Kdo to je a k čemu je dobrý?. Rekodifikace a praxe. 2014, č. 8, str. 21.

nařízení, je tedy tím, kdo posuzuje, zda byla splněna nařízení zůstavitele; vydává prohlášení o splnění odkazu; vykonává správu dědictví, není-li zůstavitelem ustanoven správce dědictví.⁵⁵ Zvláštní úkoly má vykonavatel také v případě, že závěti byla zřízena nadace nebo nadační fond.

Zánik funkce vykonavatele závěti je možný buď jeho odstoupením, jak je uvedeno výše, nebo rozhodnutím soudu o vyhovění námitce, že povolání vykonavatele závěti je neplatné. V případě námítky má soud možnost vydat tzv. jiné opatření, v kterém může stanovit, že se vykonavatel odjímají práva vykonavatele i před právní mocí rozhodnutí o námitce neplatnosti povolání vykonavatele závěti. Poslední možností zániku funkce vykonavatele je jeho odvolání soudem, a to v případě, že vykonavatel závěti závažně poruší své povinnosti, není-li schopen své povinnosti plnit nebo pro jiný závažný důvod.

Nutno poznamenat, že zůstavitel může za vykonavatele závěti povolat nejen fyzickou osobu, ale i osobu právnickou, např. společnost, která se tímto předmětem podnikání zabývá.

2.6.2 Správce pozůstalosti

Funkce správce pozůstalosti a vykonavatele závěti se dost kryjí. Dle důvodové zprávy⁵⁶ k „novému“ občanskému zákoníku byla úprava správce pozůstalosti přejata ze „starého“ občanského zákoníku. Změnou je nahrazení slova dědictví slovem pozůstalosti, které plyne z celkové změny názvosloví v „novém“ občanském zákoníku.

Jak je již vidno z názvu, hlavním úkolem správce pozůstalosti je spravovat jmění zůstavitele po dobu řízení o pozůstalosti.

Zůstavitel může povolat správce pozůstalosti jen ve formě veřejné listiny. Odvolat správce pak může ve stejné formě, jako se zrušuje závěť. Tyto listiny jsou stejně jako závěti ve formě notářského zápisu evidovány v Evidenci právních jednání pro případ

---

⁵⁵ Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013-, 4 sv., str. 161.

⁵⁶ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, str. 642.

smrti. Tato listina by měla obsahovat údaj, koho zůstavitel povolává za správce pozůstalosti a dále údaj o tom, zda má správce pozůstalosti spravovat celou pozůstalost nebo jen část (pokud tam toto nebude uvedeno, lze mít za to, že je správce pozůstalosti povolán ke správě celé pozůstalosti).

V odůvodněných případech může být správce pozůstalosti jmenován i soudem. Jde například o případy, kdy povoláný správce pozůstalosti svou funkci odmítl, dosavadní správce pozůstalosti byl odvolán či je jiný vážný důvod, pro který je správce pozůstalosti vyžadován.

V rámci správy pozůstalosti může správce vyhotovit seznam pozůstalostního majetku (popř. též pasiv pozůstalosti).⁵⁷ Dále samozřejmě provádí úkony ke splnění poslední vůle zůstavitele a celkově spravuje zůstavitelovo jmění.

Pokud byl povolán jak správce pozůstalosti, tak vykonavatel závěti, má vykonavatel vždy nadřazenou funkci a má oprávnění dávat správci pozůstalosti pokyny a správce pozůstalosti je povinen se těmito pokyny řídit. Jejich vzájemný vztah práv a povinností se řídí ustanoveními o příkazu. I správce pozůstalosti má právo na odměnu a náhradu hotových výdajů a to vždy, leda že by zůstavitel se souhlasem správce pozůstalosti v listině o povolání správce pozůstalosti stanovil, že je tato funkce bezúplatná.

Stejně jako je tomu u vykonavatele závěti (jak je uvedeno shora) může soud i správce pozůstalosti odvolat z jeho funkce a to i bez návrhu.

2.6.3 Podmínka

„Nový“ občanský zákoník pojednává o podmínkách již v § 548. V tomto ustanovení je řečeno, že vznik, změnu i zánik práv lze vázat na splnění podmínky.

---

⁵⁷ FIALA, R., Drápal, L. a kol.: Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, str. 233.

V případě dědického práva jde tedy o podmínku, která *váže nabytí dědictví nebo jeho části na splnění nějaké skutečnosti předvídané zůstavitelem.*⁵⁸

Podmínky lze dle právní vědy dělit na podmínky odkládací (suspenzivní) a rozvazovací (rezolutní). Podmínkou odkládací je taková, která odkládá právní následky do doby, než je tato podmínka splněna, v dědickém právu může jít například o podmínku, že se někdo stane dědicem, až získá vysokoškolský titul (zde jde o ustanovení svěřenského nástupce). Podmínkou rozvazovací je ta, při které záleží na tom, zda již existující právní následky pominou, zde může jít například o to, že někdo bude dědicem do té doby, dokud se bude starat o nemocné dítě zůstavitele (v tomto případě jde o ustanovení předního dědice). Podmínky lze členit i dále, a to na kladné a záporné; potestativní, smíšené a kauzální.

Podmínky jde především uložit jen osobě, kterou zůstavitel povolal k dědění (závětní dědic či odkazovník). Podmínku lze zřídit jak závětí, tak dovětkem. V odborné literatuře⁵⁹ je zmíněna možnost uložit podmínku také zákonnému dědici tzv. intestátním dovětkem. Po pravdě řečeno si neumím tuto situaci představit, jak by bylo v řízení o pozůstalosti postupováno, v případě, že by zákonný dědic podmínku nesplnil. Kdo by dědil třeba v případě, že podmínka byla stanovena jedinému dítěti svobodného zůstavitele. Jediným řešením, které je možné, je, že by nárok na dědění jako na předního dědice přešel na další zákonné dědice v řadě, tedy například rodiče zůstavitele v druhé dědické třídě. Pokud by zůstavitel podmínku splnil, přešla by na něj celá pozůstalost jako na svěřenského nástupce, pokud nikoliv zůstala by pozůstalost u předních dědiců. Ale stále není dořešeno, jak by se postupovalo v případě smrti předních dědiců, kdy by podmínka stále splněna nebyla. Jelikož pokud by nesplnění podmínky nemělo pro zákonného dědice žádné právní následky, je nesmyslné, aby takováto možnost uložit podmínku zákonnému dědici vůbec existovala. Šlo by pak spíše o přání zůstavitele.

Specifickým případem uložení podmínky je podmínka, která může být opakována a byla splněna za života zůstavitele. V takovém případě je nutné, aby tato podmínka

---

⁵⁸ BEDNÁŘ, Václav. Testamentární dědická posloupanost. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, str. 133.

⁵⁹ FIALA, R., Drápal, L. a kol.: Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, str. 241.

byla splněna i po smrti zůstavitele, pokud zůstavitel neprojeví jinou vůli. Tato podmínka by mohla znít, že dědic navštíví rodné město zůstavitele a hrob jeho rodiny.

Ustanovení § 1562 je dle mého názoru nadbytečné, protože již z předpokladů nabytí dědictví je jasné, že aby osoba mohla dědictví nabýt, je nutné, aby se dožila smrti zůstavitele. Myslím, že došlo ke špatnému převzatí ustanovení §703 Obecného občanského zákoníku z roku 1811, kde bylo stanoveno, že *ten, kdo jest instituován pod výminkou suspenzivní, práv nenabývá a zemřel-li před splněním výminky, nemůže nenabyté právo dědické převésti na své dědice.*⁶⁰ Tedy zde bylo podmínkou dědění, aby se dědic dožil splnění podmínky, nikoliv smrti zůstavitele.

Dále je stanoveno, že pokud zůstavitel uloží rozvazovací podmínku, která je nemožná, nepřihlíží se k ní. Pokud by toto ustanovení „nový“ občanský zákoník neobsahoval, *mohli by být klausule v závěti obsahující tuto podmínku neplatné, a v důsledku toho mohlo být neplatným i povolání dědice nebo odkazovníka na základě takové podmínky, což se nezamýšlí*⁶¹. O podmínce odkládací, která je nemožná, platí, že je neplatná. Myslím, že by mohlo jít například o podmínku, že dcera zůstavitele nabude dědictví, až zplodí potomka, ale tato dcera zůstavitele by byla neplodná. Taková podmínka by byla tedy nemožná a byla by neplatnou. Dcera zůstavitele by se tedy vůbec nestala dědicem ze závěti, dědické právo ze závěti by jí nevzniklo.

2.6.4 Doložení času

*Doložení času je stanovení doby, o které je jisté, že nastane, pro vznik nebo pro zánik právních následků jednání.*⁶² Lze rozlišit dva druhy doložení času a to podle toho, zda je určena počáteční doba nebo zda je určena konečná doba. Pro lepší pochopení opět uvedu příklady. Určení počáteční doby (odkládací doložení času) – můj syn Jan Novák se stane mým dědicem za sedm let po mé smrti. Určení konečné doby

---

⁶⁰ KRČMÁŘ, Jan. Základy přednášek o právu občanském: Právo dědické. Praha: Všehrad, 1924, str. 34.

⁶¹ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, str. 643.

⁶² SVOBODA, Jiří, Klička, Ondřej: Dědické právo v praxi. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 76.

(rozvazovací doložení času) – můj syn Jan Novák je mým dědicem jen na dobu deseti let po mé smrti.

Rozdíl mezi podmínkou a doložení času je, že u doložení času je jisté, že se určitá událost stane. Určení, zda jde o podmínku či doložení času bude mnohdy velmi složité a bude se muset u každého konkrétního případu zkoumat zvlášť.

Zajímavým ustanovením je ustanovení § 1565 „nového“ občanského zákoníku. Zde je stanoveno, že pokud je doložení času stanoveno tak, že daná chvíle nastat musí (například jak uvádím výše – dědic nabude dědictví za sedm let po smrti zůstavitele) a dědic zemře po zůstaviteli, ale dříve než tato chvíle nastane, je toto zanechané právo předmětem dědění po tomto dědici, přejde na jeho dědice.⁶³

V posledním ustanovení, které upravuje doložení času v dědickém právu, je opět odkazováno na nemožnou podmínku, a to proto, že se tak posoudí i doložení času, které nemůže nikdy nastat. Pokud však je zřejmé, že se zůstavitel zmylil (například půjde o překlep v datu), určí se rozhodná chvíle podle jeho pravděpodobné vůle. Například pokud půjde o překlep v datu 4.4.3025, je možné dovodit zůstavitelovu vůli, že mělo jít o datum 4.4.2025.

2.6.5 Příkaz

*Za příkaz (modus) bývá označováno nařízení, kterým zůstavitel ukládá dědici nebo odkazovníkovi povinnost naložit se zanechaným majetkem či s jeho částí určitým způsobem, nebo aby něco vykonal či opominul.*⁶⁴ Zůstaviteli jde patrně o to, aby zatížil dědice (či odkazovníka) nějakou povinností. V mnohých případech jde o povinnost ve prospěch třetí osoby, není to však pravidlem.

Příkaz je nutné odlišit od odkazu, odkazem zůstavitel přikazuje, aby dědic určité osobě něco vydal, a příkaz je nařízením, aby dědic (povinný) něco konal nebo nekonal. O

---

⁶³ Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013-, 4 sv., str. 178.

⁶⁴ FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol.: Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, str. 258.

příkaz půjde například v případě, že dědic musí natřít plot u rodinné vily. Splnění či nesplnění příkazu se posuzuje jako rozvazovací podmínka. Nesplněním příkazu se zůstavení práva zmaří, dědic dědictví nenabude, ledaže zůstavitel projeví opačnou vůli. Příkaz se však od podmínky liší tím, že příkaz zakládá vždy povinnost (podmínka nemusí vždy) a na rozdíl od podmínky je možné příkaz splnit i přibližně, nelze-li splnit přesně. Není-li možné splnit příkaz vůbec, náleží dědici, to co má nabýt i bez splnění příkazu. Toto se však nepoužije na případy, kdy by sám dědic zmařil splnění příkazu. V takovém případě dědictví nenabude.

Příkaz, který by dědici zakazoval určitou věc z dědictví zatížit či zcizit je povolen jen na určitou přiměřenou dobu a je třeba mít k tomuto počínání důvod vážného zájmu hodného právní ochrany. Takový příkaz může soud na návrh obtíženého dědice rozhodnout, že se k tomuto příkazu nepřihlíží. Soudu je nutné prokázat, že zájem na zrušení tohoto příkazu převyšuje zájem na zachování tohoto příkazu. Jako vážný zájem hodný právní ochrany si lze vyložit především zájem na ochraně přírodního bohatství, kulturních památek, ale například i rodinného obrazu děděného po generace. I zde bude nutné posoudit každou situaci ad hoc.

Právo vymáhat splnění příkazu má v první řadě osoba, v jejíž prospěch má být konáno. Vedle této osoby má právo vymáhat splnění příkazu i vykonavatel závěti, což vyplývá z jeho funkce nebo jiná osoba, kterou k tomu zůstavitel určí v závěti. Pokud jde o příkaz, který by měl být ku prospěchu veřejnému, může splnění vymáhat i příslušný orgán veřejné moci. Například pokud zůstavitel dědici nařídí vyčistit od odpadků potok v obci Nová Ves, splnění by mohl na dědici vymáhat odbor životního prostředí této obce.

Pokud zůstavitel přikáže, že má dědic vykonat něco ku prospěchu více osob bez bližšího určení, splní dědic tím, že splní právnické osobě, která hájí zájmy takové skupiny. Je-li takovým právnických osob více, může si dědic vybrat, které bude plnit. *Více osobami bez bližšího určení si lze jistě představit chudé, osoby bez domova, ale i třeba studenty či seniory.*⁶⁵ Pokud by zůstavitel takové skupině přikázal například nějaký obnos peněz, nešlo by o příkaz, ale o odkaz, o příkaz by šlo například v případě, že by zůstavitel dědici přikázal bezdomovcům postavit útulek, kde by mohli přebývat.

---

⁶⁵ SVOBODA, Jiří, Klička, Ondřej: Dědické právo v praxi. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 80.

Proč zákonodárce v tomto případě volil k možnému plnění pro více osob bez bližšího určení jen právnickou osobu, mi není jasné. Jediným důvodem co mě napadá je fakt, že v případě, že jde o chudé či osoby bez domova, jsou osobami, které jim pomáhají většinou neziskové organizace, nadace apod., tedy právnické osoby a je možno předpokládat větší zajištění splnění příkazu než u jednotlivce fyzické osoby. Jde jen o mou domněnku, která může být snadno vyvrácena.

Aby šlo o příkaz, je nutné, aby zůstavitel tuto vůli projevil výslovně. Obvykle použije slova - příkazuji, nařizuji, chci. Pokud z tohoto projevu nebude jasné, zda se jedná o příkaz zůstavitele, je možné toto ustanovení posoudit pouze jako přání zůstavitele bez jakékoliv právní závaznosti, tedy nesplnění tohoto přání by nemělo žádný dopad na dědické právo obtíženého dědice.

Posledním ustanovením týkajícím se příkazu je ustanovení, že příkazem nelze dědici nařídit, aby odporoval závěti co do její pravosti a co do výkladu jejího smyslu. Na druhou stranu je však přípustné zakázat dědici pod pohrůžkou ztráty nějaké výhody, aby závěti (jednotlivým ustanovením v ní obsaženým) odporoval.⁶⁶

2.7 Zrušení závěti

Svoboda pořídit závěť je velmi úzce spjata se svobodou takovou závěť zrušit. Právo zrušit závěť je zřejmé již ze samotné definice závěti v § 1494 „nového“ občanského zákoníku, kdy je stanoveno, že jde o odvolatelné právní jednání. Úprava v „novém“ občanském zákoníku ke zrušení závěti vychází z úpravy obsažená v Občanském zákoníku z roku 1811 (výslovné odvolání, odvolání učiněné mlčky, zřízení nového platného posledního pořízení).⁶⁷

Prvním možným způsobem, jak závěť zrušit, je pořídit závěť novou. Tímto pořízením se starší závěť ruší v tom rozsahu, v jakém nemůže vedle novější závěti obstát. Pokud tedy nepořídí zůstavitel o všem majetku, o kterém pořídil v dřívější

---

⁶⁶ FIALA, R., Drápal, L. a kol.: Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, str. 268.

⁶⁷ KRČMÁŘ, Jan. Základy přednášek o právu občanském: Právo dědické. Praha: Všehrd, 1924, str. 29 až 31.

závěti, je možné, že se bude dědit na základě obou těchto závětí, jelikož vedle sebe mohou obě závěti v určitých částech obstát. A pokud zůstavitel novější závěť posléze zruší a starší uchová, nabývá starší závěť opět plné účinnosti, jelikož již není závěti, vedle které by neobstála.

Závěť lze v tomto smyslu zrušit nejen pozdější závětí, ale také následnou dědickou smlouvou.

Druhým způsobem zrušení závěti je její odvolání. Odvolání však může být provedeno více způsoby. Konkrétně jde o výslovné odvolání, odvolání mlčky a o vydání závěti ze sbírky notářských zápisů či z úschovy notáře.

Pro platné výslovné odvolání závěti je nutná stejná forma, jako je pro zřízení závěti. Forma však nemusí být stejná jako forma, v které je závěť zřízena, tedy například holografní závěť může být zrušena odvoláním ve formě notářského zápisu. Podle mého názoru, pokud zůstavitel jednou závěť odvolá, už toto prohlášení nelze vzít zpět a jediné, co může učinit je pořídit závěť novou v tom samém duchu. Jelikož, jak jsem uvedla výše, je požadována jak pro odvolání, tak pro zřízení závěti stejná forma, nemělo by zůstaviteli činit větší problém pořídit závěť novou.

Odvoláním závěti mlčky je především myšleno její zničení. *Zničí-li zůstavitel jen jeden z několika stejnopisů závěti, nelze z toho ještě usuzovat na její odvolání. Se zničením listiny, na níž je učiněn projev poslední vůle pořizovatele, lze spojovat důsledky odvolání závěti pouze a jen v případě, kdy tak učiní sám zůstavitel a učiní tak vědomě.*⁶⁸ Pokud by závěť zničila jiná osoba, je to samozřejmě důvod k dědické nezpůsobilosti. Třetí osoba může závěť zničit jen na výslovnou žádost zůstavitele.

Zničit listinu lze mnoho způsoby – spálení, roztrhání, skartování, ale například i přeškrtnání či zabarvení textu. Závěť je zrušena vždy, pokud je z počínání zůstavitele zřejmé, že svým jednáním chtěl závěť zničit (mlčky odvolat). Závěť se má také za odvolanou, pokud zůstavitel ví, že závěť byla zničena nebo ztracena bez jeho přičinění (například požárem domu) a tuto závěť neobnoví.

---

⁶⁸ SVOBODA, Jiří, Klička, Ondřej: Dědické právo v praxi. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 82.

Co se týče závěti, která byla pořízena ve formě veřejné listiny, zavedl „nový“ občanský zákoník výraznou novinku. Notářský zápis o závěti musí notář na žádost pořizovatele pořizovateli vydat. Pokud je závěť takto vydána, považuje se za odvolanou. O těchto následcích má notář povinnost zůstavitele poučit. Notář také vyznačí údaj o vydání listiny na vydávané listině i ve svém spisu. Dále samozřejmě musí tento fakt zapsat i do Evidence právních jednání pro případ smrti. Závěť ve formě notářského zápisu lze samozřejmě zrušit i ostatními výše uvedenými způsoby.

Vydání závěti ve formě soukromé listiny z úschovy notáře nezapřičiňuje její zrušení. Každý pořizovatel má právo požadovat vydání své listiny z úschovy notáře, ale pokud chce listinu zrušit, musí zvolit jeden z výše uvedených způsobů (pořízení nové závěti či odvolání závěti). Tuto závěť lze takto zrušit i v případě, že je pořád v úschově notáře uložena.

Na závěr je nutno dodat, že zákon obsahuje i tzv. neúčinnou zrušovací doložku. Pokud by zůstavitel v závěti prohlásil, že neplatná budou všechna jeho příští pořízení, k takové doložce se nepřihlíží. *Toto ustanovení na jedné straně opět zdůrazňuje pořizovací svobodu zůstavitele, kterou si ani sám sobě nesmí zůstavitel předem omezit. Na straně druhé je signálem i pro potencionální dědice, aby nespolehali na takové prohlášení, které jim eventuálně zůstavitel učinil, ať ústně či písemně, a aby neměli za to, že dle závěti, kterou v jejich prospěch zůstavitel učinil (a oznámil jim, že se stanou jeho dědici) nutně budou dědit.*⁶⁹

2.8 Dovětek

Dovětkem (kodicilem) může zůstavitel nařídit odkaz, stanovit podmínku, doložit čas nebo uložit příkaz. Dovětek může být pořízen jako dodatek k závěti (testamentární kodicil), ale i samostatně (intestátní kodicil). Dovětkem nelze povolat k dědění dědice, na rozdíl od závěti.

---

⁶⁹ Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013-, 4 sv., str. 202.

Řešit problém, zda je listina dovětkem nebo závětí bude velmi obtížné. Bude nutné stanovit, zda zůstavitel povolal dědice nebo jen odkazovníky. Při řešení tohoto problému je možné odkázat na prvorepublikovou judikaturu, kde bylo řečeno, že *jde o dovětek, nikoliv o závěť, neurčil-li zůstavitel nikomu ani celou pozůstalost, ani poměrnou její část, nýbrž pořídil-li vpravdě o jednotlivých věcech, které nevyčerpávají celé pozůstalostní jmění.*⁷⁰ Tedy rozhodující je kritérium, zda zůstavitel v závěti pořídí o naprosté většině majetku. Pokud nepořídí o většině majetku (zjistí-li se, že má vedle věcí uvedených v posledním pořízení ještě další majetek nezanedbatelného hodnoty), půjde o dovětek a osoby, které v něm budou uvedené, budou odkazovníky.⁷¹

To co platí o závěti, použije se obdobně i na dovětek. Tedy dovětek se bude zřizovat i rušit ve stejných formách jako závěť.

---

⁷⁰ R I 738/32 (Vážný 11935/32)

⁷¹ ŠEŠINA, Martin: Pořízení pro případ smrti podle nového občanského zákoníku. Ad notam: notářský časopis. 2012, č. 3, str. 4.

3 Dědická smlouva

3.1 Obecně

*Dědicem lze ustanoviti nejen jednostranným a jednostranně odvolatelným právním jednáním, totiž testamentem, nýbrž i dvoustranným a jednostranně neodvolatelným právním jednáním, totiž smlouvou s tím, jenž dědicem státi se má, tzv. smlouvou dědickou.*⁷² Dědická smlouva je dvoustranné nebo vícestranné právní jednání, kde jednou smluvní stranou musí být zůstavitel a druhou dědic nebo třetí osoba. Dědickou smlouvu lze zřídit za úplaty i bezúplatně. Jde o smlouvu odvážnou, jelikož druhá smluvní strana neví, co jí z dědictví zbyde po smrti zůstavitele, jelikož po uzavření dědické smlouvy až do své smrti má zůstavitel právo se svým majetkem nakládat.

Dědická smlouva je nejsilnějším dědickým titulem. I přesto je v systematicce „nového“ občanského zákoníku zařazena až na druhé místo po závěti. Že jde o nejsilnější dědický titul lze však dovozovat z výčtu dědických titulů, kde je uvedena na místě prvním (§ 1476 „nového“ občanského zákoníku) a dále z toho, že se k podání žaloby proti dědické smlouvě odkáže každý dědic ze závěti či ze zákona (§1673 dost. 1 „nového občanského zákoníku).

Jak již bylo uvedeno výše, jde o dvoustranné právní jednání. Dědická smlouva je jakýmsi mezičlánkem mezi závětí a smlouvou. Jelikož jde i o smlouvu, vztahuje se na ní i jedno ze zásadních pravidel soukromého práva – pacta sunt servanda (smlouvy mají být plněny).⁷³ Na dědickou smlouvu se tak vztahují ustanovení dědického práva, jako ustanovení speciální, a co není zde upraveno, použijí se ustanovení týkající se závazků a právních jednání. Zůstavitel by měl být tedy velmi obezřetný, pokud se rozhodne tuto smlouvu uzavřít. Každá dědická smlouva se pak také zapisuje do Evidence právních jednání pro případ smrti vedené Notářskou komorou České republiky.

---

⁷² TILSCH, Emanuel. *Právo dědické*. Nezměněné vydání. Praha: Všehrad, 1908, str. 62.

⁷³ PAVELKA, Jan, Šmíd, David: *Dědická smlouva a odkaz*. Rekodifikační novinky. 2013, č. 9, str. 6.

Dále bych ráda uvedla, že po dobu mé praxe jsem se zatím s dědickou smlouvou nesetkala, a to ani v řízení o pozůstalosti, ani s žádostí zůstavitele o sepis dědické smlouvy, je tedy otázkou, jak hodně bude tento institut využíván. Vše chce samozřejmě čas, než tento nový institut vejde do povědomí široké veřejnosti.

3.2 Způsobilost uzavřít dědickou smlouvu

Dědickou smlouvu na straně zůstavitele může uzavřít jen fyzická osoba. Fyzická osoba musí být zletilá a plně svéprávná. Zde je tedy vyloučeno, aby dědickou smlouvu uzavřel zůstavitel, který nabyl plné svéprávnosti rozhodnutím soudu nebo uzavřením manželství, jelikož ještě není zletilý (nedosáhl osmnáctého roku věku). Zvláštním ustanovením je, že dědickou smlouvu může uzavřít i osoba ve svéprávnosti omezená a to se souhlasem opatrovníka. Není však řečeno, zda tento souhlas opatrovníka má být dán předběžně, přímo při uzavírání smlouvy anebo následně. Myslím, že nejjednodušším řešením by bylo uvedení tohoto souhlasu přímo do notářského zápisu, kde by pak o platnosti takového právního jednání nemohl být pochyb. Druhou složitou otázkou v této problematice je to, zda tento souhlas opatrovníka s uzavřením dědické smlouvy podléhá schválení soudu. Pokud přikročíme k strohému jazykovému výkladu § 1584 odst. 1 věty druhé „nového“ občanského zákoníku, došli bychom k zjištění, že souhlas soudu není potřeba, jelikož tomu tak není v zákoně uvedeno a je požadován pouze a jen souhlas opatrovníka. Podle mého názoru i z logiky věci vyplývá, že pokud by tento souhlas podléhal schválení soudem, byl by proces uzavírání dědické smlouvy velmi prodloužen. Opatrovnická oddělení soudů jsou zavalena schvalováním nejrůznějších úkonů již nyní a nedovedu si představit, že by pak zůstavitel musel čekat například půl roku, zda soud dědickou smlouvu schválí či nikoliv. I ze své praxe v pozůstalostním řízení vím, že pokud je nutné požadovat souhlas soudu například u dědické dohody uzavřené za účasti nezletilce, je celé řízení značně prodlouženo a doba, po kterou se čeká na rozhodnutí soudu, se pohybuje mezi třemi až devíti měsíci.

Druhá strana, tedy osoba, která zůstavitelův závazek přijímá, může být fyzická osoba i právnická osoba. Fyzická osoba opět musí být plně svéprávná a zletilá, tak jako

je tomu požadováno u zůstavitele. Na této straně však již chybí ustanovení o tom, že by na druhé straně mohla být i osoba ve svéprávnosti omezená. Z toho tedy plyne, že zde není žádná výjimka a osoba příjemce musí být vždy svéprávná a zletilá.

Jelikož jde však dědickou smlouvu uzavřít i ve prospěch třetí osoby, lze si představit situaci, kdy rodiče uzavřou se zůstavitelem dědickou smlouvu ve prospěch svého nezletilého dítěte, a tedy dosáhnout stejného výsledku i pro nezletilého.⁷⁴ Požadavky, které jsou na druhou smluvní stranu kladeny, nejsou kladeny na třetí osobu, jelikož třetí osoba není subjektem dědické smlouvy. Právnícká osoba není nijak limitována. A nutno poznamenat, že druhou stranou dědické smlouvy může být samozřejmě i stát. Myslím, že tato situace, kdy by byl příjemcem stát, bude velmi raritní.

To co platí o osobě smluvního dědice, platí i o osobě smluvního odkazovníka.

3.3 Formální náležitosti dědické smlouvy

I dědická smlouva musí být uzavřena jen osobním jednáním. Tedy stejně jako u závěti se nelze nechat zastoupit pro uzavření dědické smlouvy. Tento zákaz zastoupení platí, jak pro stranu zůstavitele, tak pro stranu příjemce. Problém však nastává u právnické osoby jako příjemce. Jelikož „nový“ občanský zákoník zavedl pro chápání právnických osob teorii fikce, není již považováno jednání statutárního orgánu právnické osoby za jednání právnické osoby, ale za zvláštní formu zastoupení. Pokud bychom zákon tedy vykládali formalisticky, bylo by nutné dojít k závěru, že právnická osoba vlastně nemůže být druhou stranou dědické smlouvy, jelikož není schopna osobního jednání. Já osobně se k takovému názoru nepřikláním, jelikož by to vedlo ke zbytečnému omezování vůle zůstavitele. Zda je má domněnka správná však ukáže až čas a samozřejmě v něm vznikající judikatura soudů.

Dalším důležitým požadavkem je požadavek na formu dědické smlouvy. Dědickou smlouvu lze uzavřít pouze v jediné formě, a to ve formě veřejné listiny

---

⁷⁴ SVOBODA, Jiří, Klička, Ondřej: Dědické právo v praxi. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 86.

(notářského zápisu). Jak už jsem uvedla výše, jelikož se jedná o velmi zásadní rozhodnutí zůstavitele (i z toho důvodu, že nelze jednostranně odvolat) je požadavek notářského zápisu logický. Notář zajišťuje pro subjekty i funkci poskytovatele právní pomoci a může jim vysvětlit, zda dědická smlouva je tím správným právním jednáním, které mají volit.

Pokud by byla sepsána dědická smlouva v jiné formě, než ve formě notářského zápisu popřípadě nebyly by splněny jiné požadované podmínky, je neplatná. Tuto dědickou smlouvu lze však považovat za závěť, pokud splňuje alespoň náležitosti závěti. Jde o určité přemostění mezi smluvním a dědickoprávním charakterem dědické smlouvy.⁷⁵

3.4 Obsahové náležitosti dědické smlouvy

Základním obsahem dědické smlouvy je ustanovení dědice či odkazovníka. Dědic či odkazovník nemusí být subjektem dědické smlouvy, může jít o třetí osobu, jak již bylo uvedeno shora.

Výrazným omezením obsahu dědické smlouvy je to, že zůstavitel prostřednictvím dědické smlouvy může pořídit jen o třech čtvrtinách pozůstalosti. Původ tohoto omezení lze spatřovat již v římském právu, kde šlo o tzv. falciánskou kvartu (quarta Falcidia). V římském právu byl tento institut zaveden u odkazů a to tak, že pozůstalost mohla být zatížena odkazy také jen do třech čtvrtin a jedna čtvrtina tak musela zůstat volná pro dědice. Odkazy, které falciánskou kvartu zkracovaly, byly neplatné.⁷⁶

Smysl tohoto omezení mi však není jasný. Vzhledem k tomu, že je dědická smlouva nejsilnějším dědickým titulem, je dosti zvláštní, že se však nemůže vztahovat k celé pozůstalosti. Jediným možným důvodem, proč tuto úpravu zákonodárce volil, je, že chce tak ochránit zůstavitele před nerozvážným jednáním. A nechává mu pak jednu čtvrtinu pozůstalosti k volné dispozici, o které může pořídit závěti nebo ji nechat

---

⁷⁵ JEŘÁBKOVÁ, Lenka: Dědické smlouvy jako dědický titul de lege ferenda a základní východiska jejich právní úpravy. Právní fórum. 2005, č. 9, str. 360.

⁷⁶ KINCL, J., Urfus, V., Skřejpek, M.: Římské právo. 2. Vydání. Praha, C. H. Beck, 1995, str. 310.

zákonným dědicům. Není vyloučena možnost, že notářský zápis o dědické smlouvě bude obsahovat též závět' o zbývající čtvrtině pozůstalosti. Šlo by tak o složené právní jednání. Tato čtvrtina, o které nesmí být dědickou smlouvu pořízeno, musí zůstat naprosto volná, tedy nesmí být zatížena ani právem na povinný díl či jiným omezením.

Rozšíření zákazu pořízení o celé pozůstalosti je uvedeno v § 1585 odst. 2 „nového“ občanského zákoníku. Kde stojí, že zůstavitel omezený ve svéprávnosti pro chorobnou závislost na požívání alkoholu, užívání psychotropních látek nebo podobných přípravků či jedů nebo chorobnou závislost na hráčské vášni představující závažnou duševní poruchu, může uzavřít dědickou smlouvu jen o třech osminách pozůstalosti, jelikož je takto omezen i v pořizování závěti jen na polovinu pozůstalosti. To znamená, že zůstavitel s takto omezenou svéprávností musí polovinu pozůstalosti ponechat pro zákonné dědice (§ 1528 odst. 2 „nového“ občanského zákoníku), dědickou smlouvu může pořídit tedy o třech osminách pozůstalosti a o jedné osmině může pořídit závěti.⁷⁷

Dalším obsahem, který může v dědické smlouvě být, je ustanovení o zřeknutí se dědického práva ostatními dědici. Před uzavřením dědické smlouvy uzavře se zákonnými dědici smlouvu o zřeknutí se dědického práva, a pokud by však dědic z dědické smlouvy dědictví nenabyl, pozbývá toto zřeknutí se dědického práva účinky a bude se dědit na základě zákonné dědické posloupnosti.

Podmínky v dědické smlouvě se neřídí ustanoveními o podmínkách ve vztahu k závěti, ale obecnými ustanoveními o podmínkách v části o právním jednání (§ 548 až 549 „nového“ občanského zákoníku).

Důležité je také poznamenat, že i v případě, že zůstavitel uzavře dědickou smlouvu, nebrání mu to volně nakládat se svým majetkem až do své smrti. Strana povoláná za dědice (příjemce) nemůže převést své právo na pozůstalost na někoho jiného. Leda, že by si smluvní strany ujednali něco jiného. I přesto však *zákon chrání smluvního dědice, jakož i účel dědické smlouvy tím, že smluvnímu dědici přiznává právo dovolat se neúčinnosti určitých druhů právních jednání, která zůstavitel učinil; jsou to ta jednání, kterými zůstavitel pořídil pro případ smrti (tj. sepsal další dědickou smlouvu*

---

⁷⁷ FIALA, R., Drápal, L. a kol.: Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, str. 291.

nebo další závěť); z *dispozic mezi živými má zvláštní postavení zůstavitelem uzavřená darovací smlouva*.⁷⁸ Posouzení zda se jedná o právní jednání, kde se smluvní dědic může dovolat jeho neúčinnosti, bude vždy záležet na tom, zda mělo smluvního dědice poškodit a myslím, že to opět bude na rozhodovací praxi soudů, říci, jak se toto ustanovení bude brát vážně či nikoliv.

Zůstavitel může v dědické smlouvě se smluvním dědicem uzavřít i dohodu, že na něj převede svůj majetek již za svého života. Takto převedený majetek může být sepsán ve formě veřejné listiny a dědická smlouva se pak vztahuje jen k takto sepsanému majetku, ledaže bylo ujednáno něco jiného. A pokud smluvní dědic, na kterého zůstavitel převedl majetek již za svého života, zemře před zůstavitelem, je již tento majetek předmětem řízení o pozůstalosti po smluvním dědici. S majetkem na dědice smluvního dědice přechází samozřejmě i povinnosti, které pro smluvního dědice vyplývaly z dědické smlouvy (např. péče o zůstavitele). Opět lze však ujednat něco jiného.

3.5 Zrušení dědické smlouvy

Dědickou smlouvu nelze na rozdíl od závěti zrušit jednostranným právním jednáním. Je zde tedy také promítnut smluvní charakter.

Jednou z možností, jak zrušit dědickou smlouvu, je zřízení závěti se souhlasem smluvního dědice. V této závěti zůstavitel uvede, že se jí ruší účinky dědické smlouvy. Souhlas, který musí být dán od smluvního dědice, však musí být jedině ve formě notářského zápisu.

Dalším způsobem zrušení dědické smlouvy je zrušení dohodou stran. Jde o nejobvyklejší způsob. Je možné dohodou zrušit stávající dědickou smlouvou nebo také pořídit novou dědickou smlouvu. Pokud se obě strany takto dohodnou, je opět nutné, aby tato dohoda byla zaznamenána ve formě notářského zápisu.

---

⁷⁸ Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013-, 4 sv., str. 217.

Jelikož jde stále i o závazkový vztah, použijí se na zrušení dědické smlouvy i obecná ustanovení o zániku závazků. Zrušení dědické smlouvy by tedy bylo možné splněním (v případě, že dědic nabude od zůstavitele za života, to co by jinak bylo předmětem dědické smlouvy – smluvní dědic by byl nadále dědicem, ale už by neměl co nabýt); nemožností plnění (smluvní dědic by nemohl nabýt, to co by mu dle dědické smlouvy náleželo); splněním rozvazovací podmínky, u které by bylo nemožné opakování po zůstavitelově smrti; smrt smluvního dědice nebo odkazovníka před zůstavitelem; odstoupení od smlouvy ze zákonných či smluvních důvodů; výpověď (například pokud by dědic neplnil, to co dle dědické smlouvy má) a další.⁷⁹

3.6 Zvláštní ustanovení o dědické smlouvě mezi manželi

V Obecném občanském zákoníku z roku 1811 mohli být subjekty dědické smlouvy pouze manželé. „Nový“ občanský zákoník od tohoto modelu odstoupil a povolil uzavírat dědickou smlouvu všem osobám, pro manžele však stanovil zvláštní pravidla promítající specifické rysy těchto dědických smluv.

Manželé tedy mohou uzavřít dědickou smlouvu, ve které jedna strana povolává za dědice druhou stranu anebo se mohou povolat i navzájem. *Takovouto dědickou smlouvu mohou uzavřít i snoubenci pro případ vzniku manželství (tedy s odkládací podmínkou). Smlouva se pak stane účinnou až vznikem manželství.*⁸⁰

Ve zvláštním ustanovení je také řešeno, co se stane s dědickou smlouvou pro případ, že manželství zanikne rozvodem. Nejdříve je stanoveno, že práva a povinnosti vyplývající z dědické smlouvy se rozvodem manželství neruší. Ale je dána možnost, že si v dědické smlouvě toto manželé mohou upravit jinak. Dle mého názoru by mělo být toto ustanovení opačné, že by v zákoně mělo být, že práva a povinnosti z dědické

---

⁷⁹ SVOBODA, Jiří, Klička, Ondřej: Dědické právo v praxi. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 89 až 90.

⁸⁰ NOVOTNÝ, P., Novotná, M.: Nový občanský zákoník, Dědické právo, Praha: GRADA Publishing, a.s., 2014, str. 79.

smlouvy se rozvodem ruší a manželé mají právo zvolit odchylnou úpravu.⁸¹ Myslím, že pokud se manželé rozhodnou, že již spolu nechtějí setrvat ve svazku manželském, vede je k tomu nějaké vnitřní přesvědčení, že již si s daným člověkem nerozumí. Proto si myslím, že by ani nebylo správné, aby tito lidé pak nabývali něco s majetku toho druhého. Stanovení opačného pravidla by pak bylo pro obě strany jednodušší, že by se v případě rozvodu nemuseli bát o svůj majetek. Je logické, že většina párů, která přistoupí k uzavření dědické smlouvy, budou v době uzavírání této smlouvy v naprosto idylickém vztahu a ani nepomyslí na to, že by k rozvodu mohlo dojít.

Jelikož je tedy prvotně stanoveno, že se práva z dědické smlouvy rozvodem neruší, obsahuje „nový“ občanský zákoník i doplňující ustanovení. Je dáno, že každý z manželů se po rozvodu může u soudu domáhat zrušení dědické smlouvy. Soud jí nezruší jen v případě, že by to bylo k tíži toho, kdo rozvrat manželství nezapříčinil. Samozřejmě je dobré, že takové ustanovení je zakotveno, ale znamená pro manžele po rozvodu další komplikaci v podobě dalšího čekání na rozhodnutí soudu.

Práva a povinnosti z dědické smlouvy mezi manželi jsou pak výslovně zrušena, pokud manželství zaniklo jeho prohlášením za neplatné (samozřejmě v případě, že již dříve nezanklo smrtí jednoho z manželů).

V komentáři k „novému občanskému zákoníku jsem narazila na prohlášení, že ustanovení o dědické smlouvě mezi manželi se nevztahuje na registrované partnery.⁸² Nevím, dle jakého postupu k tomuto závěru autoři došli, ale já mám opačný názor. Tento svůj názor opírám o ustanovení § 3020 „nového“ občanského zákoníku, kde je uvedeno, že vše co je uvedeno o právech a povinnostech manželů platí obdobně pro registrované partnery, a to v části první, třetí a čtvrté „nového“ občanského zákoníku. Jelikož úprava celého dědického práva je obsažena v části třetí tohoto zákona, je dle mého názoru jasné, že i registrovaní partneři mají právo na uzavření dědické smlouvy mezi manželi (partnery).

---

⁸¹ HOLUB, Miloš: O dědické smlouvě a rozvodu manželství – krátké zamyšlení nad návrhem úpravy dědického práva. Bulletin advokacie. 2004, č. 4, str. 61.

⁸² Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013-, 4 sv., str. 220.

4 Odkaz

Odkaz nepatří mezi pořízení pro případ smrti, uvádím ho přesto ve své práci, jelikož se odkaz právě prostřednictvím pořízení pro případ smrti zřizuje.⁸³

*Odkazem nazýváme přímé poskytnutí prospěchu majetkového posledním pořízením (na případ smrti), pokud nejde o povolání k posloupnosti univerzální.*⁸⁴

Odkaz (legatum) je institutem dědického práva, ale není děděním v pravém slova smyslu a odkazovník (legatář) se nepovažuje za dědice.⁸⁵ Odkaz je výjimkou z pravidla dědického práva o univerzální sukcesi. Na odkazovníka přechází pouze odkaz nikoliv dluhy zůstavitele.

4.1 Obecně

Odkaz může zřídit jen osoba s pořizovací způsobilostí. Pokud osoba tuto způsobilost nemá, může tato osoba odkazovat jen předměty malé hodnoty. Nikde není stanoveno, co je myšleno věcí malé hodnoty, podle mého názoru půjde především o drobné předměty, které mají spíše cenu duševní. *Odkaz lze platně nařídit jen ve prospěch osoby, která jest způsobilá dědit, či lépe: osoby, která může být dědicem testamentárním.*⁸⁶ Může jít jak o osobu fyzickou, tak právnickou. Fyzická osoba tedy musí mít právní osobnost stejně jako právnická osoba, zde však může jít i o právnickou osobu, která vznikne nejpozději rok po zůstavitelově smrti. Předmětem odkazu může být jakákoliv věc v právním slova smyslu či zřízení určitého práva.

---

⁸³ SCHINDLER, Petr, Filip: Odkazy – způsob nabytí mortis causa mimo univerzální sukcesi. Ad notam: notářský časopis. 2013, č. 5, str. 8.

⁸⁴ KRČMÁŘ, Jan. Základy přednášek o právu občanském: Právo dědické. Praha: Všehrad, 1924, str. 109.

⁸⁵ PAVELKA, Jan, Šmída, David: V čem spočívá dědická smlouva a odkaz?. Právní rádce. 2013, č. 7, str. 21.

⁸⁶ SCHROTZ, Karel, Bedřich ANDRES, Vladimír FAJNOR, Adolf ZÁTURECKÝ, Antonín HARTMANN, František ROUČEK a Jaromír SEDLÁČEK. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Repr. pův. vyd. z r. 1936. Praha: Codex Bohemia, 1998, str. 221.

Zůstavitel zřídí odkaz tak, že určité osobě (dědici) nařídí, aby jiné osobě (odkazovníkovi) vydala předmět odkazu. Pokud zůstavitel naopak přikáže, že závětní dědic předmět odkazu dědit nemá, je takové ustanovení posuzováno jako odkaz pro zákonné dědice. Zůstavitel může stejně tak zřídit přednostní odkaz i dědicům a ti jsou pak ve vztahu k tomuto odkazu odkazovníky.

Jak již bylo uvedeno výše, dědic má tedy povinnost vydat odkazovníkovi předmět odkazu. Vztah mezi dědicem a odkazovníkem je závazkové povahy. Tedy dědic je v postavení dlužníka a odkazovník v postavení věřitele. Pokud zůstavitel neurčí jinak, má se za to, že odkaz zatěžuje všechny dědice stejně (poměrně dle jejich podílů). Dědici jsou solidárními spoludlužníky.

V dalším ustanovení je podobně jako u dědické smlouvy omezení rozsahu, v jakém může zůstavitel odkazy zřizovat. I zde je založen princip na tzv. falciániánské kvartě. Tedy každému dědici musí jeho část pozůstalosti zbýt nezatížená odkazy, alespoň do jedné čtvrtiny. Pokud by zůstavitel toto pravidlo porušil, má dědic právo poměrně tyto odkazy zkrátit, aby mu zbyla nezatížená jedna čtvrtina. Reálně si moc neumím představit, jak by se k takovým výpočtům došlo. Pokud by byli předmětem Odkazů jen finanční částky, výpočet by byl samozřejmě snadný, ale pokud by byli předmětem odkazu například obrazy, jak by mohl dědic odkazovníkům tyto odkazy poměrně krátit? Každému by odevzdal jen například tři čtvrtiny obrazu? Sama jsem zvědavá, jak bude toto ustanovení fungovat v praxi, jelikož by takto vznikalo spoluvlastnictví, které by asi nebylo dobré pro obě strany.

V „novém“ občanském zákoníku je dána možnost zřídit i pododkaz. Jde o situaci, kdy zůstavitel přikáže odkazovníkovi, aby splnil další odkaz. Nenabude-li odkazovník odkaz, přechází poté povinnost splnit pododkaz na toho, kdo nabude prvotní odkaz. Tato povinnost může zaniknout, jen v případě, že odkaz nabude osoba, kterou má být plněn i pododkaz. Tedy dojde ke splynutí práva i povinnosti u jedné osoby. Například může jít o to, že zůstavitel odkáže odkazovníkovi nemovitost, ale přikáže mu, že má povinnost vydat pododkazovníkovi motorku, kterou odkazovník vlastní. Tedy zůstavitel může takto odkázat i věc, která mu nenáleží. Je pak na uvážení odkazovníka, zda si raději ponechá motorku, nebo motorku předá pododkazovníkovi a převezme nemovitost.

Pokud by zůstavitel zřídil odkaz tak, že by v něm pamatoval na určitou blíže neurčenou skupinu osob (např. příbuzní či chudí) nebo na veřejně prospěšný, dobročinný či podobný účel, je na dědici, aby určil, komu bude plnit. Zůstavitel samozřejmě může sám konkrétně určit, komu má dědic v tomto případě plnit a může také určit třetí osobu, která dědici určí, komu má plnit.

Jako je tomu u závěti, tak i u odkazů může zůstavitel zřídil obecné náhradnictví či svěřenské nástupnictví, v těchto případech se postupuje též podle ustanovení § 1507 až 1524 „nového“ občanského zákoníku.

Posledním obecným ustanovením k odkazům je ustanovení o domněnce odvolání odkazů. Odkaz lze v první řadě odvolat stejně, jako lze odvolat závěť.⁸⁷ Speciální ustanovení o zániku odkazu jsou následující. Odkaz se má za odvolaný, pokud zůstavitel odkázanou věc zničí, nebo ji zcizí a znovu nenabude; odkázanou věc změní takovým způsobem, že je to již věc jiná; odkázanou pohledávku vymůže a vybere. Jde o domněnky, které je možné vyvrátit, a budou platit jen v případě, nebude-li prokázána jiná vůle zůstavitele. Odkaz bude i nadále trvat v případě, že se výše uvedené případy stali mimo vůli zůstavitele, tedy že zůstavitel nechtěl odkázanou věc zničit ani změnit a ani nechtěl vymocit pohledávku, ale dlužník plnil ze své vlastní vůle.

4.2 Druhy odkazů

Odkazy se dělí na různé druhy podle předmětu odkazu. Tedy podle předmětu, který zůstavitel odkazovníkovi vydává. Při určení toho, co lze odkázat je nutné vycházet z definice věci. Věcí je vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí. Výjimka z této definice je lidské tělo a jeho části a živé zvíře. Myslím, že i živé zvíře může být předmětem odkazu, jelikož se na něj mohou obdobně použít ustanovení o věcech, pokud to neodporuje povaze zvířete. Je naprosto reálné, že někdo odkáže pro případ své smrti někomu svého psa, aby se o něj postaral.

---

⁸⁷ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, str. 657.

4.2.1 Odkaz věci určitého druhu

Věcí určitého druhu se v tomto případě myslí věci v zákoně definované jako zastupitelné. *Movitá věc, která může být nahrazena jinou věcí téhož druhu, je zastupitelná.*⁸⁸ Typickým příkladem mohou být peníze.

Tedy pokud zůstavitel zřídí odkaz věci určitého druhu a takových věcí je v pozůstalosti více, je volba, kterou věc odkazovníkovi vydá, na obtíženém dědici. Věc, kterou dědic vybere, však musí být taková, aby ji mohl odkazovník užívat. Dovedu si představit situaci, kdy zůstavitel odkáže odkazovníkovi motorku, zůstavitel však motorek vlastní několik různých. Dědic by tedy podle mého měl vybrat pro odkazovníka takovou motorku, kterou může užívat, například podle toho na kterou z motorek zůstavitele má řidičské oprávnění. Pokud je však volba věci ponechána odkazovníkovi, může si klidně vybrat i věc nejlepší.

Pozor si musí dát zůstavitel na to, jaké věci odkazuje. Pokud učiní odkaz věci určitého druhu, které v pozůstalosti vůbec nebudou, je tento odkaz neplatný. Platný však může být v případě, že zůstavitel výslovně neodkáže věc ze svého vlastnictví. V takovém případě má dědic povinnost takovou věc pro odkazovníka obstarat. Naopak ustanovení, které šetří dědice, stanoví, že pokud zůstavitel odkáže věci určitého druhu, které sice jsou v pozůstalosti, ale je jich tam méně než jich odkázal, má odkazovník povinnost se spokojit s tímto menším množstvím. Zůstavitel odkáže odkazovníkovi 10 kg brambor, ale v pozůstalosti je jen 8 kg brambor, tedy bude 8 kg brambor vydáno odkazovníkovi a tím odkaz zcela splněn.

Zůstavitel může rovněž pověřit třetí osobu, aby určil, která věc z pozůstalosti bude odkazovníkovi vydána. Pokud tato osoba tak neučiní, určí věc soud. Soud určí věc také tehdy, pokud bude mít povinnost věc zvolit odkazovník a neučiní tak ve lhůtě, kterou mu obtížený dědic dá. Není však jasné, který soud tak má učinit, jestli pozůstalostní (tedy soudní komisař) anebo soud obecný, tedy Okresní soud v místě posledního bydliště.⁸⁹ Osobně se přikláním spíš k variantě, že by se tak dělo u soudního

---

⁸⁸ § 499 „nového“ občanského zákoníku.

⁸⁹ Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013-, 4 sv., str. 267.

komisaře, jelikož ten bude mít samozřejmě lepší povědomí o věcech, které se v pozůstalosti nacházejí, a rozhodování pro něj pak bude o to snazší.

Pokud zůstavitel nařídí odkaz, jehož předmětem jsou peníze, není rozhodné, zda peníze v pozůstalosti jsou či nikoliv, dědic má povinnost tento odkaz splnit vždy. Toto ustanovení je zde z důvodu, že peníze jsou všeobecný směnný prostředek a jejich obstarání zpravidla nečiní žádné problémy, dědic povětšinou může i věci z pozůstalosti zpeněžit.⁹⁰

4.2.2 Odkaz určité věci

Věc je určitá, pokud ji lze jistě odlišit od jiných podobných věcí. Zůstavitel tedy musí věc popsat, tak aby bylo zřejmé, o kterou věc má jít. Například je vhodné při odkazu automobilu uvést číslo VIN, které má každé auto originální.

Byla-li táž věc jednomu a témuž odkazovníkovi odkázána několikrát, tj. v různých nařízeních, a není-li zřejmá vůle zůstavitelova, nutno rozeznávati: jde-li o věc určenou in specie (určitou věc), může ji odkazovník požadovat jen jednou (tedy nemůže snad žádati věc samu a podle ní její hodnotu peněžitou); jde-li o věc určenou in genere (resp. o částky peněžité), může ji odkazovník požadovati tolikrát, kolikrát mu byla odkázána; jde-li o odkaz věci in specie a věci in genere, může odkazovník požadovati věci obě.⁹¹

K odkazu věci, která v době pořízení patřila odkazovníkovi, se nepřihlíží. Ale pokud odkazovník věc získal až po zřízení odkazu a nešlo o bezúplatné nabytí přímo od zůstavitele, má odkazovník právo na výplatu obvyklé ceny této věci. Pokud tedy dostal odkazovník věc od zůstavitele, má se za to, že odkaz byl odvolán.

Zůstavitel může odkázat jen věc, kterou vlastní on, dědic nebo odkazovník, pokud tak učiní, k takovému odkazu se nepřihlíží. Jiná situace by však nastala v případě, že by zůstavitel nařídil, že má být tato cizí věc koupena a pak vydána odkazovníkovi. Tento

⁹⁰ SVOBODA, Jiří, Klička, Ondřej: Dědické právo v praxi. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 119.

⁹¹ SCHROTZ, Karel, Bedřich ANDRES, Vladimír FAJNOR, Adolf ZÁTURECKÝ, Antonín HARTMANN, František ROUČEK a Jaromír SEDLÁČEK. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Repr. pův. vyd. z r. 1936. Praha: Codex Bohemia, 1998, str. 236 až 237.

odkaz by byl platný. A v případě, že osoba, která tuto věc vlastní, by ji něchtěla prodat, může dědic splnit odkaz tím, že odkazovníkovi jako náhradu vyplatí cenu obvyklou této věci.

Ustanovení o zastavení nebo jiném zatížení odkazu vychází z práva vlastníka věci libovolně s věcí nakládat. To že zůstavitel nějakou věc odkáže, neznamená, že by s ní po dobu svého života nemohl volně nakládat. Pokud tedy zůstavitel zřídí k nemovitosti služebnost, tato služebnost přejde spolu s odkázanou nemovitostí na odkazovníka. Tedy odkazovníka postihne jako závada odkazu.

4.2.3 Odkaz pohledávky

Pohledávkou je myšleno aktivum. Tedy, že dlužník má povinnost nějakého plnění vůči vlastníku pohledávky. Subjekty tohoto vztahu jsou tedy dlužník a věřitel.

Pokud zůstavitel někomu odkáže jeho vlastní pohledávku za třetí osobou, jedná se o tzv. postoupení pohledávky. Dědic, který je postoupením pohledávky obtížen, má povinnost odkazovníkovi postoupit tuto pohledávku i s příslušenstvím a zajištěním a dát odkazovníkovi k pohledávce všechny potřebné dokumenty a informace.

Zůstavitel může odkazovníkovi odkázat i pohledávku, kde na straně dlužníka není třetí osoba, ale přímo odkazovník, obtížený dědic má pak povinnost vydat odkazovníkovi kvitanci či dlužní úpis. Tím tato pohledávka zanikne, jelikož dojde k sjednocení osoby věřitele i dlužníka.

Pokud zůstavitel odkáže odkazovníkovi všechny pohledávky, jsou tím myšleny všechny pohledávky zůstavitel vyjma pohledávek z převoditelných cenných papírů, vkladních knížek či pohledávky váznoucí na nemovitých věcech a vznikající z věcných práv. Pokud by chtěl odkázat i tyto pohledávky, které jsou vyloučeny, musel by je konkrétně vyjmenovat. Co se týče otázky, zda jde o pohledávky existující při pořízení odkazu či opravdu o všechny pohledávky, jazykovým výkladem bych došla spíše k názoru, že jde pouze o pohledávky, které existují v době zřízení odkazu a pohledávky, které vzniknou až po zřízení tohoto odkazu, nebudou přecházet na odkazovníka a budou

předmětem universální sukcese. Jelikož je v „novém“ občanském zákoníku uvedeno *všechny pohledávky trvající po zřízení odkazu.*⁹²

Zůstavitel může odkazovníkovi formou odkazu prominout dluh, pokud mu však odkazem prodlouží lhůtu k placení, neplyne z toho prominutí úroků, stejně tak pokud promine zajištění dluhu, neznamená to, že promíjí celý dluh. Zůstavitel může takto prominout jen dluhy, které existovaly v době zřízení odkazu.

Výše je uvedeno, že je pohledávkou myšleno aktivum pozůstalosti. Mezi ustanoveními o odkazu pohledávky je však i ustanovení, které dává zůstaviteli možnost odkázat dluh. Tedy v případě, že zůstavitel odkáže dluh, který vůči osobě, která je věřitel, má to takový účinek, že obtížený dědic má povinnost dluh uznat a poté i splnit dle lhůty, která je dána pro splnění odkazů. Ujednání, která byla smluvna mezi zůstavitelem a věřitelem (odkazovníkem) při uzavírání závazkového vztahu, nehrají v tomto případě roli. *Zůstavitel může také nařídit zajištění dluhu jako součást odkazu. Zajištění nebude třeba, pokud bude odkaz splněn. Nestane-li se tak, bude osoba obtížená odkazem povinna dluh uznat, zajistit a uhradit.*⁹³

Poslední výkladové ustanovení se týká odkazu peněžní částky srovnatelné s dluhem. Tedy pokud zůstavitel odkáže někomu částku, kterou mu také dluží, má se za to, že takto nechtěl splnit dluh.⁹⁴ Tedy odkazovník dostane tuto peněžní částku a ještě bude mít nárok na zaplacení dluhů vůči dědicům, kteří nabývají i zůstavitelovi dluhy (universální sukcese). Pokud by to takto zůstavitel nezamýšlel, měl by dostatečně jasně napsat odkaz, např. odkazuji Janu Novákovi 1.000,-Kč, jelikož mu je dlužím a tak splním svůj dluh vůči němu.

---

⁹² § 1613 „nového“ občanského zákoníku.

⁹³ Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013-, 4 sv., str. 285.

⁹⁴ SVOBODA, Jiří, Klička, Ondřej: Dědické právo v praxi. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 122.

4.2.4 Odkaz dětem a příbuzným

Ve zvláštním pododdílu mají být upraveny jiné odkazy. V § 1618 a 1619 „nového“ občanského zákoníku jsou však spíše upravena interpretační pravidla pro nejasné vyjádření zůstavitelovy vůle.

Konkrétně pokud zůstavitel odkáže něco svým dětem, jsou to jak vlastní děti zůstavitele, tak jejich potomci, kteří by vstupovali na jejich místo. Naopak pokud něco odkazuje dětem někoho jiného, ne svým, jsou dětmi myšleny jen synové a dcery dané osoby.

Ustanovení § 1619 „nového“ občanského zákoníku není příliš srozumitelné a navozuje dojem, že jsou zde ještě další odkazy nepokryté výše uvedenou úpravou. Jde však pouze o vyjádření použitelnosti úpravy v § 1503 „nového“ občanského zákoníku, je-li vůle zůstavitele ve vztahu k určení odkazovníka vyjádřena neurčitě.⁹⁵

4.3 Nabytí odkazu

Právo na odkaz vzniká odkazovníkovi, popř. jeho nástupcům, nejdříve smrtí zůstavitele. Předtím než toto právo odkazovníkovi vznikne, může se ho jen zříci, v žádném případě ho nemůže převést ani s ním jinak nakládat.

Po smrti zůstavitele musí být odkazovník vyrozuměn o tom, že je v jeho prospěch zřízen odkaz. Odkazovník má právo, stejně jako dědic ve vztahu k pozůstalosti, odkaz odmítnout. Soud poté schválí splnění dospělých odkazů, pokud se tak děje během řízení o pozůstalosti.

Odkazovník nabývá odkaz stejným způsobem, jako se nabývá vlastnické právo k věci. Pokud je věc zapisovaná do veřejného seznamu, je odkazovník zapsán do tohoto veřejného seznamu hned po zůstaviteli jako vlastník. Tedy vlastnické právo k předmětu odkazu jde ze zůstavitele rovnou na odkazovníka a nikoli přes obtíženého dědice.

---

⁹⁵ FIALA, R., Drápal, L. a kol.: Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, str. 343.

Odkaz se stává dospělým v okamžiku splatnosti. Odkazy konkrétně určených věcí z pozůstalosti, odkaz práv týkajících se těchto věcí, odkaz menších odměn pro zaměstnance a odkazy veřejně prospěšné, dobročinné a podobné mohou být odkazovníkem po obtíženém dědici požadovány ihned. V případě ostatních odkazů je stanovena splatnost za jeden rok po smrti zůstavitele. Samozřejmě zůstavitel, když odkaz zřizuje, může určit jinou dobu splatnosti. Jde opět o svobodnou vůli zůstavitele. Stejně tak může uložit jako v závěti podmínky, doložení času či příkazy.

Je stanoveno, že v případě odkazu jednotlivých věcí z pozůstalosti náleží odkazovníkovi po splatnosti i plody a užitky a i práva s věcí spojená. A od splatnosti také odkazovník nese odpovědnost za zhoršení věci a postihují ho závady na odkazu. Jak jsem již uvedla výše u jednotlivých věcí je odkaz splatný ihned po smrti zůstavitele, pokud zůstaviteli neurčí jinak. Tedy odkazovník pak plody, užitky a další výše uvedená práva a povinnosti spojené s odkazem nabývá ihned po smrti zůstavitele.

Pokud zůstavitel odkázal opakující se dávku, nabývá odkazovník částku, která připadá na celou dobu. Jednotlivé splátky se však stanou splatnými až v určitou dobu, kterou zůstavitel určil. Například každý patnáctý den v měsíci. Odstavec 2 § 1626 „nového občanského zákoníku“ zřejmě chybně odkazuje na § 922 „nového“ občanského zákoníku. *Lze spíše soudit na to, že má jít o odkaz na § 921, který stanoví, že výživné se plní v pravidelných měsíčních splátkách a je splatné vždy na měsíc dopředu.*⁹⁶ Pokud je to nutné, může odkazovník po obtíženém dědici požadovat zajištění částek z opakujícího se plnění, i když některé splátky ještě nejsou splatné.

I odkaz, který odkazovník nenabude, může přejít na náhradníka, pokud je určen. Pokud náhradník není, přirůstá odkaz poměrně ostatním podílníkům, pokud mají podíly stejné. Pokud totiž mají odkazovníci určeny určité podíly, nemají právo na přírůstek a podíl odkazovníka, který odkaz nenabude je předmětem dědění, není-li zřejmá jiná vůle zůstavitele. V ostatních případech, pokud odkazovník odkaz nenabude, tak povinnost obtíženého dědice splnit odkaz zaniká a odkázaná věc se stává předmětem dědění.

I když odkaz zanikne, nezanikají břemena s odkazem spojená a osoba, která má prospěch ze zániku odkazu je také těmito břemeny postižena. Samozřejmě to neplatí

---

⁹⁶ Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013-, 4 sv., str. 297.

v případě, že břemena jsou takové úkony, které může vykonat jen osoba odkazem původně obtížena. *Při širším výkladu by za břemena spojená s odkazem mohly být považovány i příkazy či podmínky, s nimiž je spojeno nabytí odkazu.*⁹⁷

Samozřejmě nelze vyloučit situaci, kdy zůstavitel pozůstalost odkazy vyčerpá a dědic pak má právo na poměrné snížení odkazů, aby mu zůstala volná jedna čtvrtina pozůstalosti.

Jednoduchá situace je v případě, že si dědic nevyhradí výhradu soupisu, pak totiž musí splnit odkazy i dluhy zůstavitele všechny zcela a je bez právního významu, nakolik je tak pozůstalost zatížena. Tedy lépe řečeno jde o jednoduchou situaci pro soudního komisaře, kdy nemusí řešit, o kolik se mají odkazy snížit, pro dědice již situace tak jednoduchá není, protože musí hradit dluhy i odkazy případně i ze svého majetku.

Uplatnil-li dědic výhradu soupisu, pak je v takových situacích chráněn.⁹⁸ Přednostně však má dědic uspokojit odkaz zaopatření, výchovy a výživy. Jak už jsem uvedla výše, myslím si, že aplikace tohoto ustanovení bude velmi obtížná, jelikož výpočet o kolik se má snížit odkaz bude velmi problematický, a to i v případě, že půjde pouze o peněžní částky. Situaci, kdy by se měli poměrně snižovat odkazy jiných movitých věcí (např. auta, obrazy, vázy, fotografie), se mi zdá dosti nereálná i s tím, že je bude nutné nejdříve všechny důkladně ocenit.

Extrémním případem, který by poté mohl také nastat, je situace, kdy pozůstalost bude natolik předlužená, že na odkazy nezůstane vůbec nic a nebudou moci být splněny, pokud dědic uplatnil výhradu soupisu. V takovém případě je velmi pravděpodobné, že dojde k likvidaci pozůstalosti a odkazy tak právní mocí usnesení o nařízení likvidace zaniknou.

---

⁹⁷ FIALA, R., Drápal, L. a kol.: Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, str. 366.

⁹⁸ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, str. 663.

5 Nepominutelní dědicové

„Nový“ občanský zákoník se vrací k výrazu nepominutelný dědic, který byl užíván v českém překladu německého výrazu der Noterbe obsaženém v Obecném občanském zákoníku z roku 1811. Doposud veškerá právní literatura, která vykládala „starý“ občanský zákoník, mluvila o dědici neopominutelném, když ovšem samotný „starý“ občanský zákoník tento výraz neobsahoval.⁹⁹

I nadále jsou nepominutelnými dědici pouze děti zůstavitele, nedědí-li, pak jsou jimi jejich potomci. V průběhu přípravných prací se nepodařilo přesvědčit rekodifikační komisi o vhodnosti rozšíření okruhu nepominutelných dědiců i o rodiče a manžela.¹⁰⁰ Toto pojetí výrazně vybočuje z evropských standardů (širší okruh je např. v německé, polské, rakouské, italské a švýcarské úpravě).¹⁰¹ *Pod slovy nedědí-li dítě zůstavitele má ObčZ („nový“ občanský zákoník) na mysli, že dítě zůstavitele: se předem zřeklo svého dědického práva smlouvou se zůstavitelem; je dědicky nezpůsobilé nebo bylo vyděděno; zemřelo před zůstavitelem nebo současně s ním; odmítlo dědictví.*¹⁰² Tedy každý nepominutelný dědic, který se nezřekl dědického práva, je způsobilý dědit a který nebyl platně vyděděn, má právo na povinný díl.

Nepominutelný dědic nemá právo na podíl z pozůstalosti, ale pouze na peněžní částku rovnající se hodnotě jejich povinného dílu, takže nepominutelný dědic není z právního hlediska dědicem, ale zákonným odkazovníkem.¹⁰³ Myslím, že toto je posun správným směrem, jelikož již nebudou vznikat nucené spoluvlastnické podíly, kdy by např. nemovitost byla rozdrobena na velké množství podílů. Setkala jsem se s případem, kdy bylo dědické řízení vedeno ještě dle „starého“ občanského zákoníku. Zůstavitel zanechal závěť, kde svých pět dětí opomenul a vše odkázal jednomu dítěti. Tito potomci uplatnili právo na povinný díl, kdy pak jejich povinný díl na nemovitosti činil podíl

---

⁹⁹ Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013-, 4 sv., str. 349.

¹⁰⁰ BEDNÁŘ, Václav. Testamentární dědická posloupnost. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, str. 138.

¹⁰¹ ELIÁŠ, Karel: Základní pojetí úpravy dědického práva pro nový občanský zákoník. Ad notam: notářský časopis. 2003, č. 5, str. 104.

¹⁰² SVOBODA, Jiří, Klička, Ondřej: Dědické právo v praxi. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 22.

¹⁰³ HORÁK, Ondřej: Tzv. nepominutelný dědic v novém občanském zákoníku. Právní rozhledy. 2014, č. 11, str. 383.

4/84. Pokud nejsou vztahy mezi dědici dobré a ještě jim vznikne spoluvlastnictví, myslím, že to nastartuje další právní spory. Podle nové právní úpravy by tedy tyto spory mohly být eliminovány.

Co se týče velikosti povinného dílu, došlo ke zkrácení nároku nepominutelných dědiců na jejich zákonný dědický podíl.¹⁰⁴ Pokud jde o nezletilého potomka, náleží mu tolik, kolik činí tři čtvrtiny jeho zákonného podílu a zletilému tolik, kolik činí čtvrtina jeho zákonného podílu. Při výpočtu povinného dílu se přihlíží ke všem potomkům zůstavitele, kteří by mohli dědit v době smrti zůstavitele, tedy i k těm, kteří byli vydědění, dědictví odmítli, zřekli se dědictví, jsou nezpůsobilí dědit. Jde o aplikaci staré zásady *exheredatus partem facit ad minuendam* (podíl vyděděného způsobí zmenšení povinného dílu).¹⁰⁵

*Nebyl-li však nepominutelný dědic ke kvotě odpovídající jeho povinnému dílu výslovně od zůstavitele za dědice povolán, nemá právo na kvotu pozůstalosti in natura, nýbrž pouze na cenu peněžní cenu kvoty, jež naň připadá; jest tedy třeba, aby tu byla čistá pozůstalost, totiž aby aktiva převyšovala passiva, jinak by tu nebylo povinného dílu.*¹⁰⁶ Z toho lze odvodit, že zůstavitel může zanechat nepominutelnému dědici povinný díl též v podobě části pozůstalosti, kterou mu pořízením pro případ smrti zanechá. Povinný díl musí zůstat dědici plně nezatížen, tedy bez odkazů apod. Pokud by to, co zůstavitel nepominutelnému dědici zanechal, nedosahovalo hodnoty povinného dílu, má tento nepominutelný dědic právo na doplnění.

Zůstavitel může také dát nepominutelnému dědici na výběr, zda nabude dědictví jako dědic, byť s určitým omezením, anebo zda dá přednost povinnému dílu.¹⁰⁷

Je pro úplnost ještě uvádím, že osoba, která se dědictví zřekla, je nezpůsobilá dědit či byla platně vyděděna, nemá právo na povinný díl. Problematické je také to, zda by měl být nepominutelný dědic poučován o tom, že má právo na povinný díl, pokud byl vyrozuměn o existenci závěti. Je správné, aby soud poučoval dědice o hmotném

¹⁰⁴ TLÁŠKOVÁ, Šárka: Aktuálně k návrhu nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích. Ad notam: notářský časopis. 2011, č. 2, str. 5 až 6.

¹⁰⁵ ŠEŠINA, Martin: Diskuse o návrhu nového občanského zákoníku IV. Ad notam: notářský časopis. 2006, č. 1, str. 13.

¹⁰⁶ TILSCH, Emanuel. *Právo dědické*. Nezměněné vydání. Praha: Věšhrd, 1908, str. 96.

¹⁰⁷ FIALA, R., Drápal, L. a kol.: *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, str. 409.

právu, tedy o tom, že existuje institut nepominutelných dědiců a že tak může uplatnit své právo. Na jednu stranu by každý měl dbát svých práv, ale na druhou stranu je to určitá jistota i pro dědice, že pokud bude dědic poučen a toto právo na povinný díl neuplatní, nemusí se bát, že by po nich nepominutelný dědic chtěl nějakou peněžní výplatu. Otázka však také je, jak až je závazné, že nepominutelný dědic toto právo neuplatní na výzvu soudu, zda by i přesto toto právo nemohl uplatnit třeba za rok. Opět i toto vyjasní až čas a rozhodovací praxe soudů.

6 Vydědění

Institut vydědění úzce souvisí s pořízením pro případ smrti. Většinou bývá listina o vydědění přímo součástí závěti. Proto jsem do své práce zařadila i tuto kapitolu.

6.1 Obecně

Z jistých důvodů může zůstavitel i osobám, které dle uvedeného jsou nepominutelnými dědici, odníti právo na povinný díl tzv. vyděděním.¹⁰⁸ Vydědění je definováno jako zůstavitelův projev vůle učiněný za podmínek daných pro platné poslední pořízení, jímž se nepominutelnému dědicovi odnímá zcela nebo z části povinný díl (necht' se tím nepominutelný dědic vylučuje z posloupnosti zákonné vůbec nebo jen z práva na povinný díl).¹⁰⁹

Z ustanovení o vydědění lze snadno dovodit, že je zakázáno doplňovat důvody vydědění či je rozšiřovat extenzivním výkladem. Nově je v ustanovení o vydědění přímo stanoveno, že vydědit lze nejen zcela, ale také jen částečně. Dle minulé úpravy bylo toto dovozováno pouze judikaturou.¹¹⁰ Částečné vydědění spočívá v tom, že zůstavitel nepominutelnému dědici zanechá pouze část povinného dílu.

Forma prohlášení o vydědění má stejné náležitosti jakou jsou požadovány na pořízení závěti. Stejně tak jako závěť, jde i listina o vydědění zrušit. Tedy vydědění lze učinit soukromou listinou vlastnoručně sepsanou beze svědků, soukromou listinou se svědky psanou jinak než vlastnoručně, veřejnou listinou anebo s úlevami (jako tzv. privilegované závěti). Jak jsem již uvedla výše, ve většině případů bývá prohlášení o

---

¹⁰⁸ TILSCH, Emanuel. *Právo dědické*. Nezměněné vydání. Praha: Všehrad, 1908, str. 98.

¹⁰⁹ SCHROTZ, Karel, Bedřich ANDRES, Vladimír FAJNOR, Adolf ZÁTURECKÝ, Antonín HARTMANN, František ROUČEK a Jaromír SEDLÁČEK. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Repr. pův. vyd. z r. 1936. Praha: Codex Bohemia, 1998, str. 438.

¹¹⁰ 2 Cdon 176/96

vydědění součástí závěti, ale samozřejmě je možné zřídit listinu o vydědění i jako samostatný dokument.

Stejně jako závěť je i vydědění osobním právem zůstavitele. Tedy ani při pořizování listiny o vydědění se nesmí zůstavitel nechat zastoupit. Toto lze dovodit z § 1496 „nového“ občanského zákoníku.

Zajímavým ustanovením je § 1646 odst. 2 „nového“ občanského zákoníku, kde je stanoveno, že zůstavitel může vydědit i potomka, který je nezpůsobilý dědit a proto je z dědického práva vyloučen. Na první pohled se zdá toto ustanovení jako nadbytečné, protože proč by měl zůstavitel vyděd'ovat někoho, kdo stejně dědit nemůže, protože je nezpůsobilý. Na tuto problematiku je nutné se podívat v souvislosti a následujícím paragrafem. Tedy pokud bude nepominutelný dědic nezpůsobilý, nastupují na jeho místo jeho potomci. Zatímco pokud bude dědic vyděděn (třeba i nezpůsobilý) nastupují na jeho místo potomci jen v případě, že se tento vyděděný potomek nedožil smrti zůstavitele a potomci nejsou samostatně platně vydědění. Pokud se vyděděný potomek smrti zůstavitele dožije, vztahuje se toto vydědění i na jeho potomky a nedědí žádný z nich. Samozřejmě i zde je dodatek, že zůstavitel může projevit jinou vůli. Tedy u dědické nezpůsobilosti nemůže zůstavitel žádným způsobem zamezit tomu, aby potomci vyloučeného vstoupili do práv svého předchůdce.¹¹¹

Dle předchozí právní úpravy bylo nutné, aby zůstavitel do listiny o vydědění uvedl důvod, pro který nepominutelného dědice vyděd'uje. Nyní již důvod vydědění být uveden nemusí, musí být jen zřejmá vůle zůstavitele, že chce potomka vydědit. Tato změna je odůvodňována především tím, že pokud zůstavitel i vyděděný potomek dobře vědí, že je zde zákonný důvod vyděděný, není nutné ho veřejně publikovat a tak dehonestovat vyděděného potomka. Osobně si ale myslím, že pro jistotu by měl vždy zůstavitel tento důvod uvést. Je to pak jistota, že nevzniknou spory. Je samozřejmě možné v listině o vydědění tento důvod neuvést a sepsat jinou listinu, na kterou by v listině o vydědění odkázal, pokud by vyděděný potomek namítal, že žádný důvod vydědění není. A bylo by obtížné mu tento důvod vydědění bez této listiny prokázat. Vlastně by šlo o takovou pojistku zůstavitele.

---

¹¹¹ SVOBODA, Jiří, Klička, Ondřej: Dědické právo v praxi. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 17.

K platnému vydědění může však dojít i mlčky. *Musí být splněny tyto předpoklady: nepominutelný dědic se dopustil něčeho, co naplňuje zákonný důvod vydědění; nepominutelný dědic byl zůstavitelem v pořízení pro případ smrti opominut, nikoli však omylem (tzn. vědomě); v řízení o pozůstalosti, resp. ve sporném řízení vyvolaném postupem podle § 170 ZŘS se vůči nepominutelnému dědici prokáže některý ze zákonných důvodů vydědění.*¹¹²

6.2 Důvody vydědění

Důvody vydědění jsou zachovány v podstatě shodně s právní úpravou minulou.¹¹³ Největší novinkou je tak zavedení jednoho zákonného důvodu navíc (viz níže).

6.2.1 Neposkytnutí potřebné pomoci

Prvním zákonným důvodem pro vydědění nepominutelného potomka je, že nepominutelný dědic zůstaviteli neposkytl potřebnou pomoc v nouzi. Pokud tento důvod rozebereme, dojdeme k závěru, že k vydědění z tohoto důvodu je zapotřebí, aby se zůstavitel ocitl v nouzi, aby zůstavitel potřeboval pomoci a aby se potomek vůbec dozvěděl o tom, v jaké situaci zůstavitel je.

Jde o naprosto totožné pojetí důvodu vydědění, jaké bylo uvedeno v Obecném občanském zákoníku z roku 1811.

Nouzí nerozumí se snad jen nouze peněžité. Patří sem zejména, jestliže nepominutelný dědic nesplní úmyslně svoji zákonnou povinnost vydržovací, ale i když

---

¹¹² FIALA, R., Drápal, L. a kol.: Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, str. 431.

¹¹³ ŠEŠINA, Martin: Diskuse o návrhu nového občanského zákoníku IV. Ad notam: notářský časopis. 2006, č. 1, str. 14.

*podle zásad lidskosti by bylo spravedlivo, aby pomohl a ač věděl o nouzi a mohl pomoci, neučinil tak.*¹¹⁴

Vždy je nutné tento důvod posuzovat u každého případu zvlášť. Není možné například vydědit potomka, který zůstaviteli sice neposkytl potřebnou pomoc, ale sám byl v takové situaci, že toho nebyl schopen. Například ležel v kómatu v nemocnici. Samozřejmě na druhou stranu, ale pokud bude potomek o nouzi zůstavitele vědět, a bude například žít v zahraničí, myslím, že to není důvod, proč by takovou pomoc zůstaviteli nemohl poskytnout. Podle mého názoru může potomek pomoc v nouzi zajistit nejen přímo svým chováním, ale může například pro zůstavitele zajistit pečovatelskou službu apod. Pokud by šlo o nouzi pouze finanční, bude situace ještě jednodušší.

Stejně jako tomu bylo ve „starém“ občanském zákoníku, i zde bude výklad tohoto ustanovení především záviset na rozhodovací praxi soudů a myslím, že ani tak nebude nikdy jisté, zda byl zákonný důvod vydědění naplněn či nikoliv, vždy bude rozhodující výrok soudu v tom daném případě.

6.2.2 Neprojevování opravdového zájmu

Dalším důvodem vydědění je, že potomek o zůstavitele neprojevuje opravdový zájem, jaký by projevovat měl. Jedná se o naprosto totožný důvod vydědění, který byl uveden ve „starém“ občanském zákoníku. Tedy judikatura, která k tomuto důvodu existuje, bude použitelná i dnes.

Pokud by chtěl zůstavitel potomka vydědit z tohoto zákonného důvodu, je nutné, aby byl zájem neprojevovaný pouze ze strany potomka. Tedy nelze vydědit potomka z důvodu, že o něj neprojevuje zájem, v situaci, kdy ani zůstavitel nemá zájem se s potomkem stýkat.¹¹⁵ Neprojevování opravdového zájmu většinou bude spočívat jen

---

¹¹⁴ SCHROTZ, Karel, Bedřich ANDRES, Vladimír FAJNOR, Adolf ZÁTURECKÝ, Antonín HARTMANN, František ROUČEK a Jaromír SEDLÁČEK. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Repr. pův. vyd. z r. 1936. Praha: Codex Bohemia, 1998, str. 440.

¹¹⁵ 21 Cdo 3992/2008, 30 Cdo 2214/2002

v pasivitě potomka, tedy, že se se zůstavitelem vůbec nestýká, je však judikováno, že jde i o případy, kdy potomek sice zájem o zůstavitele projevuje, ale způsobem neodpovídajícím řádnému chování potomka k rodiči (prarodiči), například způsobem, který je společensky nepřijatelný.¹¹⁶ Může jít o *takové ryze účelové jednání potomka vůči zůstaviteli, které ve snaze získat z tohoto jednání určitý prospěch směřuje k poškození jeho zájmů.*¹¹⁷ Bylo také dovozeno judikaturou, že za takovéto chování lze považovat například podání návrhu u soudu na omezení způsobilosti zůstavitele, a to v případech, že tento návrh není založen na pravdivých důvodech.¹¹⁸

V tomto případě bude nutné nejen přihlídnout ke zvyklostem nastaveným společností, ale hlavně danou rodinou. Například jiné zvyklosti budou v rodině, která je nábožensky založená a má ve zvyku se stýkat velmi intenzivně, než v rodině ateistů, kteří se stýkají sporadicky spíše jen o svátcích.

I tento důvod vydědění bude pokaždé předmětem posouzení daného případu soudem. Osobně jsem se s tímto důvodem vydědění setkala v závěti jednou, kde však vydědění bylo potomkem uznáno a nedošlo tak na soudní spor.

6.2.3 Odsouzení pro trestný čin spáchaný za okolností svědčící o zvrhlé povaze

Tento důvod vydědění doznal největších změn. Jak uvádí důvodová zpráva: *platná (minulá) úprava tyto případy odůvodňující vydědění, tj. odsouzení nepominutelného dědice pro úmyslný trestný čin k trestu odnětí svobody v trvání nejméně jednoho roku, na jedné straně neúměrně rozšiřuje i na případy činů pro rodinné vazby bezvýznamných a svádí zůstavitele k jejich zneužití pro situace, kdy jeho přání, aby potomek nedědil, je vedeno jiným a pro zákonem bezvýznamným motivem.*¹¹⁹ Dále je odkazováno na *právní řády, které volí i pro tyto případy obecné formulované*

---

¹¹⁶ 21 Cdo 688/2006

¹¹⁷ FIALA, R., Drápal, L. a kol.: Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, str. 419.

¹¹⁸ 21 Cdo 1912/2008

¹¹⁹ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, str. 671.

*skutkové podstaty, navíc zpravidla vázané na rodinné poměry a rodinou čest, aniž stanovují určitou sazbu trestu odnětí svobody.*¹²⁰

Nyní je tedy stanoveno, že potomek zůstavitele musí být odsouzen pro trestný čin spáchaný za okolností svědčících o jeho zvrhlé povaze.

V těchto případech bude také těžké posoudit, jaký trestný čin bude svědčit o zvrhlé povaze. Vždy bude nutné vycházet z odsuzujícího rozhodnutí soudu v trestní věci.

Určitým vodítkem pro posuzování tohoto důvodu vydědění by mohly být přitěžující okolnosti, které budou v rozhodnutí soudu v trestní věci uvedeny.¹²¹ Tedy, že pachatel spáchal trestný čin: *ze ziskuchtivosti, z pomsty, z národní, rasové, etnické, náboženské, třídní či jiné podobné nenávisti nebo z jiné zvlášť zavrženíhodné pohnutky; surovým nebo trýznivým způsobem, zákeřně, se zvláštní lstí nebo jiným obdobným způsobem; využívaje něčí nouze, tísně, bezbrannosti, závislosti nebo podřízenosti; vůči osobě podílející se na záchraně života a zdraví nebo na ochraně majetku; za krizové situace, živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život, veřejný pořádek nebo majetek, anebo na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace; ke škodě dítěte, osoby blízké, těhotné, nemocné, zdravotně postižené, vysokého věku nebo nemožoucí.*¹²²

I zde tedy bude muset cestu naznačit judikatura, tentokrát však spíše v trestních věcech.¹²³ Podle mého názoru je dobře, že došlo k takovému posunu, jelikož jak už je uvedeno výše mohl být tento důvod vydědění zneužíván. Na druhou stranu šlo však o jediný důvod, o kterém nabylo pochyb a nemusel se tak dokazovat sáhodlouhými soudními spory. Nyní tedy i tento důvod vydědění bude muset vždy posoudit soud.

---

¹²⁰ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, str. 671.

¹²¹ SVOBODA, Jiří, Klička, Ondřej: *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 14.

¹²² § 42 TZ

¹²³ *Občanský zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013-, 4 sv., str. 365.

6.2.4 Vedení trvale nezřízeného života

Ani tento důvod vydědění nedoznal žádných změn. Podobný důvod byl již uveden v Obecném občanském zákoníku z roku 1811, a to *když dědic trvale žije způsobem odporujícím veřejné mravnosti*.¹²⁴ Samozřejmě tehdy byl náhled na mravnost naprosto jiný, než je nyní. Tento pohled se mění spolu se společností. Tedy *posoudí se podle názorů obecných a nikoli snad podle trestního zákona. Stačí, že chování je s to vyvolati veřejné pohoršení, není zapotřebí, aby takové pohoršení skutečně bylo vyvoláno*.¹²⁵

Velký zájem, dokonce i médií, byl vyvolán vydáním soudního rozhodnutí, kde byl nezřízený život definován. Za nezřízený život lze *označit takové chování, které evidentně vybočuje z rámce obecné představy o chování v souladu s dobrými mravy. O trvalé vedení nezřízeného života pak půjde v takových případech, kdy chování vyděděného bude vykazovat známky kontinuálnosti (tedy nikoliv jen nahodilosti či ojedinělosti) a dlouhodobosti, kdy již zpravidla nebude možné očekávat návrat k běžnému způsobu života tak, jak je vnímán většinovou společností*.¹²⁶

Mě pro tento důvod napadají takové situace, pokud by potomek byl závislý na požívání psychotropních látek, poskytoval sexuální služby za úplatu, byl závislý na hazardních hrách apod. Samozřejmě i zde je nutné přihlédnout ke zvyklostem rodiny. Pokud by byl zůstavitel sám závislý na psychotropních látkách, těžko pak může z tohoto důvodu vydědit svého potomka.

6.2.5 Zadlužený a marnotratný potomek

Zcela novým důvodem pro vydědění je důvod uvedený v § 1647 „nového“ občanského zákoníku. Inspiraci pro tento důvod vydědění zákonodárci opět čerpali v Obecném občanském zákoníku z roku 1811 v § 773.

¹²⁴ TILSCH, Emanuel. *Právo dědické*. Nezměněné vydání. Praha: Všehrd, 1908, str. 100.

¹²⁵ SCHROTZ, Karel, Bedřich ANDRES, Vladimír FAJNOR, Adolf ZÁTURECKÝ, Antonín HARTMANN, František ROUČEK a Jaromír SEDLÁČEK. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Repr. pův. vyd. z r. 1936. Praha: Codex Bohemia, 1998, str. 440.

¹²⁶ 21 Cdo 190/2010

Exheredatio bona mente facta jest vydědění takového nepominutelného dědice, který je velmi zadlužen nebo je marnotratný, takže je tu pravděpodobná obava, že povinný díl jemu náležející ujde zcela nebo z velké části jeho dětem.¹²⁷ Chce-li však zůstavitel užití tohoto důvodu vydědění, musí zanechat povinný díl dětem vyděděného, vydědění takové jest tedy možno jen, má-li vyděděný v době úmrtí zůstavitelova potomky.¹²⁸

Smyslem tohoto ustanovení je ochránit rodinný majetek před jeho utracením a nezachováním pro další pokolení. Tedy zůstavitel potomka vydědí z důvodu, že je zadlužen (nebo marnotratný) a zanechá jeho povinný díl jeho dětem. Zadluženost či marnotratnost potomka se opět musí posuzovat vzhledem k poměrům rodiny, stavu majetku či výdělku, kterého potomek dosahuje.

Užití tohoto důvodu vydědění je omezeno. Zůstavitel ho nemůže využít v případě, že je sice jeho potomek zadlužený, ale nemá žádné potomky, pro které by měl svůj povinný díl zanechávat. Existence potomků zadluženého potomka se posuzuje vždy k datu úmrtí zůstavitele. Nemusí jít jen o přímé potomky zadluženého, tedy o jeho děti, může jít například i o děti jeho dětí, které již zemřeli, tedy o vnuky zadluženého potomka, zůstavitelovy pravnuky.

I tento důvod považuji za krok správným směrem, jelikož pokud zůstavitel celý život střeží majetek pro budoucí generace, těžko by byl spokojen s tím, pokud by jeho marnotratný syn všechn majetek prodal a utratil. Co se týče slova marnotratný je možno ho vykládat též jako rozhozovačný, hýřivý, tedy ten, co si neváží majetku, který má a abnormálně s ním plýtvá.

---

¹²⁷ SCHROTZ, Karel, Bedřich ANDRES, Vladimír FAJNOR, Adolf ZÁTURECKÝ, Antonín HARTMANN, František ROUČEK a Jaromír SEDLÁČEK. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Repr. pův. vyd. z r. 1936. Praha: Codex Bohemia, 1998, str. 441.

¹²⁸ TILSCH, Emanuel. *Právo dědické*. Nezměněné vydání. Praha: Všeherd, 1908, str. 100.

6.3 Negativní závěť

Pojem negativní závěť je pojmem pouze z praxe nikoli pojmem zákonným. Negativní závěť je nazýváno prohlášení zůstavitele o tom, že si nepřeje, aby po něm dědil někdo ze zákonných dědiců, který však není nepominutelným dědicem. Zůstavitel tedy může prohlásit, že si přeje, aby po něm jako zákonní dědicové dědili jen jeho dva sourozenci a tedy, že nechce, aby po něm cokoli dědil třetí bratr Karel. Musím říct, že i s tímto institutem jsem se již v praxi setkala. Zůstavitelka sepsala holografní závěť, kde uvedla, že všechen její majetek má zdědit její dcera a že si nepřeje, aby po ní její manžel cokoli dědil. V tomto případě byl tedy nejdříve rozdělen majetek, ve společném jmění manželů a poté celá pozůstalost potvrzena dceří jako jediné dědičce.

Z hlediska podstaty má tzv. negativní závěť blíže k institutu vydědění: oba instituty slouží k tomu zabránit nástupu konkrétního zákonného dědice. Rozdíly oproti vydědění lze spatřovat zejména v osobách (vydědění se postihují nepominutelní dědici, tzv. negativní závěť jiné osoby) a v důvodech (vydědění je vázáno na zákonem taxativně vypočtené důvody – exheredační důvody, tzv. negativní závěť tak omezena není); s tím úzce souvisí rozdíl v kvantitě úpravy (vydědění je věnováno několik konkrétních, věcných pravidel, úprava tzv. negativní závěti je koncentrována do pravidla odkazovací povahy).¹²⁹

Logicky lze dovodit, že i negativní závěť lze pořídit ve formách, v jakých lze zřídit závěť. Podle mého názoru lze tedy i negativní závěť zřídit s úlevami, jelikož stále musíme mít na zřeteli, že základním myšlenkou „nového“ občanského zákoníku je, co nejvíce rozšířit autonomii vůle zůstavitele.

Zákon nepředpokládá, že by zůstavitel měl v negativní závěti uvádět jakýkoli důvod, pro který nechce, aby určitá osoba nedědila, nebo že by se po smrti zůstavitele ohledně toho provádělo jakékoliv dokazování.¹³⁰

---

¹²⁹ <http://www.pravniprostor.cz/clanky/rekodifikace/tzv-negativni-zavet>

¹³⁰ FIALA, R., Drápal, L. a kol.: Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, str. 428.

Já osobně oceňuji, že zákonodárci toto ustanovení § 1649 odst. 2 „nového“ občanského zákoníku do zákona zařadili. Myslím, že je velmi dobré, aby se takto rozšířila pořizovací volnost zůstavitele. Vlastně jde pouze o ulehčení pro zůstavitele. Zůstavitel mohl již dříve vyloučit jinou osobu než nepominutelného dědice z dědění, ale pouze tak, že pořídil závěť, kde všechnu majetek rozdělil zbývajícím dědicům, kteří připadali do stejné dědické třídy s vyloučenou osobou. Tedy musel konkrétně uvést, že chce, aby jeho pozůstalost nabyli jeho bratr Pavel a bratr Petr. Tím, že svého třetího bratra Karla nezmínil, ho vyloučil z dědění. Nyní to má tedy zůstavitel zjednodušené tím, že stačí, když sepíše, že si nepřeje, aby po něm jeho bratr Karel cokoliv dědil, a tím je bratr Karel vyloučen z dědění a nemusí o svém majetku jinak pořizovat. Bude se dědit na základě zákona s tím, že bratr Karel bude vyloučen.

7 Dědění s cizím prvkem

7.1 ZMPS

Společně s novým občanským zákoníkem byl přijat i zákon č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém. Co se týče vymezení použitelnosti ZMPS, je uvedeno hned v §2 tohoto zákona, *kde se uvádí, se zákon použije v mezích ustanovení vyhlášených mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána, a přímo použitelných ustanovení práva Evropské unie. Zákon tedy jen fakticky deklaruje skutečnost, která plyne přímo z českého ústavního pořádku a samotného práva EU.*¹³¹

ZMPS více méně vychází z úpravy „starého“ zákona o mezinárodním právu soukromém č. 97/1963 Sb., ale přesto přináší mnohem podrobnější úpravu soukromoprávních a procesních vztahů s mezinárodním prvkem. Nejvýznamnější změnou je asi zavedení nového moderního hraničního určovatele, a to nahrazení hraničního určovatele státní příslušnosti hraničním určovatelem obvyklým pobytem.¹³² Je ale důležité poznamenat, že i státní občanství v případech, kde je to rozumné a praktické, své dosavadní postavení zachovává¹³³ (např. úprava jména fyzické osoby, způsobilost uzavřít manželství, platnost závěti).

Pravidla pro určení práva rozhodné pro dědické poměry jsou v ZMPS upraveny v hlavě VIII v §74 až 79. Po nabytí účinnosti nařízení (viz níže) bude význam těchto ustanovení značně marginalizován.¹³⁴

V §74 ZMPS je upravena pravomoc k projednání pozůstalosti, která se nachází v tuzemsku. Zde je stanoveno, že *český soud bude obecně pravomocný tehdy, měl-li*

---

¹³¹ BŘÍZA, Petr. Nový český zákon o mezinárodním právu soukromém v kontextu práva EU a mezinárodních smluv. Právní rozhledy. 2013, č. 17, str. 580.

¹³² BŘÍZA, Petr. Několik slov o novém zákonu o mezinárodním právu soukromém. Rekodifikační novinky. 2012, č. 7, str. 4.

¹³³ KUČERA, Zdeněk. Rekodifikace českého mezinárodního práva soukromého. Obchodní právo. 2013, č. 4, str. 126.

¹³⁴ BŘÍZA, Petr. Nový zákon o mezinárodním právu soukromém. Bulletin advokacie. 2014, č. 7-8, str. 38.

*zůstavitel v České republice svůj obvyklý pobyt. Stejně tak bude výlučně pravomocný český soud, půjde-li o nemovitost na území České republiky.*¹³⁵ Co se týče definice obvyklého pobytu, není v ZMPS uvedena, můžeme však vycházet z definice Soudního dvora Evropské unie, který stanovil, že obvyklý pobyt je místem, které dotyčná osoba určila v úmyslu udělit mu stálý charakter, je stálým nebo obvyklým centrem jejich zájmů.¹³⁶ Během své praxe jsem se již setkala s využitím institutu výlučné pravomoci českých soudů v případě nemovitosti na českém území, a to v případě, kdy jsem projednávala pozůstalost po státním občanovi Spojených států amerických, který v České republice neměl obvyklý pobyt, ale v pozůstalosti byla pouze nemovitost. V takovém případě je tedy přiděleno projednání pozůstalosti tomu soudu, který je příslušný dle polohy nemovitosti. V odst. 1 a 2 je tedy uvedena výlučná pravomoc českých soudů. V odst. 3 je pak upravena podmíněná pravomoc českých soudů. České soudy mají pravomoc i v případě, že příslušný orgán cizího státu je nečinný. Je tedy založena v případech, kdy zůstavitel s obvyklým pobytem v cizině zanechal v České republice movitý majetek a orgán cizího státu, který má příslušnost, se odmítne věci zabývat nebo se nevyjádří. ZMPS však nestanoví žádnou lhůtu, do kdy se má stát k vyřízení pozůstalosti vyjádřit.¹³⁷ Dle mého názoru by bylo vhodné v takovém případě cizí stát vyzvat několikrát a až po nereagování na několik výzev pozůstalost projednat v tuzemsku.

Další dva důvody reagují na postup států, které nevydávají dědictví do České republiky a nepřiznávají rozhodnutím tuzemských soudů právní účinky.

V případě, že není dána pravomoc českých soudů, omezí se naše soudy jen potřebná opatření k zajištění majetku zůstavitele. Může jít například o provedení předběžného šetření, závěry pozůstalosti apod.

V posledním odstavci § 74 je uvedeno, že pokud na území České republiky zemřel cizinec, zanechal zde pouze majetek nepatrné hodnoty a pohřeb mu byl vypraven v České republice, bude majetek nepatrné hodnoty vydán vypraviteli pohřbu a

---

¹³⁵ PAUKNEROVÁ, Monika, Jan Brodec, Magdalena Pfeiffer a Květoslav Růžička. Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, str. 210.

¹³⁶ Rozsudek ze dne 17.2.1977, C-76/76, Silvano Di Paolo v. Office national de l'emploi, Recueil, s. 315, body 17-4331, body 21 a 23.

¹³⁷ Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář. Vyd. 1. V Praze: C.H.Beck, 2014 str. 396.

řízení bude zastaveno. Co je považováno za nepatrný majetek není nikde výslovně stanoveno a je to vždy na posouzení ad hoc. Já osobně se při určování hodnoty nepatrného majetku řídím tím, jaké náklady daný vypravitel pohřbu vynaložil na pohřeb. Myslím, že institut vydání nepatrného majetku vypraviteli pohřbu má totiž sloužit právě k tomu, aby alespoň částečně uhradil náklady, které vypravitel za pohřeb utratil. V některých případech může být za nepatrný majetek považováno již 10.000,-Kč a v jiných to může být i 40.000,-Kč. Částky vynaložené na pohřeb se mnohdy dost liší.

V §75 je upravena pravomoc českých soudu k projednání pozůstalosti, kterou zanechal státní občan České republiky anebo cizí státní občan s obvyklým pobytem v České republice, v zahraničí. Projednán tak může být jen movitý majetek zanechaný ve státě, který vydává takový majetek k projednání českým soudům nebo přiznává účinky rozhodnutím českých soudů. Je tedy nutný tzv. vztah vzájemnosti. I s tímto případem jsem se setkala, a to v podobě, kdy český státní občan zanechal účet u banky v Německu. V tomto případě je možné zjistit vzájemnost dotazem na Ministerstvo spravedlnosti.

Dalším ustanovením upravující dědické právo s mezinárodním prvkem je § 76 ZMPS. Toto ustanovení upravuje rozhodné právo ve věcech pozůstalosti. Jde tedy o to, kterého státu hmotné právo se použije. V ZMPS je upraven jednotný dědický statut, tedy že se použije stejné hmotné právo jak na movitý tak i na nemovitý majetek. Myslím, že jednotný dědický statut má velkou výhodu oproti štěpenému dědickému statutu. U štěpeného dědického statutu se totiž projednává nemovitost vždy podle práva, kde je umístěna a movitý majetek dle práva, kde měl zůstavitel domicil. I s tímto případem jsem se setkala, a to tehdy, kdy jsem projednávala pozůstalost státního občana Ukrajiny, kde podle mezinárodní smlouvy o právní pomoci mezi Ukrajinou a Českou republikou je nutné projednat nemovitý majetek dle českého práva a movitý majetek dle práva ukrajinského.

Hraničním určovatelem pro rozhodné právo dle ZMPS je opět obvyklý pobyt zůstavitele. Dále je uvedeno, že pokud byl zůstavitel státním občanem České republiky

a alespoň jeden z dědiců má v České republice obvyklý pobyt, použije se český právní řád, tato věta byla do zákona doplněna s odkazem na princip rozumného uspořádání.¹³⁸

V tomto ustanovení je uvedeno, že právní poměry dědické se řídí právním řádem, kde měl zůstavitel obvyklý pobyt v době smrti. Je nutné tedy také zmínit, co vše je myšleno pojmem právní poměry dědické. Tento pojem podle mého zahrnuje všechny otázky, které se mohou týkat dědického práva hmotného, tedy vše co se týká pozůstalosti (např. dědické tituly, dědická nezpůsobilost, povinný díl, odpovědnost za dluhy zůstavitele, odmítnutí dědictví).

V ustanovení § 77 jsou dána pravidla pro způsobilost pořídit závěť, účinky vad vůle a jejího projevu, forma pořízení pro případ smrti a volba práva. V odst. 1 je upravena pořizovací způsobilost, účinky vad vůle a jejího projevu a to tak, že se řídí právem státu, jehož je zůstavitel státním občanem v době projevu vůle nebo kde má obvyklý pobyt v té době. To platí i pro určení, které druhy pořízení pro případ smrti jsou přípustné.

Co se týče formy závěti je platná, pokud vyhovuje právním řádům států, které jsou uvedeny v odst. 2 tohoto ustanovení. Možností je celkem pět, což vypovídá o snaze o co největší pravděpodobnost zachování platnosti závěti. Stejná myšlenka je obsažena i v „novém“ občanském zákoníku. I podle mého názoru je to krok správným směrem, jelikož to v tomto případě umožňuje pořizovateli závěti pořídit závěť ve více státech bez obavy o neplatnost tohoto pořízení. Samozřejmě to co je uvedeno o závěti, je platné i pro jiná pořízení pro případ smrti.

Velice zajímavým je ustanovení odst. 4, kde je umožněna volba práva. Ta má umožnit, *aby si zůstavitel mohl uspořádat své budoucí poměry dědické podle svých potřeb (estate planning). Na druhou stranu je nutné zajistit, aby zvolené právo mělo k osobě zůstavitele nějaký vztah.*¹³⁹ Může si tak vybrat vždy jen mezi právním řádem státu, jehož je státním občanem v době pořízení závěti nebo státu, kde má obvyklý pobyt v době pořízení závěti. Ustanovení odst. 4 platí přiměřeně i pro dědickou smlouvu, kde zůstavitelem jsou myšleny obě strany dědické smlouvy. U dědické

---

¹³⁸ PAUKNEROVÁ, Monika, Jan Brodec, Magdalena Pfeiffer a Květoslav Růžička. Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, str. 218.

¹³⁹ Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář. Vyd. 1. V Praze: C.H.Beck, 2014 str. 435.

smlouvy je ještě důležité zmínit, že v případě volby práva je nutné, aby si obě strany zvolili právo stejného státu, jinak by volba práva byla shledána neplatnou.

V § 78 ZMPS je řešena otázka tzv. odúmrti, tedy případy, kdy není žádný dědic. Je tedy nutné, aby nebyl žádný dědic ze zákona, ze závěti či z jiných pořízení pro případ smrti. Tento případ se samozřejmě netýká situace, kdy by zůstavitel odkázal pozůstalost státu, v tomto případě by nešlo o odúmrtí, ale stát by byl závětním dědicem. Je zde tedy definováno, že věci a práva zůstavitele umístěná na území České republiky, případnou České republice, pokud není žádný dědic. Toto ustanovení také zakládá výlučnou pravomoc českých soudů rozhodnout o odúmrti ve prospěch České republiky. Toto vyplývá ze smyslu zákona.

Poslední ustanovením týkajícím se dědického práva je §79, který upravuje uznávání cizích rozhodnutí v dědických věcech. Prvním předpokladem k uznání cizích rozhodnutí je, že toto rozhodnutí je pravomocné. Další předpokladem je již výše zmíněná vzájemnost. Tedy pokud onen stát uznává naše rozhodnutí a vydává majetek umístěný na jeho území dle našich rozhodnutí dědicům. Pokud tomu tak není, cizí rozhodnutí není uznáno. Posledním předpokladem je, že tomu nebrání pravomoc českých soudů. Pokud by měli v dané věci pravomoc české soudy, nemohou uznat cizí rozhodnutí v této věci. Musí být splněny všechny podmínky výše uvedené, aby cizí rozhodnutí bylo uznáno v České republice. Pokud tomu tak je, jsou tato rozhodnutí bez dalšího uznávána a nemusí probíhat žádné zvláštní řízení o uznání. Dle věty druhé §79 také nelze uznat rozhodnutí, které by bylo v rozporu s §78, tedy s právem České republiky na odúmrtí.

V rámci mezinárodního dědického práva je nutné věnovat pozornost také ustanovení § 21, který upravuje možnost zpětného a dalšího odkazu. *Česká právní úprava vychází z přijímání zpětného a dalšího odkazu, i když v omezené míře. Jednak vnitrostátní právní úprava připouští pouze jeden další odkaz. A jednak v § 21 odst. 2 ZMPS vylučuje zpětný odkaz v případě závazkových a pracovně právních poměrů.*¹⁴⁰

Zorientovat se v oblasti mezinárodního práva soukromého není jednoduché ani s ZMPS. Je nutné vždy zkoumat, zda v dané vztahu nehraje roli nějaká mezinárodní

---

¹⁴⁰ PFEIFFER, Magdalena. Dědický statut v rukou zůstavitele – volba rozhodného práva v rámci kolizní úpravy dědických poměrů. Ad notam: notářský časopis. 2014, č. 6, str. 10.

dohoda o právní pomoci nebo mezinárodní smlouva níž je Česká republika nebo Evropská unie vázána. Tedy až pokud není žádná dohoda ani mezinárodní smlouva použije se ZMPS. Relativní usnadnění aplikace mezinárodních norem by pak mělo přijít s účinností nařízení (viz níže).

7.2 Nařízení EU

Dne 17.8.2012 nabylo platnosti nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 650/2012 ze dne 4.7.2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení. Toto Nařízení se bude aplikovat pro pravidla na určení mezinárodní příslušnosti soudů, rozhodného práva a uznání a výkonu cizích soudních rozhodnutí ve věcech dědických od 17. srpna 2015 v České republice a v dalších členských státech Evropské unie (vyjma Dánska, Irska a Velké Británie – dle Recitálu (82) a (83) Preambule Nařízení) přednostně před ustanoveními vnitrostátního mezinárodního práva soukromého i některých bilaterálních smluv o právní pomoci.

Nařízení má zajistit slučitelnost kolizních norem a pravidel pro určení příslušnosti platných v členských státech.¹⁴¹ *Nový předpis upravuje poměrně široký okruh otázek – mezinárodní pravomoc soudů, kolizní normy určující rozhodné právo, uznávání a výkon rozhodnutí včetně přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a v neposlední řadě evropské dědické osvědčení.*¹⁴²

Z působnosti Nařízení jsou dle čl. 1 Nařízení vyloučeny věci osobního stavu fyzických osob, jakož i rodinné vztahy, způsobilost fyzických osob k právům a právním úkonům, otázky vztahující se ke zmizení, úprava majetkových poměrů v manželství, vyživovací povinnost, formální platnost ústně provedených pořízení pro případ smrti, práva a majetek vytvořené nebo převedené jiným způsobem než děděním, práva obchodních společností, sdružení a jiných právnických osob, zrušení, zánik a fúze

---

¹⁴¹ Recitál (2) preambule Nařízení.

¹⁴² HAVELKA, Libor. Novinky v evropském justičním prostoru: nové nařízení o dědictví. Bulletin zahraničního oddělení Nejvyššího soudu ČR. 2012, č. 3, str. 4.

společností, zakládání, správa a rušení trustů, povaha věcných práv, jakýkoliv zápis práv k nemovitému a movitému majetku do rejstříku.

Co se týče obsahu nařízení v Kapitole I Nařízení je upravena Oblast působnosti a definice.

Kapitola II obsahuje příslušnost soudů, která přináší výraznou změnu v hraničním určovateli. Již nebude rozhodující státní příslušnost zůstavitele, ale obvyklý pobyt zůstavitele v době smrti. Vzhledem k absenci legální definice pojmu obvyklého pobytu fyzické osoby jak v Nařízení, tak i v ostatních unijních nařízeních z oblasti mezinárodního práva soukromého, mohou v praxi vyvstat problémy při určování místa obvyklého pobytu zůstavitele.¹⁴³ Je otázkou, jak se bude pojem obvyklý pobyt posuzovat, a to hlavně s přihlédnutím k délce pobytu v určitém státě či vazbě k určitému státu, ať už vazbě rodinné či vazbě majetkové. Samozřejmě v dnešní době, kdy je Evropskou unií zajištěna volnost pohybu je možné, že zůstavitel bude mít majetek ve více zemích a ve více zemích bude také žít. Umím si například představit situaci, kdy zůstavitel bude v létě žít v České republice a přes zimu bude jezdit do teplejších krajín například do Itálie. Samozřejmě v obou státech bude mít majetek a v obou státech bude mít i rodinu, která bude cestovat s ním. Podle mého v tomto případě by bylo velmi náročné určit, který stát byl státem obvyklého pobytu, když ke každému z nich měl stejný vztah. Reálné použití pojmu obvyklý pobyt nám samozřejmě dokáže až praxe, což bude trvat ještě pár let po účinnosti Nařízení, stejně tak jako v našem právním řádu bude pár let trvat objasnění některých nových ustanovení „nového“ občanského zákoníku. V obou případech bude rozhodující především judikatura.

Dále je v Kapitole II upravena i volba práva. *Profesio iuris, tedy možnost účastníků právního poměru provést volbu práva rozhodného pro daný právní poměr, je jedním z projevů autonomie vůle stran v mezinárodním právu soukromém.*¹⁴⁴

V Kapitole III Nařízení je upravena podrobná úprava určení dědického statutu. Jak jsem již uvedla výše, je obecným pravidlem pro výběr rozhodného práva pro dědění

---

¹⁴³ PFEIFFER, Magdalena. Nařízení o dědictví (vědecké sympozium „Evropské nařízení o dědictví“ ve Würzburgu. Ad notam: notářský časopis. 2013, č. 6, str. 52.

¹⁴⁴ PFEIFFER, Magdalena. Dědický statut v rukou zůstavitele – volba rozhodného práva v rámci kolizní úpravy dědických poměrů. Ad notam: notářský časopis. 2014, č. 6, str. 8.

jako celek právo státu, ve kterém měl zůstavitel svůj obvyklý pobyt v době smrti. V čl. 22 Nařízení je podrobně upravena volba práva. Zde je uvedeno, že každý si může zvolit právo státu, kterého je státním příslušníkem, pokud je státním příslušníkem více států, může si zvolit kterékoliv právo z těchto států. Volba práva musí splňovat i formální požadavky, a to takové, že musí být učiněna výslovně ve formě pořízení pro případ smrti nebo musí vyplývat z takového ustanovení pořízení pro případ smrti. Jako negativum u volby práva je nemožnost volby mezinárodní příslušnosti soudů.¹⁴⁵ Zůstavitel si tedy může zvolit rozhodné právo státu, kde je státním příslušníkem, v případě, že má však obvyklý pobyt jinde, budou věc rozhodovat soudy dle obvyklého pobytu zůstavitele. Soud může být určen jen dotčenými stranami a to dohodou o volbě soudu v písemné podobě s uvedením data a podpisu dotčených stran.¹⁴⁶

Pořízení pro případ smrti jsou platná v případě, že forma pořízení pro případ smrti vyhovuje právnímu řádu státu, v němž bylo pořízení vyhotoveno, státu, jehož byl státním příslušníkem, státu, kde měl bydliště v době vyhotovení pořízení, státu, kde měl obvyklý pobyt v době vyhotovení a pokud jde o nemovitosti, tak státu, v němž se nemovitosti nacházejí.¹⁴⁷

Dalším zajímavým ustanovením je určení práva na odúmrť, kde je stanoveno, že pokud neexistuje žádný dědic, má členský stát právo ujmout se podle svého práva toho majetku, který se nachází na jeho území.

Na rozdíl od jiných unijních nařízení unifikuujících kolizní normy, nařízení o dědictví nevyklučuje přijímání zpětného a dalšího odkazu.¹⁴⁸ Omezující pravidla pro použití zpětného a dalšího odkazu jsou pak uvedena v čl. 34 odst. 2 Nařízení.

Ustanovením, které je také důležité zmínit je čl. 35 Nařízení. V tomto článku je stanoveno, že použití práva kteréhokoliv státu určeného podle tohoto nařízení může být odmítnuto a to z důvodu, pokud by ustanovení právního řádu některého státu bylo neslučitelné s veřejným pořádkem (*ordre public*) místa soudu.

---

¹⁴⁵ ŘÍHA, Martin. Seminář k Evropskému dědickému nařízení. Ad notam: notářský časopis. 2013, č. 5, str. 48.

¹⁴⁶ Čl. 5 Nařízení.

¹⁴⁷ Čl. 27 Nařízení.

¹⁴⁸ PFEIFFER, Magdalena. Dědický statut v rukou zůstavitele – volba rozhodného práva v rámci kolizní úpravy dědických poměrů. Ad notam: notářský časopis. 2014, č. 6, str. 12.

Kapitola IV upravuje uznávání, vykonatelnost a výkon rozhodnutí. Rozhodnutí vydané v některém členském státě tak mají být uznávána i v ostatních členských státech, a to bez zvláštního řízení. Rozhodnutí může být neuznáno jen v případech, které jsou taxativně uvedeny v Nařízení v čl. 40. Kapitola V obsahuje ustanovení týkající se veřejných listin a soudních smírů, kde je také uvedeno, že veřejná listina vyhotovená v jednom členském státě má v jiném členském státě stejné důkazní účinky jako ve státě původu, popřípadě účinky co nejvíce srovnatelné, pokud není zjevně v rozporu s veřejným pořádkem dotčeného členského státu.¹⁴⁹

Další velkou novinkou zaváděnou Nařízením je vznik evropského dědického osvědčení (Kapitola VI Nařízení). *Jedná se o dokument, který má sloužit dědicům, odkazovníkům majícím přímá práva k dědictví, vykonavatelům závěti a správcům pozůstalosti, kteří v jiném členském státě potřebují prokázat svůj status nebo vykonat svá práva či pravomoc. Osvědčení se vydává na žádost, jejíž náležitosti uvádí čl. 65 odst. 2 Nařízení.*¹⁵⁰ Osvědčení vydává soud nebo jiný orgán, který k tomu má pravomoc dle vnitrostátního práva. Originál osvědčení si ponechá orgán, který ho vydal a žadateli (či osobě, která prokáže právní zájem) vydá ověřenou kopii osvědčení. Tato ověřená kopie má pouze omezenou dobu platnosti, a to šest měsíců.

V Obecných a závěrečných ustanoveních (Kapitola VII Nařízení) je upraveno použití Nařízení ve vztahu k třetím státům a jiným mezinárodním smlouvám. Tedy Nařízení se nepoužije ve vztahu k třetím státům (*státy, které nejsou členskými státy nebo státy, které se k nařízení nepřipojili*¹⁵¹ – Dánsko, Irsko a Velká Británie), se kterými máme uzavřené mezinárodní smlouvy, týkající se oblastí, které Nařízení upravuje. Zejména je v čl. 75 odst. 1 uvedeno, že čl. 27 Nařízení nevylučuje použití ustanovení Haagské úmluvy ze dne 5. října 1961 o právu použitelném na formu závěti pro státy, jež jsou signatáři této úmluvy (v České republice nevstoupila v platnost). Dále je však v odst. 2 čl. 75 Nařízení stanoveno, že aniž je dotčen odst. 1, má toto Nařízení ve vztahu mezi členskými státy přednost před úmluvami uzavřenými výlučně mezi dvěma nebo více členskými státy a to pro oblasti upravené v Nařízení.

---

¹⁴⁹ Čl. 59 Nařízení.

¹⁵⁰ HAVELKA, Libor. Novinky v evropském justičním prostoru: nové nařízení o dědictví. Bulletin zahraničního oddělení Nejvyššího soudu ČR. 2012, č. 3, str. 5.

¹⁵¹ PFEIFFER, Magdalena. Nařízení o dědictví (vědecké sympozium „Evropské nařízení o dědictví“ ve Würzburgu. Ad notam: notářský časopis. 2013, č. 6, str. 52.

Osobně si myslím, že Nařízení je krok správným směrem. Sjednotí tak stanovení rozhodného práva v podstatné části Evropy a dává tak naději, že dědické řízení s mezinárodním prvkem bude urychleno a nebude docházet k prodlevám a ke zbytečnému zatěžování soudů, ale i dědiců. Evropské dědické osvědčení by mělo dědicům výrazně zjednodušit dovolání se svých práv a převzetí majetku, který se nachází v jiném státě, než v kterém bylo o dědictví rozhodováno. Opravdové výhody či nevýhody Nařízení se však ukáží až v průběhu jeho účinnosti.

8 Exkurz do dědického práva okolních zemí

V této kapitole bych ráda krátce shrnula úpravu dědického práva hmotného u našich sousedů. Z důvodu čím dál tím větší volnosti pohybu, je myslím velice potřebné znát úpravu i v jiných státech. V dnešní době je totiž dost častým jevem, že je u nás vedeno řízení po zůstaviteli s jinou státní příslušností. Ve své praxi jsem se již setkala s řízením po občanovi Spojených států amerických, Ukrajinském občanovi a občanovi Spolkové republiky Německo.

Samozřejmě nemám v úmyslu popsat celou právní úpravu v okolních zemích. Mým cílem je pouze zběžně shrnout nejdůležitější ustanovení těchto úprav a tím nastínit rozdíly v jednotlivých státech i vzhledem k naší úpravě.

8.1 Slovensko

Ve Slovenské republice je stále účinný Občiansky zákonník 40/1964 Zb., který u nás byl účinný do konce roku 2013. Úprava dědického práva ve Slovenské republice je tedy totožná, jako byla u nás podle „starého“ občanského zákoníku.

Existují tedy pouze dva dědické tituly a to zákon a závěť. Dědění ze zákona je rozděleno pouze do 4 dědických skupin, ze závěti pak není možné pořádit ústně, jak je tomu dnes u nás.

I na Slovensku pracovali s myšlenkou nového občanského zákoníku. Intenzivně na něm začali pracovat v roce 1996 a v roce 1998 vyústili rekodifikační práce pod vedením profesora JUDr. Lazara, DrSc., do vypracování prvního návrhu Občianskeho zákonníku, ke kterému se konala odborná konference v září 1998 v rámci V. Lubyho právnických dní.¹⁵²

---

¹⁵² GANDŽALOVÁ, Daniela. Dědičné právo. Vyd. První. Banská Bystrica: Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Vydavateľské oddelenie, 2006, str. 273.

V systému tohoto návrhu bylo dědické právo zařazeno do čtvrté části, hned za věčná práva a před práva závazková. Úprava dědického práva byla obsažena v § 453 až 506.

Dědické tituly byly ponechány opět pouze dva (zákon a závět'). Novinkou mělo být zavedení nového institutu, a to vzdání se dědictví (vzdání se dědictví písemnou smlouvou se zůstavitelem). Novinkou byla také možnost ustanovit náhradníka pro dědění ze závěti.

V tomto návrhu se tedy víceméně vycházelo z nyní platného a účinného občanského zákoníku příliš změn v návrhu obsaženo nebylo.

Další legislativním záměrem byl záměr z roku 2002 vypracovaný komisí pod vedením profesora Vojčíka. V tomto návrhu je obsažena systematika občanského zákoníku jinak, a to tak, že je dědické právo zařazeno až do části šesté. Tedy až za právo závazkové a před přechodná, závěrečná a zrušovací ustanovení.

Ani tato úprava nevykazuje zásadní rozdíly od platného a účinného občanského zákoníku. Jediným rozdílem je posílení svobody pořizovatele závěti. Dle tohoto návrhu má podíl, který nenabude některý závětní dědic přirůst opět dědicům závětním a neměl by se tedy dědit ze zákona. Dědění ze závěti má být i systematicky upraveno před dědění ze zákona.

Zatím poslední legislativní záměr občanského zákoníku ve Slovenské republice schválila vláda Slovenské republiky dne 14.1.2009. Zde je dědické právo upraveno opět ve čtvrté části.

I v tomto návrhu se mění názvosloví jako v našem „novém“ občanském zákoníku. Pozůstalostí je všechn majetek, který má zůstavitel v době smrti, dědictvím je pak určitý majetek, který již přechází na dědice.

Dědic se ve smyslu nové úpravy může dědictví vzdát (obdobně jako se v dnešní úpravě dědictví odmítá) a zřeknout (zřeknutí se provede písemnou smlouvou se zůstavitelem a uloží se u notáře).

Rozšiřuje se počet dědických titulů na tři, a to závět, zákon a dědická smlouva. Dědická smlouva je dvojstranným právním úkonem pro případ smrti, kde jedna strana ustanovuje svého dědice a druhá strana to přijímá. Nutná je forma notářského zápisu a smlouva se pak má uložit do Centrálního notářského registru.

Dědění ze závěti zůstává beze změny až na zavedení možnosti privilegovaných závětí. Možnost pořídit ústně před dvěma současně přítomnými svědky a za předpokladu, že je zůstavitel pro nepředvídatelnou událost v bezprostředním ohrožení života. Tato závěť má omezenou platnost a to 2 měsíce po opadnutí překážky znemožňující zůstaviteli vyhotovit řádnou závěť. Další novinkou oproti nynějšímu občanskému zákoníku na Slovensku je možnost ustanovit závětnímu dědici náhradníka.

Nový občanský zákoník by měl na Slovensko zavést i možnost zřízení odkazu. Omezení zůstavitele je, že může pozůstalost zatížit odkazy jen do výše 1/4 hodnoty pozůstalosti.

Dědění ze zákona zůstává naprosto beze změny. Měly by být zachovány čtyři dědické skupiny jak je tomu dosud.

Jak je zřejmé i ve Slovenské republice je proces přijetí nového občanského zákoníku velmi dlouhý. A já sama jsem zvědavá, kdy vejde i na Slovensku v platnost a zda budou přijetí nového občanského zákoníku předcházet také bohaté debaty odborníků, ale i laiků jako tomu bylo u nás v případě „nového“ občanského zákoníku.

8.2 *Polsko*

Dědické právo je v Polské republice upraveno v zákoně Dz.U. 1964 Nr 16 poz. 93. Náš „nový“ občanský se v některých ohledech polským občanským zákoníkem inspiroval. Polský občanský zákoník, přestože vznikl také v roce 1964 jako náš „starý“ občanský zákoník, je více zaměřen na volnost projevu vůle zůstavitele.

I v polském občanském zákoníku je jako první upraveno dědění ze zákona před děděním ze závěti (dědická smlouva zde není možná). V první třídě dědické dědí

potomci zůstavitele a manžel, dědí rovným dílem, ale manžel vždy nejméně $\frac{1}{4}$ z pozůstalosti. Pokud nedědí nějaké dítě, připadá jeho dědický podíl jeho potomků, toto pravidlo se použije i dále na další potomky.

Druhá třídě dědí manžel a rodiče zůstavitele. Manžel vždy nejméně $\frac{1}{2}$. Jestliže se jeden rodič nedožije, dědí jejich podíl sourozenci zůstavitele, a pokud ti nežijí, dědí jejich děti. Dle čl. 933 pak pokud není zůstavitelových potomků, rodičů, sourozenců a jejich dětí, dědí celé dědictví manžel.

V třetí dědické třídě dědí prarodiče zůstavitele, a to pokud v předchozích třídách nikdo nedědí. Pokud nedědí některý z prarodičů, přechází jeho dědický podíl na jeho potomky. Jestliže prarodič, který se nedožil a nemá již ani žádné potomky, uvolněný podíl tak přirůstá ostatním prarodičům.

Ve čtvrté dědické třídě dědí dědici manžela zůstavitele. Pokud nedědí nikdo ze zákonných dědiců, připadá pozůstalost obci, v níž měl zůstavitel poslední bydliště jako dědici zákonnému. Pokud se poslední bydliště zůstavitele nedá určit, anebo bylo v zahraničí, připadá pozůstalost státní pokladně jako dědici zákonnému.

V čl. 936 jsou pak uvedena pravidla pro dědění osvojence po osvojiteli a jeho příbuzných.

Jediné možné pořízení pro případ smrti je ve formě závěti. Závěť může pořídit jen osoba plně svéprávná a závěť musí obsahovat pořízení pouze jedné osoby.

Formy závěti jsou obvyklé, a to holografní a ve formě notářského zápisu. Na rozdíl od našeho právního řádu chybí možnost pořízení závěti alografní formou. Dále je v polském občanském zákoníku mezi obvyklé formy závěti zahrnuta i forma pořízení ústně před starostou obce za přítomnosti dvou svědků. Takto pořízená závěť je pak sepsána do protokolu, který je zůstaviteli před svědky přečten a jím podepsán, v případě, že nemůže psát, je to také zaznamenáno do protokolu.

Dalšími formami závěti jsou závěti mimořádné (privilegované). Takto lze pořídit, pokud je tu obava náhlé smrti zůstavitele nebo pokud zůstavitel nemůže pořídit obvykle, anebo pokud by to bylo velmi obtížné, může tedy zůstavitel pořídit ústně za přítomnosti alespoň tří svědků. Dále lze během cesty v letadle a lodi pod polskou vlajkou pořídit

před pilotem a kapitánem lodi za přítomnosti dvou svědků. Poslední typem mimořádného testamentu je testament vojenský, který je upraven příkazem ministra obrany. I zde je omezena platnost mimořádných závětí a to na dobu šesti měsíců od ustání okolností odůvodňujících pořízení ve formě mimořádného testamentu.

I v polském právním řádu existuje institut náhradnictví. V případě, že závětní dědic nechce nebo nemůže dědictví nabýt, může mu zůstavitel povolat náhradníka.

Stejně tak jako v našem občanském zákoníku tak i v polském mají možnost odkázat určité osobě určitou věc. Tedy mohou zřídit odkaz, a to v takové formě, jaká je vyžadována pro závěť. A i zde může zůstavitel v závěti uložit podmínku, příkaz či doložení času.

Jak jsem již uvedla výše, vzhledem k tomu, že polský občanský zákoník má původ v šedesátých letech dvacátého století, myslím, že je srovnatelný s občanskými zákoníky moderními, např. i s naším „novým“ občanským zákoníkem. Je zde kladen mnohem větší důraz na zůstavitelovu vůli a testovací volnost. Samozřejmě i tento zákoník prošel od roku 1964 mnohými novelami.

8.3 Německo

Německý občanský zákoník (Bürgerliches Gesetzbuch) vznikl již v roce 1896 a je účinný od 1. ledna 1900. Přestože došlo k mnohým novelám je ve Spolkové republice Německo platný dodnes.

Dědické právo je v německém občanském zákoníku upraveno v knize páté v § 1922 až 2385.

V Německu mají tři dědické tituly, a to zákon, závěť a dědickou smlouvu. Dle zákona v první dědické třídě dědí potomci zůstavitele. V druhé dědické třídě rodiče zůstavitele a jejich potomci, ve třetí třídě prarodiče zůstavitele a jejich potomci, ve čtvrté třídě praprarodiče zůstavitele a jejich potomci a v poslední páté třídě prapraprarodiče a jejich potomci. Manžel není zařazen výslovně v žádné ze tříd, protože

v § 1931 BGB je uvedeno, že manžel dědí vždy s každou dědickou třídou. Zákonní dědicové jsou rozděleni do několika řádů, např. v 1. řádu jsou potomci zůstavitele, s nimiž dědí manžel $\frac{1}{4}$ pozůstalosti, pokud dětí není, dědí vše manžel. Pokud žili manželé v zákonném majetkovém režimu, dědí manžel vedle dětí $\frac{1}{2}$ pozůstalosti a nikoliv jen $\frac{1}{4}$ pozůstalosti.

Závěť může být dle BGB pořízena jen osobním jednáním. Pořídit závěť může každý starší 18 let a již od 16 let ve formě notářského zápisu. V německé právní úpravě není výslovně požadováno uvedení přesného data sepsání závěti, musí být pouze zřejmé, kdy byla sepsána.

Formy závěti jsou holografní, formou notářského zápisu, mimořádné testamenty. V německém právním řádu neexistuje závěť ve formě alografní, tak jako u nás. Holografní testament musí být vlastnoručně sepsán a vlastnoručně podepsán. Další formou je závěť notářským zápisem. Tato závěť může být ústně prohlášena před notářem nebo předána notáři v uzavřené či otevřené formě. Pokud je závěť ústně prohlášena, notář poté sepíše, co vyslechl a zůstaviteli dá závěť přečíst, aby ji mohl odsouhlasit. Vlastně se jedná o formu notářského zápisu, jako je tomu v naší právní úpravě. Co se týče otevřené či uzavřené formy, jde o závěť, kterou zůstavitel sám sepsal, a buď jí dá notáři v otevřené formě, aby ji mohl zkontrolovat, anebo v uzavřené, kdy je u notáře pouze uložena. Forma závěti notářským zápisem je rovnocenná se závětí holografní.

I v BGB je možnost pořídit mimořádný testament, tato úprava je obsažena v § 2249 až 2252. Všechny mimořádné testamenty jsou omezeny platností pouze na tři měsíce. Prvním privilegovaným testamentem je testament nouzový před starostou. Před starostou může zůstavitel závěť pořídit, pokud je v hrozícím nebezpečí a zůstavitel by mohl zemřít dříve než by přišel notář. Také v případě, že je zůstavitel v oblasti s omezeným společenským chodem, např. v případě epidemií, záplav apod. V tomto případě je nutná přítomnost dvou svědků. Dalším mimořádným testamentem je testament před třemi svědky, který přichází v úvahu, pokud je zůstavitel v uzavřené oblasti, anebo je v takovém ohrožení života, že ani starosta by před smrtí zůstavitele nestihl přijít. Tři svědci pak musí ještě za života zůstavitele jeho poslední vůli sepsat a všichni podepsat. Poslední mimořádnou formou je námořní testament, který může

pořídít zůstavitel, který se nachází na lodi plující pod německou vlajkou. I toto musí být před třemi svědky, ale hrozící nebezpečí není třeba.

Dále je v německém právní úpravě výslovně uvedena možnost pořídít negativní závěť (§ 1938 BGB), tedy výslovně vyloučit ze zákonného dědění jinou osobu než neopominutelného dědice (kterými jsou v německém právu nejen potomci, ale i manžel a rodiče zůstavitele).

V BGB je možnost zřídít společný testament. Společný testament mohou pořídít jen manželé nebo registrovaní partneři. Společný testament je možná zřídít ve všech formách, které jsou možné pro obyčejnou závěť – tedy holografní, notářským zápisem, ale i mimořádnou formou. Tento testament je možné dělit na více druhů. Jedním s druhů společného testamentu je tzv. jednoduchý testament manželů, jde o testament, který je sepsán na jedné listině, ale závěť jednoho může existovat i bez té druhé. Opačným případem je tzv. vzájemný testament, kde jsou testamenty na dvou listinách tak úzce spojeny, že jeden bez druhého by nemohli existovat. Za života manžela lze tento testament jednostranně odvolat, ale jen ve formě notářského zápisu. Dalším druhem je tzv. reciproční testament, při kterém se manželé povolají navzájem za dědice. Posledním druhem a také nejpoužívanějším je tzv. berlínský testament, kde se manželé za života navzájem obmyslí a až když zemřou oba, stanou se dědici pozůstalosti po obou manželích jejich potomci.

I ve Spolkové republice Německo je možné určit náhradníka pro dědice, tzv. náhradnictví a také předběžného a následného dědice, tedy zřídít tzv. svěrenské nástupnictví. Stejně tak je možné v závěti uvést podmínku či příkaz.

Další možností jak naložit se svým majetkem má v Německu zůstavitel formou odkazu. A jako u nás se zůstavitel nestává dědicem, ale náleží mu pouze nárok na vydání určité věci po zůstavitelově dědici.

Posledním dědickým titulem je dědická smlouva. Dědická smlouva může být uzavřena mezi libovolnými osobami, není tedy omezena jen na manžele a registrované partnery. I dědické smlouvy se mohou dělit na více druhů, a to podle toho zda zavazují obě strany, anebo pouze jednu. Jednostranné dědické smlouvy jsou však častější. Lze je také dělit na úplatné a bezúplatné. Dědická smlouva lze zrušit jen po dohodě obou

smluvních stran, anebo jednostranně, pokud si to ve smlouvě ujednali. Formou pro dědickou smlouvu je pouze notářský zápis, jedinou výjimkou je dědická smlouva mezi manželi, která může být sepsána i vlastnoručně.

Úprava obsažená v BGB je dosti podobná úpravě naší. Ale i tak je německá právní úprava ještě více zaměřena na pořizovací volnost, a to především s přihlédnutím k možnosti pořízení společného testamentu manželi. Zajímavé je také to, že mají širší okruh neopominutelných dědiců. Kde jsou zahrnuti nejen potomci, ale i manžel a rodiče. Z toho je zřejmé, že více dbají na generační odpovědnost mezi potomky a předky.

8.4 Rakousko

V Rakouské republice dodnes platí Všeobecný občanský zákoník přijatý v roce 1811 (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch), který platil na území celé habsburské monarchie vyjma zemí Koruny uherské. Tedy platil i na našem území, a to až do doby přijetí Občanského zákoníku v roce 1950. Přestože se jedná o tak starý zákoník, tři čtvrtiny textu dodnes neprošly žádnou novelou, což svědčí o vysoké kvalitě a nadčasovosti zákoníku. I proto byl významnou inspirací pro tvorbu našeho „nového“ občanského zákoníku.

Dědické právo je v ABGB upraveno v hlavě osmé až patnácté v § 531 až 824. Úprava dědického práva je velmi rozsáhlá a podrobná, některá ustanovení však jsou v dnešní době již málokdy používaná.

Jako první dědický titul je v ABGB upraveno dědění ze závěti. V této úpravě je obsažena i úprava dovětku. Dovětek se od závěti liší tak, že v závěti musí vždy být uveden alespoň jeden dědic, pokud v něm není uveden dědic a obsahuje pouze jiná opatření, jde o dovětek. Formy závěti jsou následující – před soudem nebo mimo soud, písemně nebo ústně, pokud písemně, pak se svědky nebo beze svědků.¹⁵³

---

¹⁵³ § 577 ABGB

Forma závěti mimo soud a písemně je formou holografní, závěť musí být napsána vlastnoručně, vlastnoručně podepsána a datována. V zákoně je přímo uvedeno, že datum není povinným údajem, ale že je údajem doporučeným, aby se předešlo sporům. Na rozdíl o německé a polské úpravy je zde možnost pořídit závěť alografně. Tedy závěť bude sepsána někým jiným či strojově, ale musí být podepsána zůstavitelem a navíc musí být přítomni tři svědci a alespoň dva z nich současně.

Soudní formou závěti je možno pořídit jak písemně, tak ústně. Písemné pořízení před soudem musí obsahovat zůstavitelův podpis. Ústní pořízení před soudem se děje tak, že se o pořízení sepíše protokol, který se u soudu uloží.

I zde je možnost posledních pořízení s úlevami. Ústně či písemně může kdokoliv pořídit před dvěma svědky, je-li v bezprostředním ohrožení života, tedy hrozí, že zůstavitel zemře nebo že ztratí způsobilost testovat.

Omezením oproti naší úpravě je možnost sepsat dědickou smlouvu pouze mezi manželi či registrovanými partnery.

Dále je v ABGB obdobně jako v našem „novém“ občanském zákoníku možnost zřídit náhradnictví a svěřenské nástupnictví.

V hlavě jedenácté je obsažena úprava odkazů. Odkaz lze zřídit jen ve formě platné pro závěť. Odkazem zatíží zůstavitel buď všechny dědice, nebo jen jednoho konkrétního. Odkázat lze vše, co má nějakou hodnotu. Odkazy se pak dělí na odkaz věci určitého druhu, odkaz věci určité, odkaz věci cizí, odkaz pohledávky, odkaz zaopatření, vychování nebo stravy, odkaz svršků, domácího náradí, odkaz schránky, odkaz klenotů, skvostů a ozdob, odkaz zlata nebo stříbra, prádla, ekvipáže, odkaz hotovosti, odkaz dětem, odkaz příbuzným a odkaz služebným.

V hlavě dvanácté jsou upraveny možnosti omezení v poslední vůli zůstavitele – podmínka, příkaz, doložení času.

Konečně v hlavě třinácté je upraveno dědění ze zákona. Z tohoto řazení je zřejmé, že mnohem větší důraz je kladen na pořízení pro případ smrti než na úpravu dědění zákonného. V § 731 ABGB jsou uvedeny všechny čtyři dědické třídy. V první třídě dědí zůstavitelovi děti a jejich potomci; ve druhé třídě rodiče zůstavitele, sourozenci

zůstavitele a jejich děti; ve třetí třídě prarodiče zůstavitele a jejich děti, tedy strýcové a tety, po nichž také dědí jejich potomci. V poslední čtvrté třídě dědí prararodiče zůstavitele. Jednotlivé dědické třídy jsou pak podrobněji rozebrány v § 732 až 741 ABGB. Právo pozůstalého manžela je pak stanoveno mimo dědické třídy a to tak, že vedle potomků zůstavitele má vždy nárok na třetinu pozůstalosti, vedle rodičů, sourozenců a prarodičů zůstavitele na dvě třetiny pozůstalosti. Není-li dědiců v první ani v druhé třídě a není-li ani prarodičů zůstavitele, dostane manžel celou pozůstalost. Pokud není žádných dědiců ze zákona ani ze závěti, připadá dědictví státu.

I zde jsou neopominutelní dědicové pojati širěji. A to tak, že neopominutelnými dědici nejsou jenom potomci zůstavitele (tedy nejenom děti, ale i vnuci a pravnuci), ale pokud nejsou děti, patří mezi neopominutelné dědice i rodiče zůstavitele (čímž jsou myšleni nejenom rodiče, ale i prarodiče zůstavitele). Právo na povinný díl má pak každý neopominutelný dědic, pokud byl opominut nebo neplatně vyděděn. Ten má pak právo na výplatu svého povinného dílu od ostatních dědiců a odkazovníků.

Z ustanovení, které jsem tu stručně popsala je zřejmé, že náš „nový“ občanský zákoník zásadně vychází z ABGB a navrácí se tak k právu, které u nás platilo po více než sto let.

Závěr

V úvodu jsem si jako cíl práce vytyčila seznámit širokou odbornou i laickou veřejnost s úpravou dědického práva v „novém“ občanském zákoníku a poskytnout, jakýsi návod, jak mohou zůstavitelé se svým majetkem naložit. Do mé práce jsem se snažila zapracovat nejen můj názor na jednotlivá ustanovení „nového“ občanského zákoníku týkající se pořízení pro případ smrti, ale také mé zkušenosti z praxe jako notářské koncipientky. I z tohoto důvodu doufám, že je má práce pro odbornou i laickou veřejnost určitým přínosem. I když se jedná o práci delší, myslím, že se mi povedlo výstižně shrnout problematiku pořízení pro případ smrti a doufám, že má práce alespoň částečně napomůže k rozšíření právního povědomí české společnosti o možnostech dispozice se svým majetkem pro případ smrti. Jak už jsem uvedla výše ve své práci, v dnešní době je pořízení pro případ smrti dědickým titulem asi v jednom případě z padesáti řízení o pozůstalosti. A to ještě v mnoha případech řeší zůstavitelé osud svého majetku již za života prostřednictvím darovacích a kupních smluv, kde svůj majetek převádí na své nejbližší, tak jak jim to vyhovuje a nenechávají přechod práv k jejich majetku až na právo dědické. Možnost zřídit, ať už jakékoliv, pořízení pro případ smrti není v české společnosti ještě dostatečně zakořeněno.

Problematika změn dědického práva byla před přijetím „nového“ občanského zákoníku velmi diskutovaná. Proto jsem se také snažila ve své práci tuto problematiku probrat a lépe ji nastínit.

Autonomie vůle je jednou z nejdůležitějších zásad soukromého práva a je velmi intenzivně promítnuta právě do dědického práva. Zůstavitel má od přijetí „nového“ občanského zákoníku mnohem silnější postavení a také mnohem více možností, jak se svým majetkem naložit. Myslím, že naše společnost si však ještě nezvykla na možnosti, které nová právní úprava skýtá a teprve se s úpravou seznamuje. Popravdě řečeno, osobně si myslím, že i většina odborné veřejnosti se stále seznamuje s novými instituty a tiše vyčkává na rozhodovací praxi soudů, která by měla některá problematická ustanovení objasnit.

Podle mého názoru bylo přijetí „nového“ občanského zákoníku krokem správným směrem, ale na některých ustanoveních je až příliš vidět, že byly přijaty chvatně a bez rozmyslu, jak budou aplikovatelná v praxi. Ze své zkušenosti mohu například uvést ustanovení týkající se soupisu pozůstalosti. Soupis pozůstalosti je obligatorně nařízen vždy, kdy je dědicem např. nesvéprávná osoba. Sama jsem se setkala se situací, kdy předmětem dědění byla jen vkladní knížka se zůstatkem cca 40.000,- Kč, a jediným dědicem byl nesvéprávný bratr zůstavitele, který byl zastoupen obecním úřadem jako opatrovníkem. Tedy musel být v této situaci nařízen soupis pozůstalosti, usnesení zasláno účastníkům, sepsán protokol o soupisu pozůstalosti, a to vše kvůli jedné vkladní knížce. Soupis byl tak jako tak proveden jen v notářské kanceláři na základě úředních zpráv ve spise. Tyto všechny úkony tak nejen přidávají práci soudním komisařům, ale také zvyšují náklady dědiců.

Na závěr jsem chtěla také zmínit, že k „novému“ občanskému zákoníku proběhla řada seminářů, konferencí apod. Na některých zazněla chvála, na některých hana. Možná i z tohoto důvodu podrobila pracovní skupina ministerstva spravedlnosti 450 paragrafů „nového“ občanského zákoníku kompletní revizi.¹⁵⁴ Tato revize samozřejmě částečně zasáhla i úpravu dědického práva. Například se navrhuje změna u podmínky při jednání, které může být opakováno. A to tak, že nyní musí dědic tuto podmínku splnit opakovaně, i přesto, že ji dříve splnil, naopak podle pracovní verze návrhu zákona, kterým se mění „nový“ občanský zákoník¹⁵⁵, by tato povinnost dědici nevznikala a je to zdůvodněno rozumným uspořádáním právního vztahu.¹⁵⁶

Jak už jsem uvedla výše, nemyslím si, že všechny paragrafy „nového“ občanského zákoníku jsou zvoleny šťastně, ale i přesto všechno si také nemyslím, že je zrovna rozumné snažit se tyto paragrafy změnit. Společnost ještě nestihla vstřebat všechny změny, které „nový“ občanský zákoník přinesl a už se začíná mluvit o jeho novelizaci. Občanský zákoník by měl v právním řádu všech zemí představovat pevný bod, který zaručí do jisté míry právní jistotu, pokud by do nyní již rozkolísané doby vstoupila ještě řada novelizací, byla by právní jistota v nedohlednu. Osobně tedy

---

¹⁵⁴ <http://www.ceska-justice.cz/2014/08/noz-byl-podroben-revizi-helena-valkova-ceka-signal-od-koalice-i-od-verejnosti/>

¹⁵⁵ <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=2375&d=337646>

¹⁵⁶ portal.justice.cz/Justice2/soubor.aspx?id=109816

zásadně nesouhlasím s navrhovanou revizí „nového“ občanského zákoníku, a to především z důvodu funkčních a praktických.

Seznam zkratek

- Císařský patent č. 946/1811 z. ř. (Obecný občanský zákoník z roku 1811)
- Občanský zákoník 141/1950 Sb. (Občanský zákoník z roku 1950)
- Občanský zákoník 40/1964 Sb. („starý“ občanský zákoník)
- Občanský zákoník 89/2012 Sb. („nový“ občanský zákoník)
- Trestní zákoník zák. č. 40/2009 Sb. (TZ)
- Zákon o mezinárodním právu soukromém zák. č. 91/2012 Sb. (ZMPS)
- Zákon o notářích a jejich činnosti zák. č. 358/1992 Sb. (notářský řád)
- Zákon o zvláštních řízeních soudních zák. č. 292/2013 Sb. (ZŘS)

Použitá literatura

Odborné knihy:

- BEDNÁŘ, Václav. Testamentární dědická posloupnost. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 301 s., ISBN 978-80-7380-292-9.
- ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2.
- FEKETE, Imrich, FEKETOVÁ, Martina. *Občiansky zákonník - Prehľadný komentár*. Vyd. prvné. Rožumberok: EPOS, 2012, s.1314, ISBN: 978-80-8057-972-2.
- FEKETE, Imrich. *Občiansky zákonník – Veľký komentár 2. Diel §460-880*. Vyd. prvné. Žilina: EUROKODEX, 2011, s. 1255-2859, ISBN: 978-80-89447-50-3.
- FIALA, R., Drápal, L. a kol.: *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 648, ISBN: 978-80-7400-570-1.
- GANDŽALOVÁ, Daniela. *Dedičské právo*. Vyd. prvné. Banská Bystrica: Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Vydavateľské oddelenie, 2006, s. 320, ISBN: 80-8083-347-8.
- KINCL, J., Urfus, V., Skřejpek, M.: *Římské právo*. 2. Vydání. Praha, C. H. Beck, 1995, XXII, s. 386, ISBN 80-7179-031-1.
- KRČMÁŘ, Jan. *Základy přednášek o právu občanském: Právo dědické*. Praha: Všehrad, 1924, s. 107.
- KRISTÁN Z KOLDÍNA, P.: *Práva městská Království Českého a Markrabství Moravského spolu s krátkou jich summou – digitalizovaný dokument*. (dostupné na <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowMonograph.do?id=3786>)

- NOVOTNÝ, P., Novotná, M.: Nový občanský zákoník, Dědické právo, Praha: GRADA Publishing, a.s., 2014, s. 143, ISBN 978-80-247-5168-9.
- Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013-, 4 sv., xxix, s. 696, ISBN: 978-80-7478-579-5.
- PAUKNEROVÁ, Monika, Jan Brodec, Magdalena Pfeiffer a Květoslav Růžička. Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, lxxiii, s. 853, ISBN 978-80-7478-368-5.
- SCHELLE, K., Schelleová, I.: Dědické právo podle nového občanského zákoníku, Praha: Linde Praha, a.s., 2013, s. 151, ISBN 978-80-7201-931-1.
- SCHROTZ, Karel, Bedřich ANDRES, Vladimír FAJNOR, Adolf ZÁTURECKÝ, Antonín HARTMANN, František ROUČEK a Jaromír SEDLÁČEK. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Repr. pův. vyd. z r. 1936. Praha: Codex Bohemia, 1998, 680 s. ISBN 80-85963-74-4.
- SVOBODA, Jiří, Klička, Ondřej: Dědické právo v praxi. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 408, ISBN: 978-80-7400-266-3.
- TILSCH, Emanuel. *O fideikommissch.* Vyd. autorisované. Praha: Všehrd, 1908, s. 26.
- TILSCH, Emanuel. *Právo dědické.* Nezměněné vydání. Praha: Všehrd, 1908, s. 157.
- TILSCH, Emanuel. Dědické právo rakouské se stanoviska srovnávací vědy právní. Praha: Bursík a Kohout, 1905, s. 144.
- VOJČÍK, Peter. *Občiansky zákonník – Stručný komentár.* Vyd. druhé. Bratislava: IURA EDITION, 2009, s. 1443, ISBN: 978-80-8078-249-8.
- Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář. Vyd. 1. V Praze: C.H.Beck, 2014, xxi, s. 745, ISBN 978-80-7400-528-2.

Časopisecké články:

- BEDNÁŘ, Václav: V občanském zákoníku jsem narazila na pojem vykonavatele závěti. Kdo to je a k čemu je dobrý?. *Rekodifikace a praxe*. 2014, č. 8, s. 21.
- BŘÍZA, Petr. Několik slov o novém zákonu o mezinárodním právu soukromém. *Rekodifikační novinky*. 2012, č. 7, s. 4.
- BŘÍZA, Petr. Nový český zákon o mezinárodním právu soukromém v kontextu práva EU a mezinárodních smluv. *Právní rozhledy*. 2013, č. 17, s. 580.
- BŘÍZA, Petr. Nový zákon o mezinárodním právu soukromém. *Bulletin advokacie*. 2014, č. 7-8, s. 38-41.
- DVOŘÁK, Jan: Přetavování. *Ad notam: notářský časopis*. 2014, č. 1, s. 1.
- ELIÁŠ, Karel. Základní pojetí návrhu úpravy dědického práva pro nový občanský zákoník. *Ad notam : notářský časopis*. 2003, č. 5, s. 97-104.
- FRINTA, Ondřej: Závěť (nejen) v návrhu nového OZ. *Právník*. 2008, č. 11, s. 1203-1216.
- HAVELKA, Libor. Novinky v evropském justičním prostoru: nové nařízení o dědictví. *Bulletin zahraničního oddělení Nejvyššího soudu ČR*. 2012, č. 3, s. 4-5.
- HOLUB, Miloš: O dědické smlouvě a rozvodu manželství – krátké zamyšlení nad návrhem úpravy dědického práva. *Bulletin advokacie*. 2004, č. 4, s. 60-63.
- HORÁK, Ondřej: Tzv. nepominutelný dědic v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*. 2014, č. 11, s. 381-386.
- JEŘÁBKOVÁ, Lenka: Dědické smlouvy jako dědický titul de lege ferenda a základní východiska jejich právní úpravy. *Právní fórum*. 2005, č. 9, s. 360- 361.
- KLEIN, Šimon: Evidence právních jednání pro případ smrti. *Ad notam: notářský časopis*. 2014, č. 5, s. 16-17.

- KŘIVSKÁ, Miloslava: Privilegované závěti. Ad notam: notářský časopis. 2013, č. 5, s. 9-10.
- KUČERA, Zdeněk. Rekodifikace českého mezinárodního práva soukromého. Obchodní právo. 2013, č. 4, s. 122-131.
- PAVELKA, Jan, Šmíd, David: Dědická smlouva a odkaz. Rekodifikační novinky. 2013, č. 9, s. 6-8.
- PAVELKA, Jan, Šmída, David: V čem spočívá dědická smlouva a odkaz?. Právní rádce. 2013, č. 7, s. 21-22.
- PĚCHA, František. Závěť bez data? To bych nedoporučoval! Ad notam: notářský časopis. 2013, č. 1, s. 14.
- PFEIFFER, Magdalena. Dědický statut v rukou zůstavitele – volba rozhodného práva v rámci kolizní úpravy dědických poměrů. Ad notam: notářský časopis. 2014, č. 6, s. 8-15.
- PFEIFFER, Magdalena. Nařízení o dědictví (vědecké sympozium „Evropské nařízení o dědictví“ ve Würzburgu. Ad notam: notářský časopis. 2013, č. 6, s. 52.
- ŘÍHA, Martin. Seminář k Evropskému dědickému nařízení. Ad notam: notářský časopis. 2013, č. 5, s. 48.
- SCHINDLER, Petr, Filip: Odkazy – způsob nabytí mortis causa mimo univerzální sukcesí. Ad notam: notářský časopis. 2013, č. 5, s. 7-8.
- ŠEŠINA, Martin: Diskuse o návrhu nového občanského zákoníku IV. Ad notam: notářský časopis. 2006, č. 1, s. 12-17.
- ŠEŠINA, Martin: Pořízení pro případ smrti podle nového občanského zákoníku. Ad notam: notářský časopis. 2012, č. 3, s. 3-8.
- TLÁŠKOVÁ, Šárka: Aktuálně k návrhu nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích. Ad notam: notářský časopis. 2011, č. 2, s. 3-6.

- WAWERKA, Karel. Jaké dědické právo?. Ad notam : notářský časopis. 2004, č. 2, s. 39-41.

Judikatura:

- Rv I 8/24 (Vážný 3624/24)
- R I 738/32 (Vážný 11935/32)
- Rozsudek ze dne 17.2.1977, C-76/76, Silvano Di Paolo v. Office national de l'emploi, Recueil.
- Rc 51/1984 (4 Cz 82/82)
- 2 Cdon 176/96
- 30 Cdo 1975/2001
- 30 Cdo 2214/2002
- 21 Cdo 688/2006
- 21 Cdo 1744/2007
- 21 Cdo 51/2008
- 21 Cdo 1912/2008
- 21 Cdo 3992/2008
- 21 Cdo 190/2010

Internetové zdroje:

- <http://www.pravniprostor.cz/clanky/rekodifikace/tzv-negativni-zavet>

- <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowMonograph.do?id=3786>
- <http://www.ceska-justice.cz/2014/08/noz-byl-podroben-revizi-helena-valkova-ceka-signal-od-koalice-i-od-verejnosti/>
- <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=2375&d=337646>
- portal.justice.cz/Justice2/soubor.aspx?id=109816
- <http://www.gesetze-im-internet.de/bgb/index.html>
- <http://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001622>
- <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093>
- <http://www.zakonypreludi.sk/zz/1964-40>

Právní předpisy:

- Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch
- Bürgerliches Gesetzbuch
- Císařský patent č. 946/1811 z. ř.
- Kodeks Cywilny Dz.U. 1964 Nr 16 poz. 93
- nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 650/2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení
- Občanský zákoník zák. č. 141/1950 Sb.
- Občanský zákoník zák. č. 40/1964 Sb.
- Občanský zákoník zák. č. 89/2012 Sb.
- Občiansky zákonník zák. č. 40/1964 Zb.

- Trestní zákoník zák. č. 40/2009 Sb.
- Zákon o hlavním městě Praze zák. č. 131/2000 Sb.
- Zákon o mezinárodním právu soukromém zák. č. 91/2012 Sb.
- Zákon o notářích a jejich činnosti zák. č. 358/1992 Sb.
- Zákon o obcích zák. č. 128/2000 Sb.
- Zákon o zvláštních řízeních soudních zák. č. 292/2013 Sb.

Resumé

The theme of this thesis is the disposition mortis causa which is part of the inheritance law. Inheritance law is a very important part of the legal order, without which the transfer of the testator's rights and obligations from testator to their legal successor would not be ensured and consequently it would not be achieved the preservation of values that the deceased had accumulated over a lifetime. Inheritance law is regulated by the Civil Code Act no. 89/2012 Sb.

The thesis consists of eight parts. The first part outlines the general concept of the right of inheritance and disposition mortis causa. In fact, there is described what the whole thesis deals with.

The second part deals with testaments. It is the most common form of dispositions mortis causa, though not the strongest. The thesis includes a detailed description of all forms of testaments and its contents; including of course substitution of heirship, succession by fideicommissum, errors and clauses of lesser importance in a testament (conditions, determination of time and a mandate). This section also contains information relating to a testamentary clause on legacy. A testator may order by the testamentary clause on legacy clauses of lesser importance in a testament or legacy, but not to call heirs as by a testament.

In the third part is the strongest disposition mortis causa, the inheritance contract is adapted. Inheritance contract is not new to our legal system; it was already included in the General Civil Code of 1811. Effective Civil Code returns to the adjustment which we already known and which is often included in the laws of European countries.

The fourth section describes the issue of the legacy. Although legacy is not officially taken as disposition mortis causa, it is strongly related to it and realized through the disposition mortis causa. There is an exception to the rule of universal succession reflected. The property that has been bequeathed to a legatee is not liable for the debts of the testator.

The fifth part contains rights of forced heirs and the sixth possibility to disinherit a forced heir. Descendants of the testator may be disinherited only by grounds exhaustively defined by law.

In the seventh part marginally described the issue of inheritance law with a foreign element, namely in terms of inheritance in the case of a person with a different nationality or with respect to assets located outside the territory of the Czech Republic. It discusses both the Law on Private International Law Act. no. 91/2012 Coll., and a regulation of the European Union which is supposed to come in force in August 2015.

The last chapter is excursion into the inheritance rights of neighboring countries. In this section I try to briefly outline how is the attitude of neighboring countries, namely the Slovak Republic, Germany, Austria and Poland, towards the modification of inheritance law. The chapter is titled by using the term excursion as it is not intended to give any coherent explanation, but only a general summary.

The aim of this thesis is to bring the issue of disposition mortis causa closer to the public and to outline some other issues that the interpretation of the provisions of the Civil Code may arise.

Abstrakt

Abstrakt v českém jazyce

Tématem této práce je pořízení pro případ smrti. Dědické právo je velmi důležitou součástí právního řádu, bez něj by nebyl zajištěn přechod práv a povinností ze zůstavitele na jeho právní nástupce a společně s tím by nebylo dosaženo zachování hodnot, které zůstavitel za celý život nashromáždil.

Práce se skládá z osmi hlavních částí. V první části je obecně nastíněn pojem dědické právo a pořízení pro případ smrti. Vlastně je zde popsáno to, o čem bude celá práce pojednávat.

V druhé části je pojednáno o závěti. Jde o nejčastější pořízení pro případ smrti, i když není nejsilnější. Práce obsahuje podrobný popis všech forem závěti a jejího obsahu. Tato část obsahuje i informace týkající se dovětku.

V třetí části je upraveno nejsilnější pořízení pro případ smrti, a to dědická smlouva. Dědická smlouva není v našem právním řádu novinkou, byla obsažena již v Obecném občanském zákoníku z roku 1811.

Ve čtvrté části je popsána problematika odkazu. Odkaz sice není pořízením pro případ smrti, ale silně s ním souvisí, jelikož pořízení odkazu je činěno právě prostřednictvím pořízení pro případ smrti.

Pátá část obsahuje práva nepominutelných dědiců a šestá možnost právě tyto nepominutelné dědice vydědit. Potomky zůstavitele lze vydědit jen ze zákonem taxativně vymezených důvodů.

V sedmé části je jen okrajově popsána problematika dědického práva s cizím prvkem, tedy pokud jde o dědění v případě osoby s jiným státním občanstvím nebo pokud jde o majetek nacházející se mimo území České republiky.

Poslední kapitolou je tzv. exkurz do dědického práva okolních zemí. Zde jsem se snažila stručně nastínit, jak k úpravě dědického práva přistupují v okolních zemích, tedy na Slovensku, v Německu, v Rakousku a v Polsku.

Cílem této práce je co nejvíce přiblížit problematiku pořízení pro případ smrti veřejnosti a nastínit některé problémy, které při výkladu těchto ustanovení občanského zákoníku mohou vzniknout.

Abstrakt v anglickém jazyce

The theme of this thesis is the disposition mortis causa which is part of the inheritance law. Inheritance law is a very important part of the legal order, without which the transfer of testator's rights and obligations from a testator to their legal successor and it consequently it would not be achieved the preservation of values that the deceased had accumulated over a lifetime.

The thesis consists of eight parts. The first part outlines the general concept of the right of inheritance and disposition mortis causa. In fact, there is described what the whole thesis deals with.

The second part deals with testaments. It is the most common form of dispositions mortis causa, though not the strongest. The thesis includes a detailed description of all forms of testaments and its contents. This section also contains information relating to the testamentary clause on legacy.

In the third part the strongest disposition mortis causa, inheritance contract is adapted. Inheritance contract is not new to our legal system; it was already included in the General Civil Code of 1811.

The fourth section describes the issue of the legacy. Although legacy is not officially taken as the disposition mortis causa, but it is strongly related through the disposition mortis causa.

The fifth part contains rights of forced heirs and the sixth part the possibility to disinherit a forced heir. Descendants of the testator may be disinherited only by grounds exhaustively defined by law.

In the seventh part marginally described the issue of inheritance law with a foreign element, namely in terms of inheritance in the case of a person with a different nationality or with respect to assets located outside the territory of the Czech Republic.

The last chapter is an excursion into the inheritance rights of neighboring countries. In this section I try to briefly outline how is the attitude of neighboring countries, namely the Slovak Republic, Germany, Austria and Poland.

Klíčová slova

- pořízení pro případ smrti – disposition mortis causa
- závěť – testament
- dědická smlouva – inheritance contract
- odkaz – legacy